

# România literară

PARTIDUL-CEAUȘESCU-ROMÂNIA

## TELEGRAMĂ

**Tovarășului  
NICOLAE CEAUȘESCU,**  
secretar general  
al Partidului Comunist Român,  
președintele  
Republicii Socialiste România

O fericită determinare a istoriei, înscriindu-vă ziua de naștere chiar la început de an, oferă și scriitorilor din România prilejul de a-și pune temeiurile creatoare sub semnul de autoritate al acestei zile și de a-și reînnoi, de fiecare dată, sentimentele de profundă și statornică prețuire față de strălucita Dumneavoastră personalitate.

Caracterul sărbătoresc al evenimentului se conjugă, astfel, cu semnificația unei angajări continue în fluxul de sarcini actuale ale Patriei, pentru a căror îndeplinire fără reproș ne socotim deopotrivă implicați. Nu ne desparte de celelalte categorii de oameni ai muncii, în efortul unanim de a chezași victoriile în timp ale României Socialiste, decât specificul uneltelor noastre de lucru și al trudei prin care devenim parte din întregul frontului unitar al țării.

Afirmăm anume acest spirit de solidaritate, al tuturor generațiilor de scriitori și fiecare potrivit limbii sale materne, față de Partidul Comunist Român, față de Dumneavoastră personal, ca expresie a gândirii și voinței celor douăzeci și două de milioane de cetățeni ai acestei Români, tocmai pentru a se auzi în toată lumea că grănitul din care sintem constituiți însumează însăși ființa Patriei noastre, idealurile sale de libertate și dreptate socială, de independență și suveranitate națională.

Sigur că mai ales în acest timp în care, pe plan universal, multe din valorile considerate altădată fundamentale și perene sint amenințate de contrariul lor, privind în primul rând soarta condiției umane și a civilizației umane, mai ales în acest timp se impune să arătăm lumii că-n această parte a Europei guvernează luciditatea și gândirea politică responsabilă, că se poate învăța și merita să se învețe de la învățătura președintelui Nicolae Ceașescu al României măsura exactă a cumpănirii dintre bine și rău, dintre rațiune și fatalitate, pentru a-i asigura omenirii pacea de care are absolută nevoie.

Ca slujitori ai scrisului, în numele dreptului pe care arta noastră și l-a arogat permanent, de audiență directă la conștiința popoarelor și crezând în puterea de influențare a acestor conștiințe, sintem la fel de în drept de a vorbi omenirii despre ceea ce reprezentați azi, neînduplecat apărător al demnității omului și al virtuților sale morale, catalizator al diversităților politice în unitatea singurei dialectici posibile — a dialogului fertil și a soluției de coexistență, deschizător de drumuri pentru un viitor de certitudini și de valori ferme, spirit ales dintre cele mai alese — prin care propria noastră Românie devine o mare putere spirituală, capabilă să sfideze și să ingenucheze orbirea neagră a forțelor predispuse la dominația prin război.

Sintem noi înșine conștienți de impasul istoric prin care trecem și de greurile la care trebuie să facem față, dar aflăm, de fiecare dată, în gândul și în fapta Dumneavoastră, în pasiunea și în dăruirea cu care vă duceți la capăt misiunea de mare om și de mare conducător, exact ponderea și tăria de a ne așeza la masa proprie de lucru sau de a ieși în cetate s-o slujim, încredințați că totul e bine, că totul va fi bine, acum și pentru viitor.

Drept care, mult stimată și iubite tovarășe Nicolae Ceașescu, vă rugăm să primiți din partea totalității scriitorilor din România urarea de La mulți ani cu sănătate și neclintită putere de muncă, fie-vă asemeni de luminoase și omenoase sufletul și conștiința, pentru ca identitatea dintre numele Dumneavoastră și numele de România să se înscrie în istorie pe adevăratele sale dimensiuni, de patos exemplar și de durată comunistă.

„România literară”

(Continuare în pagina 15)

UNIUNEA SCRITORILOR  
DIN  
REPUBLICA SOCIALISTA ROMANIA

## Urarea întregii națiuni

A INTRAT în tradiția noastră ca ziua de 26 ianuarie — ziua de naștere a tovarășului Nicolae Ceașescu — să constituie un moment de strălucită manifestare a convergenței întregii națiuni întru omagierea celui mai iubit fiu al său, conducător încercat al destinului românesc în contemporaneitatea complexei epoci pe care o străbate omenirea. Dind expresie multitudinii vibrantele mesaje de pe întreg cuprinsul patriei, Scrișoarea Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. relevă profundul devotament, deosebitele sentimente de recunoștință ale comunistilor, ale tuturor oamenilor muncii fără deosebire de naționalitate, pentru tot ceea ce ilustrul sărbătorit a făcut și face spre gloria și prosperitatea patriei noastre socialiste, spre înălțarea României, în deplină independență și suveranitate, pe culmi tot mai înalte de civilizație și progres. Evocind lupta eroică, dăruirea fără seamăn cu care tovarășul Nicolae Ceașescu a acționat încă din anii tinereții, în condițiile aspre ale ilegalității, împotriva exploatărilor și nedreptăților, pentru apărarea

intereselor fundamentale ale poporului, a independenței și demnității țării, Scrișoarea Comitetului Politic Executiv subliniază că aceste rodnice virtuți și pilduitoare fapte de autentic revoluționar s-au înscris în istoria partidului nostru ca pagini de nepieritoare glorie, care vor lumina și însufleși generațiile de azi și de mâine ale țării în opera istorică de înălțare a mărețului edificiu al socialismului și comunismului pe pământul României.

Din acest unghi de strălucită perspectivă în viitor, cu atât mai pregnant apar mărețele succese și înfăptuiri pe care oamenii muncii din România le-au obținut în cel aproape 17 ani sub noul semn al destinului patriei noastre marcat de cel de al IX-lea Congres al Partidului, când s-a deschis gândirii și acțiunii revoluționare noul curs a



## România literară

**DIRECTOR:** George Ivaşcu. Redactor şef adjunct: G. Dimisianu. Secretar responsabil de redacţie: Roger Câmpăneanu.

## Adunări festive ale Asociaţiilor de scriitori

■ In oraşele de reşedinţă ale asociaţiilor de scriitori din întreaga ţară au avut loc adunări omagiale cu prilejul aniversării zilei de naştere a tovarăşului **NICOLAE CEAUŞESCU**.

### Cluj-Napoca

● Adunarea a fost condusă de Vasile Rebreanu, secretar adjunct al Asociaţiei scriitorilor din Cluj-Napoca. Au fost prezenţi Leontin Stoica şi Ştefan Goţela din partea Comitetului judeţean de partid. Au rostit omagii scriitorii Horia Bădescu, Petre Bucşa, Doina Cetea, Letay Lajos, Marki Zoltan, Szilagyi Istvan, Negoiţă Irimie, Mircea Valda, Gabriel Pamfil, iar actorii Maia Tîpan, Ligia Moga, Dorina Stanca, Ion Tudorică şi Octavian Cosmiţă, de la Teatrul Naţional din Cluj, au susţinut un recital liric.

În telegrama adoptată de participanţii la adunarea omagială se spune, printre altele: „Trăind de veacuri înfrăţiţi pe aceste meleaguri, scriitorii români şi maghiari, avind aceleaşi idealuri de pace şi de libertate, au aflat în Dumneavoastră — conducătorul înţelept şi clarvăzător care, prin verbul şi acţiunea sa politică, ne-a usurat înţelegerea fenomenelor politice, călăuzindu-ne scrisul către evenimentele majore ale actualităţii, către ceea ce este cu adevărat important pentru poporul nostru, pentru om! În tot ce gândiţi şi faceţi, vă simţim, mult stimat şi iubit tovarăşe Nicolae Ceauşescu, un promotor al noului, al progresului social şi al frumosului autentic, alături de noi şi în fruntea noastră, călăuzindu-ne paşii. La această fericită aniversare dintr-o viaţă rodnică, exemplară, vă dorim sănătate, putere nelstovită de muncă — pentru binele Patriei şi al poporului nostru!”

### Iasi

● Adunarea omagială a fost condusă de Mircea Radu Iacoban, secretarul Asociaţiei scriitorilor din Iasi, care a vorbit despre „Concepţia tovarăşului Nicolae Ceauşescu asupra literaturii şi artei în societatea contemporană”. Au rostit omagii scriitorii Grigore Iliesi, N.V. Turcu, Vasile Constantinescu, Corneliu Sturzu, Vasile Mihăescu, Emilian Marcu.

Din telegrama adoptată de participanţii la adunare, cităm: „Scriitorii de pe meleagurile moldovene îşi alătură glasurile întregii noastre naţiuni, pentru a vă aduce omagiul lor de recunoştinţă, de dragoste şi admiraţie, slăvind pe întiul bărbat al ţării, simbol şi stegar al Patriei, pe drumul fericirii şi progresului, pe drumul împlinirilor socialiste. La aniversarea zilei Dumneavoastră de naştere vă rugăm să primiţi priosul recunoştinţei oamenilor scrisului, dimpreună cu cele mai bune urări de sănătate şi noi împliniri, spre binele Patriei şi al poporului, pentru continuă înflorire a culturii româneşti!”

### Craiova

● Adunarea omagială a fost condusă de Ilarie Hînoveanu, secretar adjunct al Asociaţiei scriitorilor din Craiova. Au fost prezenţi Elisabeta Trăistaru,

secretar al Comitetului judeţean de partid, şi Constantin Drăgoescu, preşedinte al Comitetului judeţean de cultură şi educaţie socialistă. Au rostit omagii scriitorii Ilarie Hînoveanu, Sina Dănculescu, Florea Miu, George Soreseu, Claudiu Moldovan, Mihai Duşescu. Corul Filarmonicii „Oltenia”, sub bagheta compozitorului Alexandru Racu, a interpretat compoziţii dedicate preşedintelui ţării.

Din telegrama adresată tovarăşului Nicolae Ceauşescu: „Toţi membrii Asociaţiei noastre se angajează faţă de partid, faţă de Dumneavoastră personal, mult stimat şi iubit tovarăşe Nicolae Ceauşescu, să nu precupeţască nici un efort pentru a vă urma îndemnul flerbinte de a realiza o literatură care să sădească în sufletul poporului credinţa nestrămutată în adevărul comunist al construcţiei eroice, pe care o înfăptuieşte clasa muncitoare, întregul nostru popor, edificind în România o civilizaţie înfloritoare, sub semnul generos al umanismului revoluţionar. Vă rugăm, mult stimat şi iubit tovarăşe Nicolae Ceauşescu, să ne permiteţi ca din străvechea vatră oltenească, astăzi mai înfloritoare decît oricînd, să vă adresăm cele mai alese urări de sănătate, viaţă lungă şi putere de muncă, spre binele şi fericirea României socialiste!”

### Braşov

● Adunarea a fost condusă de Dan Tărchilă, secretar al Asociaţiei scriitorilor din Braşov. A fost prezentă Victoria Negrea, preşedinte al Comitetului judeţean de cultură şi educaţie socialistă. Au rostit omagii scriitorii Ion Topolog, V. Copilu-Cheatră, Lendway Eva, Veron Bratesch, Ştefan Stătescu, Nicolae Stoe, Ioan Gliga, Ernil Rădulescu, precum şi actriţa Virginia Iltă-Marcu, preşedinta filialei Asociaţiei oamenilor de teatru şi muzică.

Din telegrama adresată tovarăşului Nicolae Ceauşescu desprindem: „Scriitorii de pe aceste meleaguri braşovene — români, maghiari şi germani — avind o singură misiune, de a sluji patria în care ne-am născut şi în care trăim, adresează cele mai calde urări de sănătate şi la mulţi ani, glorioşi ani!”

### Sibiu

● Adunarea omagială a fost condusă de Mircea Tomuş, secretarul Asociaţiei scriitorilor din Sibiu. A fost prezent Ion Munteanu, preşedintele Comitetului judeţean de cultură şi educaţie socialistă. Au rostit omagii scriitorii Rodica Braga, Ricarda Terschak, Mircea Ivănescu, Eugen Evu, Reimar Alfred Ungar, Titu Popescu.

În telegrama adresată secretarului general al partidului, printre altele, se spune: „Pentru condeierii sibieni, puternic ataşaţi faţă de tradiţiile

(Continuare în pagina 8)

# OMAGIUL

**L**A sediul Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România a avut loc luni, 25 ianuarie 1982, adunarea festivă consacrată aniversării zilei de naştere a tovarăşului **NICOLAE CEAUŞESCU**, secretar general al Partidului Comunist Român, preşedintele României. Strălucit exemplu de profund devotament pentru cauza socialismului şi comunismului în patria noastră, a păcii, a înţelegerii şi cooperării între toate popoarele, pe baza respectării neabătute a independenţei şi suveranităţii naţionale, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a îndrumat şi îndrumă întreaga noastră viaţă politică şi socială, cultura românească spre ţeluri generoase, legate indisolubil de idealurile întregului nostru popor.

DESCHIZÎND adunarea, la care au participat scriitori români, maghiari, germani şi de alte naţionalităţi, **Dumitru Radu Popescu**, preşedintele Uniunii Scriitorilor, a spus:

„Permiteţi-mi ca în numele Uniunii Scriitorilor, în numele tuturor scriitorilor români, să aduc un cald omagiu secretarului general al Partidului Comunist Român, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, omul spre care se îndreaptă întreaga noastră stimă, a scriitorilor profund angajaţi în construcţia României socialiste. Cinstim astăzi, aici — poeţi, prozatori, dramaturgi, critici — în numele obştii noastre scriitoriceşti, personalitatea tovarăşului Nicolae Ceauşescu, omul a cărui politică şi-a pus şi îşi pune cu statornică strălucire amprenta asupra tuturor domeniilor vieţii politice, sociale şi culturale din ultimele aproape două decenii, omul care a subliniat nu o dată şi mereu subliniază rolul conştiinţei noastre socialiste ca forţă motrice a dezvoltării întregii orindui, subliniind astfel rolul pe care îl are în literatură şi artă edificarea lumii noi pe pămîntul României, omul care a fundamentat şi continuă să fundamenteze mijloacele de înfăptuire a noului ordin politice şi internaţionale omul care a statuat şi necontenit cere să se respecte metodele principale de rezolvare a problemei naţionale, omul care a oferit şi pledează neşovăit în favoarea unor soluţii politice pentru înfăptuirea dezvoltării noastre generale, omul care a reaşezat istoria românească la locul potrivit importanţei sale naţionale în cartea neamului, omul care a preţuit şi preţuieşte pe toţi cei ce au făurit şi făuresc istoria, omul care a evocat cu adîncă emoţie la Putna, la Iaşi, la Paşcani, la Măreşesti, la Tîrgovişte, la Drobeta Turnu-Severin, la Cluj-Napoca, la Alba-Iulia, momentele de înălţare a istoriei noastre, făurirea şi afirmarea naţiunii române, caracterul unitar al dezvoltării poporului român, unitatea şi continuitatea, lupta pentru independenţă şi libertate a poporului nostru, rolul istoric al maselor populare, omul care a arătat nu o dată locul cuvîntului în faptă.

Preşedintele ţării s-a adresat de multe ori scriitorilor şi celorlalţi oameni de artă rostind verbul unic al lui Eminescu, convingîndu-ne despre marea adevăr că literatura devine argument suprem al afirmării valorilor umaniste, angajîndu-ne astfel şi pe noi să preluăm din tezaurul aceleiaşi spiritualităţi tot ce poate ajuta azi la realizarea unei culturi superioare. Iar cînd preşedintele ţării, pentru care adevărat herald este omul şi pămîntul ce dăinuie în roadele lui generoase, este suprema verificare a conştiinţei ţării, cînd preşedintele ţării apelează la cuvîntul ce se numeşte literatură şi se interesează de poeziile scrise de noi, atunci înseamnă că istoria contemporană a României îşi confirmă noile destine care au făcut scrisul şi pe scriitorii săi.”

ÎN cuvîntul său, **George Bălăiţă**, omagînd personalitatea omului politic, gînditorului, omului de acţiune revoluţionară, a subliniat că „asumîndu-şi ide-

ea, fundamentală pentru noi, a recuperării într-un timp record a unei istorii adeseori potrivnice şi care ca o fatalitate părea a se opune înaintării”, preşedintele Nicolae Ceauşescu a dovedit „voinţa şi puterea de a realiza într-o viaţă de om o schimbare căreia timpul îi consacră cîteva generaţii. Nu e uşor. E anevoios, primul care o spune este el însuşi, secretarul general al Partidului. Şi tot el este primul exemplu, un om în care s-au adunat cu o teribilă răbdare, de-a lungul unui nesfîrşit neam de ţărani, energia, cinstea, perseverenţa necesare grandioasei opere de transformare revoluţionară a lumii. Cine umblă prin ţară cu gînd curat şi încredere în sine vede, înţelege efortul constructiv în care este angajat un popor întreg”.

„ÎN acest ceas de sinceră emoţie — a spus **Ion Hobana** în cuvîntul său — aş vrea să evoc o după-amiază din vara anului 1972 de care, iată, curînd ne va desparte un deceniu. Mă aflam la Casa scriitorilor de la Neptun cînd mi s-a făcut cinstea de a fi invitat, împreună cu alţi scriitori, la o întîlnire de lucru cu înaltul sărbătorit de astăzi. Căldura cu care am fost întîmpinaţi m-a făcut să înţeleg mai bine că invitaţia aceasta nu era «un simplu gest de bunăvoinţă», ci expresia interesului statornic faţă de literatura română şi de slujitorii ei. S-au trasat, atunci cu o mare acuitate şi limezime liniile forţale ale creaţiei şi ale activităţii de breaslă în următoarea perioadă. Imi întorc privirea asupra anilor care s-au scurs de la acea întîlnire gravată în memoria mea şi mă întreb cum am răspuns îndrumărilor de atunci. Realizările incontestabile nu ne vor face să omitem neajunsurile existente şi îndatoririle ce ne revin. Cred însă cu tărie că strădaniile noastre vor da rod şi mai departe. Spun asta întemeindu-mă pe înzestrarea şi dinamismul propriu scriitoricesc, pe faptul că avem un partid încercat, un conducător dăruit cu înţeleaptă cutezanţă pe care îl omagiem astăzi alături de ceilalţi oameni ai muncii, urîndu-i din adîncul inimii «Să trăiască întru mulţi ani!»”.

A **VORBIT** apoi **Valeriu Răpeanu**: „Restituirea demnităţii naţionale a unui popor — a subliniat vorbitorul —, afirmarea lui ca o entitate cu trăsături originale, specifice în circuitul de valori morale ale lumii nu devine o realitate decît în momentul în care izvorăşte din conştiinţa unei tradiţii marcată de opere perene. Ideea aceasta a fost tuturor evidentă încă de la prima sa întîlnire cu intelectualii pe care preşedintele ţării noastre a avut-o în anul 1965. De atunci a trecut mai bine de un deceniu şi jumătate, şi orice bilanţ obiectiv, ştiinţific, pătuns de respectul adevărului, va constata că ceea ce numim **spiritualitatea românească** şi-a căpătat acum dimensiunile ei plene, că astăzi sentimentul demnităţii noastre ca popor îşi află temeinice baze în tot ce noi am dat ţării şi lumii.

Omagiul pe care îl aducem preşedintelui ţării este pentru noi omagiul pe care ţara îl aduce celui ce a deschis căile integrării în cultura română de astăzi, în spiritualitatea noastră contemporană, a tot ceea ce acest popor a produs, a ceea ce ne-a conferit noblete morală, a ceea ce ne-a îndreptăţit să ne afirmăm”.

ÎN cuvîntul său, **Domokos Geza** a spus: „Monologul scriitorilor se preschimbă în dialog numai atunci cînd există cineva să-l audă şi să-l treacă slova prin propriul suflet. Pentru a se naşte cuvîntul, dialogul, este nevoie de limbă şi limba, oricare din cele peste 3 000 vorbite azi pe planeta noastră, poate fi stea vie, deci capabilă de creaţie, numai



Imagini de la Adunarea festivă a Uniunii Scriitorilor



# SCRIITORILOR

prin asigurarea condițiilor economice, sociale și culturale cerute de civilizația contemporană. Spun creație, și aici mă refer în primul rând la cuvântul scris, la literatură, convins fiind că fără ea, limbă, oricât de veche ar fi, oricât de glorioase îi sînt amintirile, devine un mijloc perimat de comunicare, este sortită sinuciderii treptate, degradării, măcinării inerente de pietrele de moară ale unui inevitabil complex de inferioritate.

Omagiind pe secretarul general al Partidului Comunist Român, urindu-i viață lungă și fericire, îi mulțumesc pentru îndemnul ca «nimic să nu dispară din ceea ce este valoros în această țară.» Limba fiecăruia, fie ea vorbită de milioane de oameni sau de comunități naționale de câteva mii de suflete, să se păstreze și să se înmulțească, să fie fertilă. Spre bucuria celor care o apără, spre mîndria întregului nostru popor, spre trălnicia și propășirea patriei comune a cărei iubire și slujire le învățăm de la Președintele României, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

ÎN cuvîntul său, Emeric Stoffel a evocat momente de înaltă semnificație din eroica tinerețe a luptătorului comunist pentru dreptate și eliberare socială: „Din cea mai fragedă tinerețe, tovarășul Nicolae Ceaușescu a pășit pe drumul greu, plin de jertfe și privațiuni al luptei revoluționare. Omul care se află azi în fruntea partidului și statului nostru a crescut în focul luptei revoluționare ilegale. Mă număr printre cei, poate puțini la număr în această sală, care au avut prilejul să-l cunoască încă în timpul groazniciei terori burghezo-moșierești, a dictaturii regale și antonesciene, a războiului antisovietic dezlănțuit de Germania nazistă.

L-am întîlnit pe tovarășul Nicolae Ceaușescu pentru prima dată în închisoarea din Brașov, în anul 1938, unde fusese trimis, împreună cu alți membri ai Partidului Comunist Român și ai Uniunii Tinerețului Comunist, în fața unui tribunal militar.

Cîteva ani mai tîrziu, în 1940/1941, cînd hoardele legionare s-au dezlănțuit și au comis măcelul groaznic de la Jilava, am fost acolo închis în aceeași celulă cu tovarășul Ceaușescu, iar în 1944 l-am întîlnit în lagărul de la Tîrgu-Jiu.

Încă de la prima noastră întîlnire și în tot timpul petrecut în închisoare și lagăr m-a impresionat puterea caracterului său. Teroarea fizică și psihică a organelor de represiune n-au putut să-l înfrîngă curajul, să-l răpească demnitatea omenească.

Experiența anilor în ilegalitate, cunoștințele acumulate în închisoare, înfruntarea terorii crunte, via activitate în organizațiile revoluționare l-au maturizat pe tovarășul Nicolae Ceaușescu. El a devenit astfel un activist de frunte al partidului, care, după Eliberare, a urcat treptele pînă la cele mai înalte răspunderi, secretar general al partidului și președintele Republicii Socialiste România.

De Anul Nou, tovarășul Nicolae Ceaușescu a felicitat pe toți oamenii muncii, indiferent de naționalitate. Azi ne revine nouă, la rîndul nostru, să-l felicităm și să-i urăm la mulți ani.”

PROZATORUL Dinu Săraru a relevat meritele fundamentale ale președintelui Nicolae Ceaușescu în edificarea socialismului în România: „Construind, cu o mare patimă patriotică și cu o unică inspirație, demnitatea și independența țării noastre, ani la rînd puse, nu numai teoretic, sub semnul întrebării, președintele României a reabilitat, în conștiința poporului și în politica de stat, conștiința identității naționale și a identității politicii socialiste pe temeiul cărora, apoi, a impus concertului națiunilor

abordarea plină de respect a principiilor suveranității, neamestecului în treburile interne ale altor popoare, respectului reciproc, dreptului inalienabil al fiecărui popor de a-și zidi de sine stătător prezentul și viitorul, de a-și apăra de sine stătător punctul de vedere, de a se manifesta conform propriilor lui convingeri pe plan internațional, de a participa liber și independent la procesul de edificare a unui climat politic favorabil păcii și progresului.

România de azi e o prezență activă, independentă și eficientă pe eșichierul vieții politice internaționale, datorită acestei politici de înaltă moralitate și competență, în finalitatea păstrării neștirbite a prestigiului identității noastre politice și naționale.

Istoria va confirma această epocă indisolubil legată de gîndirea cutezător patriotică și de luciditatea politică a șefului de stat care s-a identificat cu marea voință de renaștere națională a poporului român, oferind generos și altor națiuni argumente pentru a se implica, decisiv, în lupta foarte grea care se duce, la sfîrșitul acestui veac, pentru salvagardarea păcii.”

„ESTE emoționant pentru oamenii spiritului — a spus poetul Adrian Păunescu — să se strîngă și să sărbătorească pe un om politic care a redat, într-adevăr, intensitatea spirituală a României celor demni s-o poarte. Firește că talent n-a putut să dea nimănui. Arta este o chestiune personală, dar demnitatea noastră spirituală ne-a fost redată în anii în care am avut dreptul să gîndim la propria noastră istorie. Acum trebuie să mulțumim bărbatului politic, tovarășul Nicolae Ceaușescu, care a dezghețat într-adevăr riurile românești. Mă indoiesc că e cineva aici care ar putea să gîndească altfel, atîta vreme cît noi ne-am investit viața, unii dintre noi tinerețile, în această politică. N-a fost o repetiție generală, a fost chiar viața noastră. Am învățat de la președintele țării noastre, căruia îi spunem «La mulți ani !», să gîndim dialectic, să folosim această metodă spre a investiga lumea. Am învățat, spre exemplu, în acești ani că ființa omenească este în pericol. În numele dragostei față de președintele țării și în numele grijii sale pentru pacea lumii voi rosti aici unul din poemele mele”.

La sfîrșitul cuvîntului său, Adrian Păunescu a recitat poemul „Manifest pentru sănătatea pămîntului”.

POEMELE de o caldă vibrație patriotică dedicate conducătorului iubit al partidului și statului, rostite cu emoție de Virgil Teodorescu, Nicolae Dragoș, Franz Johannes Bulhardt, Daniela Crăsnaru, Nicolae-Dan Frunteletă, Ion Gheorghe, Traian Iancu, au marcat momentul sărbătorec, exprimînd atașamentul și sentimentele de caldă recunoștință ale poezilor din toate generațiile.

În atmosfera de o profundă comuniune sufletească, de fierbinte dragoste și prețuire față de tovarășul Nicolae Ceaușescu, actorii Lucia Mureșan, Cristina Tacol, Dinu Ianculescu, Ștefan Radof au prezentat un recital de poezie contemporană închinată marelui sărbătorit. Florilegiul liric a cuprins versuri de Alexandru Andrișoiu, Gheorghe Azap, Balogh Jozsef, Horia Bădescu, Mihai Beniuc, Radu Boureanu, Ion Brad, Constanța Buzea, Dan Deșliu, Eugen Frunză, Ovidiu Genaru, Ilarie Hinoveanu, Dan Rotaru, Nicolae Stoian, Corneliu Sturzu, Victor Tulbure.

ÎN încheierea impresionantel adunări festive, s-a adoptat o telegramă adresată tovarășului Nicolae Ceaușescu de către obștea scriitorilor din România, al cărei text se publică în prima pagină a revistei.



OMAGIU — tapiserie de Ileana Balotă

## Din inima ce-a prins să bată în Scornicești

Porniră scornicenii-n vreme,  
Din vatră veche, românească,  
Din suferințe și blesteme,  
O nouă cale să-și croiască.

Purtau în suflet stele roșii,  
Minuni de taine și iubire,  
Ce răsăriră din strămoșii  
Cu vitejeasca lor oștire,

Căci lui Mihai Viteazul dară,  
În lupte, patru căpitani !  
Dar sărăcia seculară,  
O-nvinseră, în acești ani...

Cînd ridicat, ca obeliscul  
De foc, în comunistul zbor,  
Conduce neamu-ntreg, spre piscul  
Luminii clare, fiul lor.

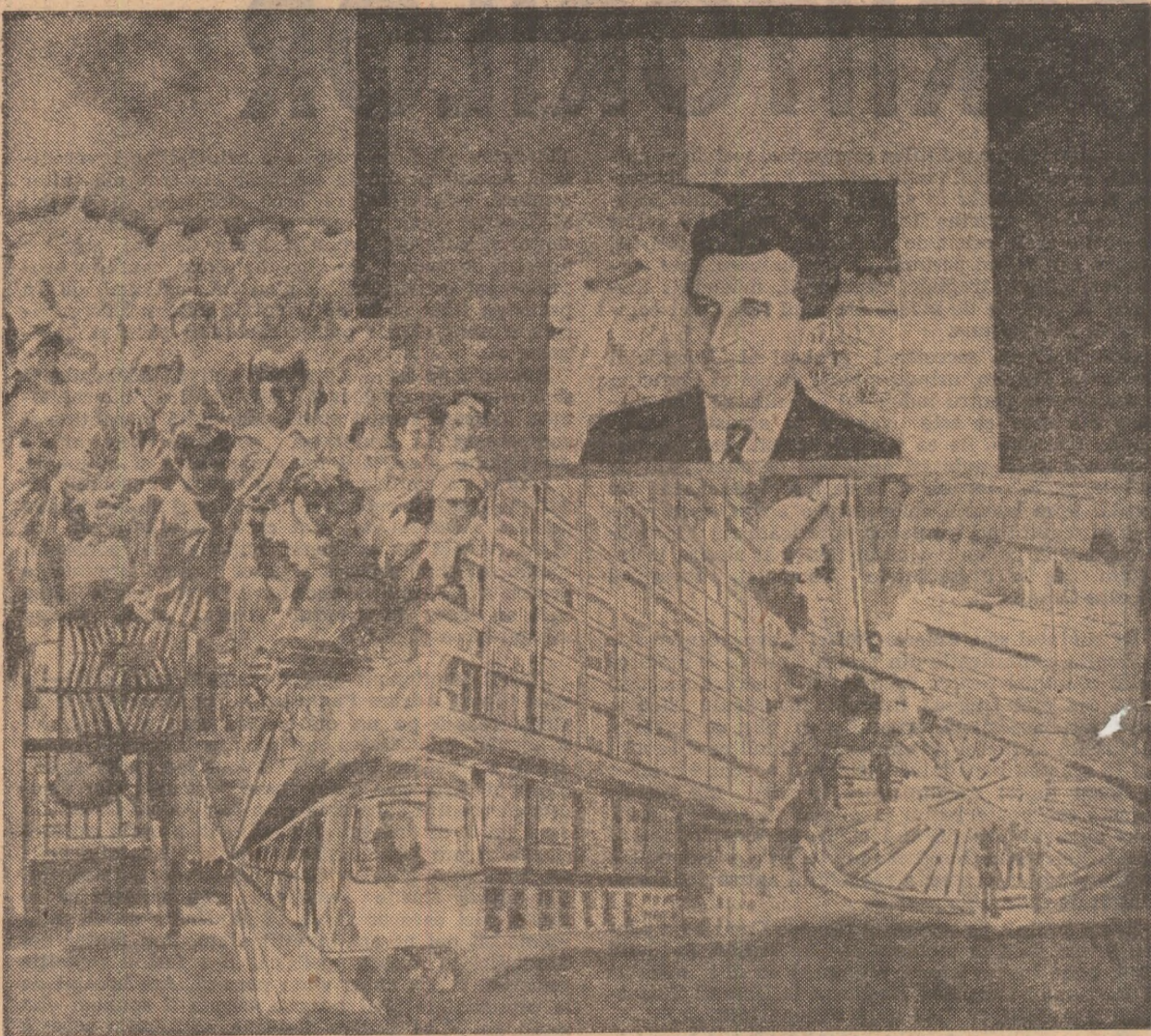
E-a lui iubire revărsată  
În largul firii românești...  
Din inima ce-a prins să bată  
Cu noi, prin noi, din Scornicești.

Traian Iancu





# Partidul Ceașescu România



OMAGIU – compoziție de Ion Bișan și Vladimir Șetran

## Incantație la o zi solemnă

La mulți ani pentru vorbă aleasă,  
pentru marile-ndemnuri de zbor  
ce ne mângieie pacea din casă  
și de care mereu ne e dor

La mulți ani dintr-un glas de cetate  
ridicat peste mari temelii  
ca o nouă și grea demnitate  
revenind unei noi Românie

La mulți ani dintr-un cor de uzine –  
dure trepte spre marele-nalt  
unde Omul e una cu sine  
către visu-mpunirilor, cald

La mulți ani dintr-o fată morgana  
alergând peste lanul bogat,  
la mulți ani dintr-un cîntec de Ana  
din zidurile noului sat

La mulți ani din brădet și din cetini  
și din fluierul baciului-mag,  
la mulți ani din Carpații prieteni  
pentru omul pămîntului, drag

La mulți ani din Danubiu și Mara,  
om al grijii de pace și ploaie,  
dintr-un mugur pleznit primăvara  
la mulți ani, bun român Nicolae

La mulți ani din atît cît există  
și din cîte se vor și se fac,  
la mulți ani dintr-un veac spre alt veac  
într-o zare uman-comunistă.

George Enache

Radu Felecan

## Ca o ninsoare

În poiana cu ninsori rotunde  
se-nalță Patria-Soare  
cu veacurile buciune lungi, albe  
în cîntec lin de lumină.

Sună din milioane de inimi poporul  
cu floare de santal aleasă : Pace !  
Sus, cu fruntea gînditoare,  
senină-aură strălucitoare  
cugetă Eroul la Țară  
la fiii de azi și de mîine.

Eroul nu vrea sabie,  
cirje imensă Terrei,

## Ctitor de pace

Paznic de liniști,  
înaltul gînd,  
la marginea stelelor  
acestui pămînt ;  
între pleoapele zilei  
stîlp stai și veghezi  
asupra luminii  
fecundului bob  
în brazdele palmei  
perpetuu răsărînd.  
Vajnic stejar înconjurat  
de vaste păduri,  
neclintit de vînt  
la marginea stelelor  
acestui dacic pămînt.

Față de anii tăi lumină  
o rază e prea puțin.  
Ar trebui steaua  
care a început să vină  
prin tine către noi,  
coborînd întregul cer de stele  
ce nu cad,  
și lumina lor cu ochii o bem ;  
da, ar trebui mai presus de toate  
un poem ca soarele...  
Și poporul scrie-acest poem.

Cît fi-va un partid, o țară,  
nume ca Ștefan și Mihai  
și-o stea de-a pururi să răsară  
pe-al Mioriței mîndru plai ;  
cît fi-vor meșteri ca Manole,  
ctitori ca Ceașescu, mari  
ce-nalță patria spre soare,  
știuți în lume temerari,  
noi credincioși le vom rămîne  
cum învățat-am din părinți  
cît fi-vor slove-n cărți române  
și stele pe Carpați fierbinți.

ci luptă cu piine și sare  
pe întinsele meridiane ale lumii  
pentru liniștea țărilor  
și gliei străbune române...

O poiană de stele sus  
spre ele nins Globul Țării de Aur  
și cîntecul norilor roșii ;  
Cîtă asemănare între stele,  
Eroul cu floare și Patria eternă  
cu Facla întinsă spre Comunism  
ca o ninsoare !

Valeriu M. Sivan

## Ceașescu se cheamă

Douăzeci și două de milioane  
De inimi,  
Aprinse inimi românești,  
Bat în același ritm  
Cu inima cea mare  
A patriei,  
Cutezătoare inimă  
Dirză,  
Și demnă,  
Și de omenie.  
Și inima aceasta  
CEAȘESCU se cheamă,  
Precum Carpații  
Carpați se numesc  
De cînd îi știm  
Semeți privind spre cer,  
Și precum Dunărea,  
Crișurile,  
Și Mureșul  
Se cheamă  
Tot riuri române  
De cînd vremea  
Le-a tăinuit izvorul  
În stîncile munților noștri.  
CEAȘESCU se cheamă  
Inima vitează a României,  
Ostașul ce-a jurat credință  
Partidului,  
Și țării  
Și semenilor lui,  
Și istoriei patriei  
Și visurilor  
Pe care ni le clădim  
Cu truda  
De cremene,  
De oțel,  
De granit  
A brațelor noastre.  
CEAȘESCU se cheamă  
Inima de soare a țării,  
Ctitorind viitorul  
Cu cer senin  
Și cu lumini  
De pace.  
Și pacea aceasta  
A țării,  
Și a lumii întregi,  
Liniștea zidurilor  
Și bucuria împlinirilor noastre,  
Dragostea de astăzi  
Și visurile noastre de viitor,  
Cu un singur cuvînt  
Rostit din inimă,  
Cu respect  
Și mîndrie de român.  
Se cheamă  
CEAȘESCU.

Viorel Cozma

## Lăsați porumbeii să zboare... !

Voi, oameni, oameni, stăpîni ai planetelor,  
Către voi glasul meu se îndreaptă ;  
Să iubim ninsorile albe,  
Clipa cere hotărîre-nțeleaptă.

Noi, aici la Dunăre, arăm, semănăm.  
Făurim în uzine tractoare,  
Ca belșugul în hambare să urce  
Setea noastră de lumină și soare.

Porumbeii de nea își iau zbor din Carpați,  
Către toate-ale lumii cărări.  
Gînd de pace ei poartă pe aripi,  
Ale vieții bininți și chemări.

Pacea-i cîntec de dor necuprins,  
Ochii copiilor scrutînd peste zare,  
Freamătul livezilor zăpezite în mai,  
Florile trezite în ploaia de soare.

Dimineților înflorite de ciocirlii,  
Ei, CEAȘESCU le înalță zborul.  
Cuvîntul său înflăcărat de pace  
Ni-i steag de luptă pentru-ntreg poporul.

Oameni, oameni, voi stăpîni ai planetelor,  
Pe cerul lumii greu de ninsoare,  
În locul rachetelor morții  
Lăsați porumbeii să zboare... !

Constantin Clisu

## E crezul nostru

E crezul nostru tînăr gîndirea lui curată  
Idea lui de țară în toți o vezi curgînd  
În rotunjimea stemei ca într-o sfîntă horă  
Români, maghiari, germani un singur gînd.

E crezul nostru tînăr această bătălie  
de-a duce-n timp o țară ca visul de frumoasă  
Mireasă pentru care ni-s brațele făclie  
Și trupul ni-e zidire la temelii de casă.

E crezul nostru tînăr gîndirea lui deschisă  
Spre era comunistă a veacului visat  
Idea lui de țară în cartea țării-i scrisă,  
Pe-o pagină de aur de-ntîiul ei Bărbat.

Emilian Marcu





INSCRIPTII PE DRAPEL — pictură de Eugen Popa

## RECUNOȘTINȚA

Ca incandescentul oșel din fumale  
șișnește din inima noastră  
Recunoștința !  
Așa cum pasărea salută triumfal  
sosirea primăverii,  
așa răzbate bucuria din pieptul nostru  
și devine vers și cîntec.  
Am descins din întinsurile stepei  
și am urcat înălțimile —  
drumul ni l-ai arătat  
TU !  
Am făurit lumina din bezna apelor —  
făuritorul gîndului ai fost  
TU !

Am zorit mersul roților  
în ritmul inimii TALE inflăcărare —  
TU ne-ai dat puterea !  
Gîndirii și simțurilor  
TU le-ai dat sens,  
condeiului avîntul săgeții.  
Frunți brăzdate de griji  
le-a netezit mina TA înțelegătoare.  
TU ne-ai împreunat miinile  
și ne-ai învățat că sintem frați.  
Cuprinși de aceeași dragoste.  
Năzuinței popoarelor spre pace  
TU i-ai dat glas  
răsunător pînă în largul lumii.

Împreună cu noi te preamăresc azi  
popoarele tuturor continentelor  
și îți rostesc numele  
împreună cu cel al patriei mele  
cu venerație și nădejde,  
stimă și dragoste.  
Ca simbol al prieteniei dintre popoare  
ca o năzuință de pace.  
Ca incandescentul oșel din fumale  
șișnește din inima TUTUROR.  
RECUNOȘTINȚA !

Franz Johannes Bulhardt

## Cuvîntul tău

Tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU

Cuvîntul tău își trimite lumina spre noi  
făcîndu-ne mai harnice miinile ; el răsună  
în lanul de griu, în hala uzinelor  
și-n razele soarelui — iar petalele păcii  
se colorează mai viu pe aceste meleaguri,  
gheața se sfarmă de pe-obrazul adîncilor ape,  
căldura frățească inundă din munți  
și din trunchiul pădurilor ;  
cuvîntul tău e încrederea zorilor  
în lumina de astăzi a zilei, certitudinea noastră  
că și miine cerul patriei rămîne senin.

Murgu Pál

În românește de Dim. Rachid

## Aceleași

Aceleași gînduri ne umblă prin cap la toți  
cei care mîncăm o piine ciștigată cu trudă  
ca să creștem fii și nepoți  
care să-și amintească de noi, să ne-audă...

Să continue să facă ce am început  
mai cu căderi, mai cu noroc — neînfrînți nici o clipă.  
Patria îi va ține dreptți de mijloc,  
trecerea vremii va-mbogăți ce se-nfiripă.

Aceleași doruri și-nfiorări le vor trece prin inimi,  
care și nouă ne trec fără-ncetare  
ca niște ape mari și curate  
ce pun toate roțile vieții în mișcare.

Noi aici, ei în zarea ce vine,  
privind unii spre alții cu dor,  
dîndu-ne miinile unii cu alții  
pentru nemurirea acestui popor.

Emil Gavrilu

## Un curcubeu de dor peste Carpați

Un curcubeu se-aprinde peste țară  
Încins în, înfrățite, trei culori,  
Carpații-n faldul lor se înfășoară  
Stringind la piept cîmpiile cu flori.

Trei țări străbune, trei plaiuri-surori

În care, milenar, un suflet bate

Și-au regăsit ființa-n tricolor,

Triumfător simbol de demnitate.

Cu arborii în codrul doînit  
Cu rădăcini și frunți îngemănate,  
Așa sîntem : un dirz și brav popor  
Urcînd ne-nfrînt prin vremi învîforate  
Spre acest Azi de vis înălțător  
În care vrem — și tot ce vrem se poate,  
Căci am gravat pe-arcade mari, de zbor,  
Cu litere de aur și de dor :  
Dreptate,  
unitate,  
libertate...

Ion Segărceanu

## Imn la o geneză românească

Avem un Decebal cu braț de stîncă  
și o istorie fumultuoasă și adîncă.

Avem un Voroneț vestit și sute de cupole  
și-un meșter între meșteri : pe Manole —

Care plutește-n mituri și în slavă,  
învăluit de umbre și-o dragoste suavă...

Avem efigii scumpe si-un Rovine  
și-o datină străbună ce ne ține.

Avem cetăți de scaun cu pilaștri  
și cîrduri de copii cu ochi albaștri.

Avem tradiții scumpe și Mășatini  
și un gorun la Țebea, doar frunza să i-o clatină.

Avem simboluri scumpe : o „Masă a tăcerii”  
și demnitatea dirză ce-a rezistat durerii.

Avem o țară mindră, frumoasă ca-n povești,  
un luptător al păcii născut la Scornicești.

Iar viața lui e simbol și luptă temerară  
spre a-nflori de-a pururi o vatră milenară.

Un simbol îi e viața și-o dăruire sacră  
și fericii noastre ființa și-o consacră.

Ion N. Voiculescu

## Sol al păcii

Sol al păcii  
pînă la margini de lume,  
îlimpezînd orizontul  
cu numele — renume.  
Pe fața planetei seamănă :  
soare de vară, vorbă de miere...  
Puterea de viață răzbate  
pe gura celor fără putere.  
Preaiubitor, înalță un prunc,  
înalță pruncul ca pe un steag ;  
taie fereastră, deschide uși  
spre pilda pămîntului drag...  
spre acel pămînt din care cresc  
arbori pregătiți pentru lungă durată,  
spre acel pămînt unde s-a născut  
întiul bărbat, slavă,  
cum numai cununa codrilor poartă,  
ducînd adiere-n lume,  
cu steme de soare pe frunte,  
ca lumea să ne știe cununași  
de locuri, cu zile rotunde.

Valeria Deleanu

## Vîrstă a demnității comuniste !

În fiecare trup e-o flacără  
a iubirii, o aripă de foc  
ce curge fierbinte și-nalt  
în răsufllarea amiezii depline,  
zidire demnității noastre,  
praguri de griu înveșmintîndu-mi Țara —  
ființă ce arde-n timp,  
făclie și lumină întru libertate ;

Clipele se rostogolesc asemeni boabelor de griu  
contemplîndu-ne bucuria de-a trăi  
liberi și demni și plini de iubire  
pe acest pămînt crescînd din lumină,  
și mai ales ar trebui să ne-alegem cuvintele  
din fluviile tale, lungi cavalcade  
pregătînd rodnicia Patriei ;

Ochiul îmi rămîne cîntec între respirație și zbor  
și numai atunci hotarul tău fierbinte  
îl urc, Patrie, cu întreaga istorie  
trecută prin suflet, cu libertatea  
zvicnînd prin artere în bronzul amiezii —  
sărbătoarea Patriei se naște atunci  
cînd lumina-i ca bobul de rouă,  
strălucitor în zori dimineții —  
atunci te respir, Patrie !

Cuvintele se rotunjesc asemeni fructului  
pirguit și dulce în ram,  
silabisim întru sărbătoarea de Azi :  
Partidul — Ceaușescu — România !  
cu ochii scrutînd stelă viitorul,  
cu roua anotîmpurilor din frunze —  
în ființa ta curgem adevărat fluviu  
de iubire și demnitate comunistă !

Clipa mi se așează în suflet roditoare secundă,  
iată, oamenii curgînd asemeni metalelor  
incandescente din mărije combinate,  
alături de semințele incolțînd în cîmpie —  
în ființa ta e poporul întreg,  
e Partidul Comunist Român,  
vatră nestînsă de iubire,  
zborul istoric al prezentului din noi  
înălțîndu-se veacului jurămint !

Ramuri de soare oglîndindu-mi Țara  
din răsărit și pînă în apus,  
dulce lumină izvorînd din pleoapa  
foșnîndu-mi dintre ramuri roditor —  
iată valsînd pe fruntea poetului  
valuri de fulgi cotropînd cerul,  
zvicnînd asemeni cîmpiei respirîndu-și griul ;

Iată-mă mijînd asemeni fructului  
din seve blind arcuîndu-și colinele  
ce se pierd pînă departe,  
încît pot spune iubirii din mine Patrie,  
prin lacrima visînd dintre ramuri,  
șișnînd din lucrurile cu care mă inconjor —  
Patria primîndu-mi deodată sărutul  
în lumina de iulie subțire  
migrînd în bolțile străjuînd cerul înalt ;

Nînge cu foi de lumină prezentul istoric,  
fericit sint lingă lacrima strălucînd,  
primenîndu-mi roua din ochi cu rodul  
alunecînd dintre crengi, subțire ;  
ei se cuvine să respir din cuvinte  
miresmele dulci ce te petrec,  
cu buzele aspre călătorite de vînt  
să te colînd din frunză în frunză —  
mă simt deodată intrînd în lucrurile  
și semințele Patriei ca o sărbătoare  
împrejmuîță cu păsări risipîndu-se în cîmpie ;

Iată-mă, Patrie, privîndu-ți Soarele  
arcul acesta solar de demnitate  
zvicnînd în noi fierbinte,  
călătorînd pădurile cu încapățîinare și slăg  
alături de trupul tău foșnitor —  
în visul Lui e pururi Țara  
urcînd cele șaisprezece trepte  
de lumină și demnitate comunistă !

E visul lui,  
e crezul lui,  
și viața lui supremă !  
E România visul lui de-o viață !

Nicolae Arieșescu



# Biblioteca lui Philippide

**Z**ONA cea mai ospitalieră a creației lui Alexandru Philippide o eprezintă studiile și eseurile sale. Pe acest tărâm totul e limpede și liniștit. Autorul este la el acasă, într-o vastă bibliotecă și discută cu eleganță despre principii de poetică, analizează curente și idei literare, comentează autori și cărți. El se interesează de Tradiție și progres în dezvoltarea literaturii, de Personalitate și influență în literatură, întocmește însemnări despre valoarea poetică sau însemnări despre roman, cercetează Sentimentul naturii și expresia lui literară. Din simpla enumerare a citorva titluri se înțelege cu cită gravitate oficiază Philippide în sanctuarul său de cărți. Tonul este în general ponderat iar opiniile sint îndrumate să urmeze și ele „potolita cale de mijloc”. Trebuie să-l socotim pe Philippide un clasicizant? Un modernist? De fapt, astfel de întrebări, importante pentru istoria literară care aspiră să ordoneze uriașul material literar, nu-si au rostul deoarece nu ne spun prea multe despre autorul **Aurului sterp**. Acesta rămâne un mare cărturar care își petrece existența în bibliotecă și alcătuiește în timpul periplului său prin literaturile lumii un jurnal scris în termeni riguroși, de o netăgăduită comprehensiune intelectuală. Scriitorii din antichitate și pînă astăzi sint cercetați cu egal interes. Oriunde remarcă apariția unor focare de conflict, Philippide caută să le stingă cu tact diplomatic. Dacă înțilnește vreo nedumerire, încearcă s-o spulbere. Niciodată indignarea sau entuzismul lui nu ating paroxismul. Citim textul unui autor care nu dorește să-si exercite despotismul și să ne constrîngă să-l aprobăm ideile. Lui îi este indiferent dacă obține sau nu adeziunea cuiva. Textele sale sint menite să-l ascundă, nu să-l dezvăluie. Philippide are impasibilitatea unui savant care știe că emoțiile nu-i ajută cu nimic la reușita experiențelor. El arată, de pildă, că tendințele de înnoire a literaturii au existat dintotdeauna și că totul poate fi rezolvat prin cunoaștere și bunăcuvință. Nu admite cu nici un preț ivirea discordiei în spațiul culturii și de aceea este purtătorul unor misiuni constructive. Urmindu-l, nu ai nici o clipă senzația că te-ai putea rătăci. Un ghid autoritar și bine pregătit te conduce în călătoriile pe căi sigure. Dar cu el nu te aventurezi în descoperirea unui nou tînut; poți să le afli în amănunțime doar pe cele cunoscute. Nu înțilnești în cele peste 1000 de pagini de studii și esuri nici un spectacol de idei fascinant, aidoma celor puse în scenă de Călinescu. Nici o interpretare care să te lase perplex nu există. Și îți dorești să dai și peste un comentariu capabil să te uluiască, să te smulgă din tîhna lecturii, să-ți ceară imperios să aderi sau nu la cauza lui. Efortul intelectual este pus în slujba unui adevăr lesne de acceptat în unanimitate și comunicat în termeni neincununați de podoabe, recl. precum cei ai unui tratat științific. Ai impresia că ai pătruns într-o rezervatie naturală unde etichete migăloșe scrise îti indică speciile arborilor, florilor. Te silești să citești inscripțiile, le admiri grafia și uiți să mai contempli privelistile. De fapt, el nu ne propune o incursiune în literatură, ci într-un muzeu al literaturii, unde totul este deja riguros clasificat pe epoci, autori, curente.

Philippide a avut favoarea să cunoască de la început totul și pentru totdeauna și citindu-l nu vom putea asista la un dramatic și palpitant proces al edificării de sine. Surprizele îi sint interzise. El nu mai are nimic de aflat. De aceea, nu are de ce să revină și să se contrazică, să-si corijeze eventualele erori. Toț ce spune e irevocabil. El a ieșit gata de atac aidoma Atenei din capul lui Zeus.

Întîlnirea sa decisivă este cea cu cărțile. Cînd Philippide le descrie ne face parcă părtași la evocarea începutului lumii: pentru el, într-adevăr, mai întîi a fost cuvîntul, din care s-au întrupat toate. Sute de mii de cuvinte dispuse de fiecare dată altfel în mii de tomuri i-au vegheat nașterea și l-au luat neîntîrziat sub oblăduirea lor. Primele lui amintiri sint cele din bibliotecă. „Amintirile mele din prima copilărie se perindă între biblioteca tatălui meu și privelistile de natură, care, în fașul de la începutul secolului, pătrundeau aproape pînă în inima tirgului. Cătreieram, de cum se desprimăvăra, pînă toamna tirziu, împrejurimile cu dealuri acoperite de podgorii și de păduri, împrietenindu-mă măi temeinic și trainic cu natura. De asemenea, m-am împrietenit de timpuriu cu cărțile prinzînd gustul lecturii. Îndemnăt de întîmplări din **O mie și una de nopți**, pe care, alternînd cu scene din **Odiseea**, mi le poveștea citeodată seara după masă, tata, am învățat chirilicele ca să pot citi **Halimaua** lui Gherasim

Gorgan. Închipuirea mea a fost din belsug nutrită și stimulată de **Sevah**, călătorul pe mare, ca și de **Robinson Crusoe**, care, într-o traducere românească, purta scris apăsător pe coperta viu colorată, nr. 1, fiind prima carte a bibliotecii mele de la opt ani”.

Să trecem peste declarația prezumțioasă în legătură cu împrietenirea cu natura. Poate că omul Philippide s-a împrietenit cu ea. Dar scrierile lui nu dovedesc o astfel de amicitie; în schimb, trebuie să recunoaștem că e o adevărată desfătare să observi cum se manifestă dragostea de carte la cel mai bun cunoscător de literatură dintre marii poeți pe care i-am avut în acest secol! Din fiecare pagină transpare o cultură adîncă și perfect asimilată a unui cărturar obișnuit de mic să mîngie copertile tomurilor. Un excelent bibliotecar își poate găsi cu ochii închiși orice carte dorești din uriașul depozit sau îți poate recomanda o nouate în deplină cunoștință de cauză. Primele lui amintiri sint legate de un astfel de mediu, ca și cele ale lui Sartre: „Mi-am început viața așa cum fără indoială o voi sfîrși: în mijlocul cărților. În biroul bunicului se aflau peste tot; nu era permis să fîie sterse de praf decît o dată pe an, înainte de reînceperea școlii, în octombrie. Încă de pe vremea cînd nu știam să citesc aveam un cult pentru aceste pietre ridicate, drepte sau apocate, înghesuite ca niște cărămizi pe gaturile bibliotecii sau distanțate cu noblete, ca niște alei de menhire”. Într-o ambianță ca aceasta, desigur, poznele copilului Creangă nu pot avea loc. Aici domnește seriozitatea propice studiului și nu sint permise giubșlucurile. Din nou, ca și în cazul lui Sartre, Philippide nu numai că deschiide ochii asupra lumii zîrînd cotoare de cărți, dar se bucură și de o călăuză competentă: „Pe lîngă activitatea sa de filolog și de lingvist, cunoscută, tatăl meu avea, mai puțin cunoscută de alții, o cultură literară vastă și variată”.

Ne-am putea aminti acum atîtea exemple de scriitori care au ajuns cu greu să se bucure de minunățiile din cărți. Pe Philippide destinul l-a scutit de povara unui drum întortocheat pînă la ele.

Accesul ușor la carte i-a păstrat neștirbit respectul pentru litera tipărită. Philippide este continuatorul unei dinastii de cărturari însă, de mic copil, marchează cu orgoliu începutul domniei sale, numerotînd cu 1 prima lui carte, cu gestul superb al unui explorator care înfige steagul pe un teritoriu descoperit de el. Cărturarul Philippide s-a născut, a dobîndit conștiința de sine odată cu acest act de întemeiere. El nu mai este oricine și devine posesorul unei biblioteci de care trebuie să aibă grijă s-o doțeze, s-o mențină în ordine, să-i întocmească cataloagele și s-o studieze pe îndelete. Înțelegerea realității nu se mai poate face altfel decît prin intermediul tomurilor răsfolite. Ceasurile petrecute în bibliotecă îi transpun într-o lume fabuloasă, de atracția căreia nu va mai putea scăpa. Nostalgia sa rămîne aceea de a reduce realitatea la articulațiile unei ficțiuni artistice. Dacă deobicei un scriitor se inspiră din realitate pentru a izvodîi o carte, Philippide parcurge drumul invers, de la cărți la realitate. Sint cărți care ne dau iluzia vieții, însă el rivnește ca viața să-i ofere iluzia cărții. În ea existența apare coerentă și lesne de cunoscut, nu poate să te surprindă nepregătit.

În fond, de ce se teme atît de mult de realitate Philippide? Are ea ceva dumanos, care să-l amenințe? Sau nu cumva această spaimă provine din lipsa lui de experiență, încît se simte mai bine printre autori și personaje decît printre oameni? El se consideră un intrus pătruns într-o lume neprietenoasă care îl terorizează. Pentru a se salva, interpune între sine și lume cărțile care îl protejează ca un adăpost inviolabil. Articolele sale, atît de frumos scrise și atît de pline de înțelesuri, nu sint inspirate de studierea omului, de observațiile morale făcute în diverse împrejurări ale vieții, ci sint tributare bucoavnelor adorate cu patimă. Ele au uscăciunea didactică a dizertațiilor corect construite. Philippide ordonează cu migală cuvintele deoarece speră că astfel supune realitatea, o face mai puțin misterioasă, o face suportabilă.

Într-o însemnare despre Călinescu, Philippide notează: „Pe vremea tineretii noastre (eram cam de o vîrstă și trecusem amîndoi, nu cu prea mult, de treizeci de ani) Călinescu îmi spunea odată: „Eu nu citesc dintr-un autor numai cite o carte, după cum îmi cade în mină și nici dintr-o literatură numai cite un scriitor. Citesc scriitorii în întregime și, pe cit se poate, literaturii în proporții masive; le înșir pe dușumea și nu le las pînă nu le cutreier de la un capăt la celălalt”.

Cu cită admirație sint înregistrate spu-



Fotografie de Vasile Blendea

sele „divinului critic”! Însă e vorba aici numai de admirație? Nu este mai curînd o curiozitate ușor amuzată ca în fața unui fenomen ieșit din comun? Călinescu și Philippide au cam aceeași vîrstă, sint cu abia trecuți peste treizeci de ani. Însă ce prăpastie îi desparte! Primul este într-adevăr un tînăr biruitor, lacom să cuprîndă totul, să se măsoare cu literaturile lumii, să le învingă fără nici un drept de apel, să le vadă asternute la picioarele lui ca pe un trofeu de prîet. Un vîlstar proaspăt își reclamă hrana în cantități colosale. Celuilalt însă i s-a oferit de la început șansa să trăiască într-o bibliotecă, s-a născut, ca în basme, cu cartea în mîini, și nu rivnește să supună tomurile, să le aservească precum pe niște sclavi. Călinescu se războiește cu cărțile, Philippide trăiește printre ele ca un bătrîn înțelept încă de la cea mai fragedă vîrstă.

În biblioteca lui Philippide totul este riguros compartimentat. Marele bibliotecar cunoaște istoria cărților pe care le posedă, le știe conținutul fixat în urma unor lecturi efectuate pe îndelete. Pentru el, ca și pentru Borges, biblioteca este un univers. E bine cunoscut textul scriitorului argentinian: „Universul (pe care alții îl numesc bibliotecă) se compune dintr-un număr nedefinit și poate infinit de coridoare hexagonale, cu largi puțuri de ventilație în mijloc, înconjurate de prispe joase. De la fiecare hexagon se vîd etajele inferioare și superioare: la nesfîrșit. Dispunerea coridoarelor este invariabilă. Douăzeci de rafturi, așezate la o lățime de cinci rafturi de fiecare parte, acoperă toate laturile mai puțin două; înălțimea lor, cit cea a etajelor, abia de trece peste statura unui bibliotecar obișnuit”. Din continuarea descrierii înțelegem că avem de-a face cu o „bibliotecă Babel”, cu un haos de tomuri prin care te rătăcești fără putința de-a o cunoaște nici măcar în treacă. Dimpotrivă, biblioteca lui Philippide nu înspăimîntă cu toate dimensiunile ei uriașe. Ea oferă protecție și are o structură armonioasă, ușor de descîrnat.

**S**A EXAMINĂM mai sistematic biblioteca lui Philippide. În primul rînd vom constata împărțirea cărților în bune și rele. Din această categorie vom găsi puține. Philippide nu reține orice în raza sa de atenție. El operează o selecție severă înainte de a introduce un nou volum în colecție. Sint și cărți bune care lui nu-i plac. Dezacordul este exprimat fără menajamente, deși cu mult regret. De cele mai multe ori însă prezența volumelor din biblioteca sa îl bucură. Lectura se desfășoară potrivit unui ceremonial cu etape bine precizate și poate fi condiționată chiar și de succesiunea anotimpurilor: „Anotimpurile au influență asupra lecturilor. Sint cărți pe care le lasîi o dată cu căderea frunzelor, ca să le iei din nou primăvara. Cutare capitole dintr-o carte îți place să-l revezi de obicei în aprilie, odată cu primele plimbări pe jos în afară de oraș și gusti cu mai multă voluptate într-o seară de iarnă cutare poem, pe care nu ți-l mai souseși de anul trecut. Nu este nici o legătură logică între anotimp și carte. Dar faptul există, tot așa cum e adevărat că fiecare stil își are culoarea lui dominantă, corespondunde unei tonalități anumite de culori.” Cit de departe este această confesiune tulburătoare de cea a lui Călinescu! Ar mai fi avut timpul autorul **Istoriei literaturii române** să-si arunce ochii pe fereastră pentru a zări ce anotimp este și a-si potrive lecturile în consonanță cu starea vremii? Numai un degustător rafinat, ca Philippide își poate permite să-si aleagă din raft exact cartea care-l trebuie pentru a-si vindeca neliniștile. Dealtfel, el mai mult recitește decît citește. El știe deja totul, a străbătut biblioteca în lung și în lat și nu-l mai rămîne decît s-o supună probei unei noi lecturi, pentru a vedea ce rezistă și ce nu. Fiîndcă acesta este examenul definitiv: recitirea.

În rafturile bibliotecii sale este loc și pentru literatura senzațională și pentru cea veselă. Romanul de aventuri nu e repudiat așa cum ne-am aștepta din partea unui atît de fin cititor. E loc într-o astfel de bibliotecă și pentru Virgiliu și Horatiu și pentru Georges Courteline, și pentru

Werfel și Kafka și pentru Creangă, și pentru Walter Scott, și pentru Damian Stănoiu. Poe se învecinează cu Gala Galaction, iar Sadoveanu cu Corneille. Într-o nouă arcă menită să înfrunte indercări grele, aici au fost imbarcate cele mai rare exemplare care merită să fie păstrate pentru viitorime.

În aparentă, în studiile și eseurile sale Philippide vorbește despre cărți, scriitori, cititori ca oricare critic literar. Dar el nu mai se deghizează în hainele acestuia. Philippide nu este interesat de actualitatea literară, dornic să-i definească reperele, gata să coboare în arenă pentru a impune valori sau a respinge altele. Comentariile sale critice sint un mod de cunoaștere: contactul lui cu natura și societatea se realizează prin citit și prin consemnarea în scris a impresiilor de lectură. În loc să descifreze realitatea, el apelează la un substitut al acesteia: biblioteca. De aceea, studiile și eseurile lui Philippide trebuie înțelese ca niște confesiuni truate. Ele revelă drama unui om incapabil să abordeze direct viața. Pentru el, aceasta înseamnă încăperi unde se răsfață mii de volume; ce e dincolo de pereții blîndați cu tomuri află din lectură. Biblioteca îi oferă de-a gata un rezumat al lumii, iar el parcurge și își exprimă opiniile.

În repetate rînduri Philippide ne mărturisește despre împrietenirea sa cu natura. Dar cum înșeală citeodată vorbele scriitorilor! Autorul **Stîncilor fulgerate** străbate mapamondul cu arca sa de cărți. El nu se uită prin hublouri să zărească peisaje, nu coboară pe țîrm ca să se desfete cu imagini încîntătoare văzute de aproape, ci preferă să ia din raft cartea unde acestea se află descrise. Tot amplul său studiu **Sentimentul naturii și expresia lui literară** e o patetică recunoaștere a neputinței de a vedea tablourile naturii altfel decît prin intermediul cărților. Studiul consemnează pe larg descrieri de natură precum și de diverse atitudini adoptate în fața lor. Philippide cercetează modul cum Hesiod, Teocrit, Virgiliu, Chateaubriand, Humboldt, Vigny, Seneca, La Fontaine, Stendhal, Homer, Mallarmé, Novalis, Hugo, Sadoveanu și mulți alții s-au apropiat de natură. El îi studiază ca și cum ar dori ca la rîndul lui să știe cum să se comporte în fața unui răsărit de soare, a unui amurg, pe malul unei ape calme sau într-o pădure. Zadarnic îl ceartă pe Hogaș: „Totmai faptul că nu simte întotdeauna natura ca pe o vietată este cauza pentru care C. Hogaș, în descripțiile lui, se mișcă uneori greu, înaintînd cu opinteli și hopuri prin hățîșul amintirilor din mitologie și din literatura latină, și greacă cu care încarcă frazele”. El însuși e aidoma celui admonestat: un cărturar care nu se mai poate bucura de splendoarea unei poieni fiindcă automat își aduce aminte de locul acțiunii din **Visul unei nopți de vară**, nu mai reușește să contemple un platon fiindcă imediat recită **Au platon** de Paul Valery. **Sentimentul naturii și expresia lui literară** rămîne un extraordinar catalog de priveliști de pe întreaga planetă și din diverse epoci, văzute de alții și nu de Philippide, care doar le-a sistematizat, dorînd să-si dea seama de spațiul dinafara bibliotecii sale.

Cunoașterea oamenilor se face tot cu ajutorul paginilor tipărite. Autori și eroi din cele mai vechi timpuri pînă azi sint convocați la lungi colocvii. Desore fiecare Philippide scrie precum Ibrăileanu, ca despre niște prezențe familiare, fie că i-a cunoscut sau nu. Asadar, iată-l pe Kafka singur în mijlocul multîmii și terorizat de propriile lui creații. Iată-l pe confortabilul Anatole France și pe Hans Kastorp, „eroul binecrescut” al lui Thomas Mann, pe jovialul Creangă, pe melancolicul Hölderlin și pe atîția alții. O extraordinară foială umană, ca într-un bilci gălăgios, te întîmpină în studiile lui Philippide. Ai mereu impresia că parcurgi paginile unui grandios roman în care creatorul lui, aflat în căutarea unui confort sorițial, se desolidarizează de disoluția valorilor, de batjocorirea și aservirea omului, de tentativele de nimicire a lui.

George Arion



# I. L. Caragiale — memorialistul



**C** E LUCRU NOU s-ar mai putea spune despre Caragiale? Desigur, totul depinde de unghiul de vedere al fiecăruia, precum și de dorința de a fi cit mai original. Nu ni s-a prezentat în ultima vreme dramaturgul sub aspectul unui modern, deși știut este că tehnica și vizlunea lui se apropiuau mai mult de acelea ale lui Scribe și Labiche, decît de ale unuia Ibsen, Strindberg sau ale nu știu cărui expresionist contemporan cu șederea sa la Berlin, cînd nici nu l-a interesat situația teatrului german, în plină febră creatoare? Nu se știe oare că tinărul, care încă nu debutase pe scena vreunui teatru, a fost primul care s-a ridicat împotriva adaptărilor și plagiatelor, preconizînd o literatură originală și că tot el a fost acela care, peste un an, cu **O noapte furtunoasă**, a deschis seria creațiilor corespunzătoare, dovedind că uneori teoria poate fi urmată și de practică? Nu se mai știe că în slaba producție nuvelistică a timpului, reprezentată pînă la el de naivele încercări ale lui N. Gane, totuși la preț, Caragiale cu ale lui sondaje morale din **O făclie de Paște**, **Păcat**, **Două loturi** și **În vreme de război**, a constituit un incontestabil salt calitativ? Tot așa, nimeni nu ignoră că neîntrecutele lui schițe (despre care G. Ranetti spusesese cu un fericit joc de cuvinte: **Nu Momente, ci Monumente**) au fost de fapt niște scenete și ca atare, de aproape cincizeci de ani, numărul dramatizării lor, pe toate scenele noastre, se tot înmulțește.

Ziaristul ocazional n-a fost de forța lui Eminescu, dar a excelat în domeniul în care acesta nu s-a încercat, și ca atare a dat o serie de mari reportaje, din care unul, cel puțin, **Culisele chestiunii națio-**

## „Caragiale — om de teatru”

● Cu prilejul împlinirii a 130 de ani de la nașterea lui I. L. Caragiale, sîmbătă, 30 ianuarie 1982, la orele 11, în rotonda Muzeului literaturii române, va avea loc vernisajul expoziției „Caragiale — om de teatru”.

Reîntoarsă de curînd din Republica Democrată Germană (Weimar) și Polonia, unde a însoțit spectacole și manifestări dedicate lui Caragiale, expoziția Muzeului literaturii române, care a cunoscut o deosebită afliuență de vizitatori, îl prezintă publicului românesc pe marele dramaturg în momentele definitorii ale activității sale teatrale, subliniindu-se tradițiile unei celebre familii de actori și animatori ai scenei noastre.

Bogatei iconografii a expoziției, imaginilor fotografice din spectacolele pe care dramaturgia lui Caragiale le-a prilejuit de-a lungul timpului în țară și străinătate îi se adaugă, cu acest prilej, din arhiva muzeului, desene inedite de Jiquid, și alte documente.

Va vorbi acad. **Șerban Cioculescu**. Vor fi audiate înregistrări-document din fonoteca de aur a Radiodifuziunii.

nale (1896), e o nedepășită capodoperă, reușind a face din Eugen Brote, omul lui Dimitrie A. Sturdza, în politica ardeleană, tipul psittacist, al desăvîrșitului mimetism.

Ca toți marii clasici, Caragiale a fost interesant și, cum se spune astăzi, înconfundabil și în cele mai mici specii ale umorului, cum ar fi calambururile, „culmile” și „miticisme”, ca să nu mai pomenim de cele majore, în care, făcînd, ca și Balzac, concurență stării civile, a creat o întreagă serie de tipuri și de caractere, atît de reprezentative, încît ele proliferază și după șaptezeci de ani de la dispariția autorului lor, cu fiecare nouă generație. De aceea a putut spune atît de just G. Ibrăileanu despre Caragiale că a fost cel mai mare creator de viață din literatura noastră.

Inovator a fost și în alte specii ale jurnalisticii și ale literaturii, ca de pildă interviul, cu acea capodoperă de imperceptibilă ironie, **O vizită la castelul Iulia Hasdeu**, și parodia, în care l-a anticipat pe G. Topirceanu, pe toată scara literaturii noastre, de la Dimitrie Bolintineanu la Cîștinat Pavelescu, principala victimă fiindu-l Alexandru Macedonski (care s-a răzbușat nedemn, în spatele odiosului Calon). S-ar mai putea observa că dintre marii noștri clasici, din triada Eminescu — Creangă — Caragiale, nu cel dintîi, cu toată genialitatea gîndirii lui în atîtea și atîtea ramuri, a dat și cheia esteticii sale, în articolele teoretice, ci ultimul, în expunerile luminoase, începînd cu remarcabilele **Cîteva păreri**, ne-a introdus în laboratorul său artistic.

Nici **Correspondența** sa nu este de disprețuit, deși rare sînt ocaziile cînd scriitorul extravertit, cu atîția buni și statornici prieteni, se destăinuiește, și mult mai numeroase sînt încercările, de altfel reușite, de a se stîliza în exemplu de punctualitate și de civilizație. Că au dispărut scrisorile de iubire ale bărbatului cuceritor, dinaintea căsătoriei care l-a cumințit, nu este mare pagubă, considerînd că nici acelea ale marelui pasionat care a fost Eminescu nu contribuie a-l înălța în ochii admiratorilor săi. Din amintirile plăcute ale burlacului poate fi miezul din schița **Între două povești**, care l-a dispăcut cam nemotivat lui Paul Zarifopol, dar de un netăgăduit farmec și definitiv pentru oscilarea autorului, supus cazurilor de conștiință. De altfel, numai tinărul prieten din primul an de surghiun berlinez voluntar ar fi putut scrie o biografie cu asemenea date intime, deoarece Caragiale i s-a încredințat din primul moment, după cum ne spune minuta unei convorbiri:

— Mă, Rică sînt eu. „A fost bătut grozav de mitocan, și-a pierdut ochelarii. A făcut apoi cunoștință cu el. Cumnața mitocanului și un sergent, care trăia cu ea, îi mijlociau întîlnirile cu nevasta mitocanului”.

**M** AI PUȚIN cercetată a fost tocmai memorialistica lui Caragiale, răsbindită la mari intervale și prea puțin numeroasă, „rari nantes”, cu primejdia chiar a subestimării ei calitative. Un prim lot mai masiv ar fi fost **Amintirile unui vechi suflor**, apărute în 1981, în „Convorbiri literare” în numerele de ianuarie, februarie și iunie, destul de numeroase și delectabile, unde însă pe primul plan apare unchiul său, marele ghidus Iorgu Caragiali, el însuși ținîndu-se în rezervă, ca și cum nu i-ar fi călcat deloc pe urme.

De mare valoare e schița **Boborul**, al cărei erou principal, măcar o dată, a conșimțit să fie chiar el, povestind cum, în memorabila zi de 8 august 1870, cînd Alexandru Candiano-Popescu proclama republica la Ploiești, el unul „a dezarmat” pe comisar, luîndu-l sabia... din cui și cum buna lui mamă, în aceeași zi, l-a ascuns ghețele, curmîndu-l astfel activitatea subversivă și punîndu-l la adăpost de neplăcute urmări.

Tot atît de importantă este **Baioneta inteligentă**, în primă versiune **Garda civică**, în care arătîndu-ni-se metodele de recrutare și hatururile venale ale comandanților recrutori, sîntem introduși în motivele subiective ce l-au îndemnat pe Caragiale să scrie **O noapte furtunoasă**, în care, cum se cunoaște, Titircă este căpitan și Chișiac plutonier, uzînd de aceleași „obiceiuri ale pămîntului”.

În **Caut casă** găsim desigur cite ceva din tribulațiile veșnicului chiriș, căruia nu l-a fost dat să fie proprietar, dar care-și amintește cu duioșie de locuința familiei lui la Ploiești, în clădirea cu grădina a lui Hagi Ilie luminărarul. E unul din puținele momente lirice ale amintirilor lui din copilărie și adolescență. De aceea bucata este mai des citată.

Un alt moment motiv apare în povestirea **Peste 50 de ani**, unde, plecînd de la

## Trapez

xxxv

146. Un fluviu vine parcă din cer. Torentul lui limpede, ca apa celui mai limpede izvor, cade spumegînd de la o mare înălțime, de pe umerii unui munte, printr-o albie de granit, din treaptă în treaptă. Acestea, vreo șapte la număr, sînt largi asemeni unor terase, și toate la un loc alcătuiesc o scară grandioasă, demnă să unească pămîntul și cerul. La picioarele ei, în apele clocotitoare ale fluviului, elefanți enormi se scaldă cu voluptate. Impresia e de paradis, de spațiu privilegiat în care s-a înfăptuit actul creației.

De sus pînă jos, toate cele șapte trepte ale scării, toate terasele, sînt populate cu grupuri de oameni, bărbați și femei, în vîșmeinte largi, viu colorate. Unii dintre ei fac baie, în cavități cu apa liniștită, înșiruite de-a lungul celor două maluri. Femeile își piaptănă, cu gesturi hieratice, părul negru și lung, care le coboară pînă la coapse. Impresia e de paradis, de spațiu privilegiat în care s-a înfăptuit actul creației.

Și pe un mal și pe altul, copaci uriași își desfășoară coroana, toată o spuză de flori. De crengile unora, atîrnă fructe exorbitante, care din timp în timp cad pe pămînt și plesnesc, arătîndu-și miezul zaharos. Papagali galbeni, din penajul cărora nu lipsesc totuși cele mai aprinse culori ale curcubeului, par să fie păsările preferate ale acestui luxuriant tărîm.

De sus de tot, de sub bolta cerului, fluviul își prăbușește apele, din treaptă în treaptă; de sus de tot, chiar de sub bolta cerului, oamenii se scaldă pe fiecare treaptă, pînă jos de tot, unde fac baie elefanții.

Impresia e de paradis, de spațiu privilegiat în care s-a înfăptuit actul creației — și ea poate fi dobîndită în mirifica insulă Ceylon.

Geo Bogza

pretextul necunoașterii elementare a gramaticii, pe care el o stăpînea la perfecție, datorită excelentului său institutor Basile Drăgășescu, Caragiale descrie scena vizitei ce l-a făcut-o clasei acestuia domnitorul Alexandru Ioan I. Cuza. Se vede că a fost înainte de 1862, cînd, sub guvernul Ion Ghica, abrogîndu-se alfabetul de tranziție, s-a legiferat introducerea celui latin. Cînd bunul său dascăl a scris cu aceste caractere urarea către domnitor, clasa toată s-a ridicat în picioare și ochii tuturor s-au umplut de lacrimi. E neapărat cazul să are sămîndurile de cald patriotism cu care autorul încheie acest paroxistic moment motiv:

„Așa entuziasm n-am văzut altul de-atunci și cred că numai odată s-ar mai putea vedea; dar acea odată, sunt prea bătrîn ca s-o mai sper apuca... Îmi pare destul de rău de asta, dar nu atît de rău cît dacă n-aș crede că atîți, mai tirziu ori mai curînd, tot o vor apuca; fiindcă, de sigur, cine gîndește că are să scape de asta, se amăgește; căci de asta n-are să scape, decît poate atunci cînd Oltul și Mureșul or să pornească a curge de-a-nadaratele dela vale la deal către munții Ciucului, de unde izvorăsc din același sin adînc — și nici atunci!”.

Această zguduitoare mărturie de credință în împlinirea idealului nostru național a fost scrisă cu mai puțin de zece ani înainte de actul istoric de la Alba-Iulia. „Bătrînul” n-avea decît 57 de ani. Nu l-a fost dat să-l trăiască și să se bucure de el, dar i-a dat expresia legitiției ineluctabile, cu o putere de convingere care-i atestă adîncimea patriotismului.

Și cînd te gîndești că „tema” bucății a fost de ordin gramatical! Încă o dată se adevărește adevărul proverbial: nu se știe de unde sare iepurele...

O expresie a scepticismului de care era bîntuit Caragiale încă din tinerețe o găsim în schița **Națiunea română**, în care povestește împrejurările apariției, în colaborare cu Frédéric Dame, a ziarului „Națiunea română” și cauzele dispariției ei datorită unei telegramme buclucase a corespondentului de presă, care telegrafiasse anticipat căderea Plevnei. Cine, dintre caragialieni (a nu se confunda cu „mateinii”), nu-și amintește cifrul buclucos: **Mădăc, fini, Voica, Tulca, dedans (Plevna, căzută, rușii și românii înăuntrul)?**

Din scurta carieră de revizor-școlar, Caragiale ne-a lăsat o singură amintire în ale sale **Notițe critice** din „Universul” pe care am intitulat-o **[Scrierile anonime]**. Despre acestea, ne-a asigurat autorul, a avut să se ocupe în principal, cît timp a fost în serviciul de control, spre a constata că erau toate mîncinoase! Să reținem acest caracteristic, pentru școala primară de acum o sută de ani, preambul:

„...am găsit... ce se găsește la o școală de sat — mizerie, neagra mizerie, mizeria română!”

Din peregrinările lui prin țară, singura reflectată literar, este, în **Monopol**, una la Iași, din anul 1907. Reținem vesela atmosferă redacțională de la „Opinia” și mai veselele libațiuni oferite de gazde, dar și temerea autorului ipohondru, cînd alunecînd pe un simbur de mîslînă, căzînd pe podea, a crezut că l-a lovit paralizia:

„Sui scărlică, întru, cînd... simt că-mi fuge pămîntul de sub picioare și, cît p-aci, dacă nu sare cineva repede să m-apuce, dau să cad pe spate înapoi, în valuri. Ca fulgerul mă săgeată un gînd sinistru: un atac de dîmbă! ...Sunt pierdut... Dumnezeu! ai bi milă de familia mea rămasă departe în strălune locuri... Ce bucurie pe mine cînd, cu toată suferința glesnei din pricina alunecării, aflu, după primul moment de groază, că dam-

blaua mea a fost numai niște simbur de măsline risipiți — pi glos!”

Poanta lexicală pune norocos capăt spaimii trase.

**C** APODOPERA literaturii memorialistice a lui Caragiale este desigur **Grand-Hôtel Victoria Română**, atroce amintire a unei opriri în orașul „natal” Ploiești (se știe că autorul se născuse în satul Haimanale, care-l poartă acum numele), după o călătorie în străinătate. Caragiale afectează din antipatia sa față de dulcegărie, lipsa de emoție la amintirea trecutului. Am văzut însă din **Caut casă**, că nu era chiar de tot insensibil pe coarda aducerilor aminte. Altfel ni l-a înfățișat Delavrancea, într-o convorbire avută cu el în tren, în noembrie 1884, cînd s-au dus împreună la adunarea anuală a Junimii, unde Caragiale avea să citească **O scriitoare pierdută**. Iubitorii însă ai literaturii „eului profund” vor găsi totdeauna în această schiță expresia corespunzătoare a sufletului caragialian.

Încheiem cu o scurtă bucată, autopoortret, semnată **Allegro** în „Adevărul” și reproducută în prima serie a „Moftului român”, sub titlul **O răutate**, ca și cum ar fi avut s-o impute unui redactor al ziarului:

„Fost suflor, fost actor și director de teatru, a contractat din copilărie multe din apucăturile actorilor: e tipul cabotinelui literar.

Autor a multor opere de mare valoare — pe care are să le scrie... Dar nu! — nu va mai lucra nimic serios într-o țară de mofturi, unde nu se încurajează arta și literatura adevărată. De aceea și pusesese de gînd să părăsească acest Orient incult și să se exilieze de bună voie în Occidentul luminat — la Kekikemet.

Singurul bucareștean care s-a alipit de fosta „Junime” literară din Iași — rara avis, gîscă rară.

În politică, lipsă totală de principii, totuși o extremă consecvență: votează regulat cu opoziția, deși îi este totdeauna antipatică. Poședă secretul de a-și câștiga vrăjmași noi și de a-și pierde prietenii vechi. Dintre aceștia, puținii cu care încă nu s-a certat îi găsește oarecare merite ca prozatori.

Neavînd un unchi în America, a trebuit să se mulțumească cu o mătușe în Europa.

Și-a făcut studiile la școala lumii — unde nu se cer examene.

Particularități: Meloman; ureche, memorie și gust muzical bine dezvoltate. Supersticios; îi place să-l trosnească chibriturile: e semn că vin bani, de aceea nu uită niciodată să le usuce, înainte de ale întrebuița.”

Publicîndu-și autopoortretul, dar cu dorința să nu se demaște, și l-a însoțit cu cîteva rînduri, din care reținem finalul: „Bine că n-a adăugat „Adevărul” că directorul nostru e așa de sceptic încît ar fi în stare să-și facă singur instantaneul simpatic!” (după care urmează portretul!).

Or, „instantaneul” e destul de crud, începînd cu afirmația inițială, prin care autorul se caracteriza tipul cabotinelui literar.

La antipodul acestuia, Caragiale rămîne, alături de Eminescu și de Creangă, reprezentant al caracteristic al celei mai stricte conștiințe scriitoricești. Autoironiile nu mai au nevoie de comentariu. Ele sînt semnul unei inteligențe superioare și al unei secrete conștiințe de sine, care n-avea nevoie de etalajul propriu cabotinelui.

Șerban Cioculescu



# Caragiale „inedit“

**A** PARTIN oare operei lui Caragiale textele pe care, pentru hazul lor ingenuu, scriitorul le-a cules din cele mai variate surse si le-a reprodus in publicatii sau in corespondență? După unele indicii, s-ar zice că da. Dovadă — prezenta acestor texte in editiile de **Opere**, alcătuite după principii filologice severe. Dacă asa stau lucrurile, ghilmelele din titlul articolului de față se pot socoti inutile. Căci va fi vorba cu adevărat, in continuare, de o culegere inedită de fraze involuntar-comice, realizată de noi după indicațiile exprese ale scriitorului.

La 29.XII.1907/11.I.1908, Caragiale îi scria lui Alceu Urechia : „Ia negresit **Calendarul Minervei '908** și citește articolul **Doi luceferi**, pag. 112 ; apoi să-mi spui : te-am povătuît rău ca prieten, care-ți cunosc gustul și slăbiciunile? — Delicios!“ Conformindu-ne indemnului, am efectuat la rindul nostru lectura textului suspomenit (Dr. C. I. Istrati, **Doi luceferi**, **Calendarul Minervei**, 1908, p. 113—178), si iată acum doar citeva din pasajele care, ne îngăduim a crede, ar fi meritat din partea lui Caragiale onoarea unei sublinieri :

„Printre cei ce apreciau, fără de seamă de mult, valoarea acestei localități [Cimpina, n.n.], fură și doi luceferi, două geniiuri, două din cele mai mari glorii ale neamului : N. I. Grigorescu și B. P. Hasdeu. Ambii s-au stins in vara acestui an. Cimpina distrusă, coltul lor senin, vesel și fermecător, dispărind, pare că si ei nu au putut a-î supraviețui si credincioșii scumpel dispărute, s-au stins și ei, ducindu-se odată cu dinsa“. (p. 114).

[N. Grigorescu] „De altfel, foarte simpatice, dar timid, ceva ce-ți făcea impresiunea intre sfiata unei fete mari, si buna cuviință desăvîrsită, a unui ofiter superior francez — in retragere — căci avea cu totul silueta acestuia“. (p. 116).

[Grigorescu] „Se naste in anul cind petrolul se manifestă mai zgomotos in țară și moare, cind la noi si in special la Cim-

pina, se întrunea cel mai mare congres internațional, relativ tot la petrol“. (p. 124).

„El [N. Grigorescu, n.n.] prețuia mult, după d-nii Bernath și Grecescu, pe Plutarco (**Viata oamenilor celebrii**), pe Jean-Jacques Rousseau, care l-a influențat mult, pe Lamartine și mai ales pe Alfred de Musset (**La vie de Bohème**)“). (p. 131).

„Ca animal deosebit, un prieten al său, posedă un soricel in pivniță, un adevărat cap de operă. Schitele sale cu creionul contin adesea pisici, capre, cai si tot felul de bol și oi, admirabile ca pozițiune naturală“. (p. 146).

„Dacă funcțiunea creează organul, atunci desigur că și creerul se mărește. Besele — cucuile — ce se observă pe cap și cari cresc cu virsta si erudițiunea. — Hasdeu avea cu nemiluita, ar fi o dovadă sigură“. (p. 168).

„Finind, voi zice : români, și voi bucurăsteni, pe viitor, cunosteti-vă, iubiti-vă și cinstiți mai mult, pe marii noștri morți. Veti câștiga!“ (p. 178).

**L**UI Paul Zarifopol, la 1.IX.1910, Caragiale îi scria următoarele : „Îți trimit **Fulga sau Ideal** și real al răposatului meu amic Gr. H. Granda. Citește-o si fii bun de-mi spune dacă acest clasic nu e absolut modern, tot așa cum toți modernii sunt clasici“. Și de astă dată, recolta e pe măsura așteptărilor. Fraze ca acelea de mai jos vor fi constituit, pentru Caragiale, momente privilegiate ale lecturii, cind după lentilele ochelariilor lui se aprindeau lumini jucăuse :

„In tot cursul zilei Costin străbătu coridoarele și locurile din jurul monastirei ca o fiară sălbatecă care poartă in pintece

\*) Titlul exact al scrierii este **Scènes de la vie de bohème**, iar autorul ei — Henri Murger I



Caragiale și eroii săi — desen de A. Jiquidi

săgeata vinătorului. Către seară, simțind că este cu neputință ca somnul să atingă genele lui, luă un cal și începu a-l alerga peste văi și dealuri. Tirziu, după miezul nopții, ostenindu-și corpul, se culcă pe spinarea unei stinți“. (p. 96) ?).

„Biata copilă avea aerul abătut. Sede pe tărnul unui izvor si rupea flori dintr-un buchet pe cari le arunca in apă, apoi le urma cu ochii cum pluteau. Costin nu cuteză a se apropia. Și cu toate acestea cit de mult dorea să sază pe acel covor de iarbă lângă copilă, mai cu seamă că era un loc liber lângă dinsa!“ (p. 97).

„Amanții străbătură această cale pătrunși de flori aci religioase, ca cum ar fi intrat intr-un templu gotic : aci eroice, ca cum ar fi văzut ieșind naintea lor cetele ferentariilor lui Mihai“, (p. 106).

„Cit ținu calea, proiectele colcăiră in capul său. Prin o voință de fier, comandă tăcere vijăliei care urla in sufletu-i și începu a studia, cu amărăunția unui arheolog, poziția lui in societate...“. (p. 127).

„Doream o ființă căreia să-l spun **dorul** și aspirațiile mele, o căutam prin

2) Gr. H. Granda, **Fulga sau Ideal** și real, in **Scrieri**, ed. Pavel Ţugui, București, Minerva, 1975.

nui, complice și narcisic, in deghizament oricît de ingenios, despre stări cîntări și suferințe adulte.

**D**ACA in cazul „romanului“ **Gabrielei Negreanu** destinația către micul cititor este echivocă — un fluturaș cu zbor nocturn și frînt de liliac sau viceversa — debutul in literatura pentru copii al excelentului umorist Tudor Vasiliu (**Pluș Plumb**, Editura Facla, 1981) mi se pare un neașteptat esec. Aici intenția de a capta și captiva pe cititorul copil fiind vădită, cituși de puțin trucată, se pune intrebarea : de unde senzația de defazitate, de nefuncționalitate ? Ce i-a lipsit incercatului prozator ? Si constatăm, paradoxal, că linsa fundamentală constă in... prisoase : prea multe intimpări se înghesuie pe spatii mici, prea multe personaje inunda arena, impiedicindu-se reciproc să-și facă „numărul“, prea multă vorbărie-vacarm peste partitura lui Pluș Plumb, „marele actor-orchestră-decor-interpret-autor“. Desenul acțiunii este o incilcitură, vioiciunea nu este decît harababură și, in aceste condiții, povestea este asfixiată, nu se desprinde din măruntulul zornăitor. Renunțind la umorul său binecunoscut, Tudor Vasiliu a ales ca teren de desfășurare fa-

lume cu zelul și atenția unui anticar, dar toate in desert“, (p. 136).

„Luna palidă alerga prin pinzele de nori ca cum s-ar fi grăbit să fugă de spectacolul ce se desfășura in biserica Sărindarul“. (p. 162).

„El declară toate lui Fulga care răcnî ca leul cind vede pe acel ce i-a infipt săgeata in pintece“. (p. 167).

„In momentul cind Fulga zguduia pe acesta, ca cum ar fi voit să-l sugrume, Zoe se aruncă la picioarele lui“. (p. 167).

„Zoe se îmbăta de această sălbătăcie a naturii. Credea că această mamă eternă compătimea la suferințele ei“. (p. 169).

„Revăzu locurile care toate păreau că sint stropite cu singele din inima lui, locurile unde-și petrecuse copilăria, si sufletul său răgi ca un taur rănit“. (p. 174).

Selectia întreprinsă de noi, arbitrară ca orice selectie, lasă cititorilor posibilitatea ca, prin parcurgerea integrală a textelor, să le urmărească pînă la capăt vina de comic involuntar. Dar poate că unii dintre ei vor socoti mai comod si mai agreeabil să aplice aceeași operație vreunei tipărituri contemporane...

**Șt. Cazimir**

## Opinii

# Un țarm ospitalier

**A**TRACTIA către literatura pentru copii a scriitorilor afirmați in alte genuri nu este un fenomen de ultimă oră. Au poposit pe aceste țărmuri din sudul mirific al virstelor călători de renume, împinși fie de curenții calzi ai paternalismului, fie de ispita explorării sau chiar de o disponibilitate vacancieră. Mai mult — și deloc intimplător — unele dintre cele mai rezistente cărți ale copilăriei sint datorate tocmai unor asemenea robinsonade. Editorul contemporan, la rindul său, a salutat cu bucurie aceste „fete albe“ poposite in microneziile sale, le-a acordat cheia cetății Liliput și cetățenia de onoare, mai mult sau mai puțin atent la conținutul bagajelor lor. Și bine a făcut, căci nu in ultimul rind, cu deosebire in cazul Cenușăreselor, contează și cine le scoate la bal. Să fie doar un complex provincial de desprovincializare cel care ne îmboldește să tot amintim „partidele“ princiare ? (Radu Tudoran, Gellu Naum, Marin Sorescu, Gh. Tomozel, Constanța Buză, Ana Blandiana, Fănuș Neagu, Ștefan Augustin Doinaș, Adrian Păunescu, Nina Cassian etc., etc.). Nu cred, fiind vorba in aceste cazuri de omagieri făcute cărtilor, nu numerol, reusitel in spetă, nu palmaresului general. Căci există și ne-reușite cu nume sonore, iar punerea lor in paranteză n-ar necesita un spațiu cumva mai restrins. Cum se explică esecul unor talente sigure, verificate in expediții de anvergură, tocmai pe țărmul aparent atît de ospitalier al literaturii pentru copii ? Sau mai exact : tine literatura pentru copii de talentul literar in sine sau de un talent in chip expres adaptat cititorului copil ?

Reflecțiile de mai sus ne-au fost sugerate de aparitia a două recente expediții de perfect talent și bunăvoință in apele teritoriale ale literaturii pentru copii : Gabriela Negreanu și Tudor Vasiliu. Cu ce rezultate ? De semn contrar, trebuie spus de la început, dar nu mai puțin instructive ambele pentru aventura talentului ajuns, ca Gulliver, in Țara piticilor.

Cartea Gabrielei Negreanu, inocent intitulată **Aventurile lui Mototol-Rostogol la prima lui ieșire din Ocol**, — editura „Ion Creangă“, 1981 — dă buzna dezinvolt și „zănăting“ (cuvîntul îi aparține) in grădina cu destule pietre sacre și tabuuri ale genului.

Trenul regimentar al narațiunii infantile — personaje, peripecii, miraculos etc. — este însă o simplă subversivune. Incărcătura se pune in mișcare, e adevărat, pe liniile tradiționale, macazele sint corect schimbate, peisajele ne sint familiare, totul pare in ordine. Inklusiv mulțumirea posibililor călători insoțindu-l pe Mototol-Rostogol și pe Ruza-Buburuza pe coclaurile Plîngător-cîntătoare și pe alte meleaguri cu Zina Năluca-Uitua, cu Scamoși-roși, cu Pescăruși din Corcoduș, cu pietre, cu flori la subsuori, cu Domnul

Trist din Împărăția de ametist, cu Împăratul Papă-Lapte, cu Brăduți și cu mămică. Și totuși, mai mult sau mai puțin intrigați, simțim cu putere că ceva nu e in bună regulă, că foarte repede din recuzita tradițională a rămas doar **parola** și că sub ochii noștri se petrece dacă nu o nonșalantă mistificare in orice caz o deturnare de trasee. Roman ? Poate, dar de peripecii interioare. Prozo-versuri ? Poate, dar mai degrabă „flori de sufăr“, un șotron desenat pe Zidul Plîngerii. Auto-diagnosticul poetei ni se pare cu totul exact : „și, uite-așa, fantezist, vanitos, caraghios și orgolios e intors armoniosul cu susu-n jos“. Rețeta acestei arte poetice este și ea înfățișată : „vrei o satisfacție mică, omori o furnică ; vrei una mai mare, desenezi un băț tare cu care poți să lovești și in baltă și in povești“. „Nălucind“ in acest fel „tot într-o dungă cine să mai știe unde poate s-ajungă ?“ își întreabă poeta tandra plămuiure. Și trebuie spus că după citeva poticniri și ocoluri ajungem cu bine pe un teritoriu rareori atins de piclorul povestașilor, pe platoul înalt și vinat al singurătății Brăduțului, tăiat de vîntoase existențiale. Acolo unde se „visează-vise“, unde ne agățăm de un „gînd-gînd-gînd și ne ridicăm de pe pămînt“, acolo unde „ziua de ieri tot trecea, ziua de mine nu mai venea, era numai azi-azi-azi dar pentru azi nu mai erau brazi“, acolo unde printre „flori de cires și de măr, cresc flori de minciună și de adevăr și dacă nu te gîndești nu știi pe care s-o culegi și pe care s-o ocolești“, acolo unde „renunțarea este marea răzbuinare“, acolo unde „umbli prin lume și nu aduni nici o înțelepciune“, ca o „frunză dusă de vînt, pur și simplu la intimplare... de parcă lumea asta ar fi loc de joc și noroc, prostii și fantezii chiar dacă al numai o zi...“ Intr-un cuvînt, acolo unde „cine știe, ar fi găsit el cu ochii la stele ceva, poate chiar **Poezie**“. Aceasta este de fapt peripecia mijlocită de Mototol-Rostogol in literatura pentru copii : ciocnirea recuzitei sale de metafizica poeziei, introducerea temelor singurătății, „melanholiei“, a nevoii de dragoste, a irealității umplută cu cuvinte, a cuvintelor devenite jucării sau mai adesea mătâni. A reușit ? Greu de spus. Amuzantul există, textul este spumos — rarism schilodit de experiment (s-ar fi putut renunța, cred, la cuvinte ca **psihoterapie**, **deznevrozat**, **optica centrifugă**, **inhibat**, **individualitate**, **concept**, **op**, **efluviu** ș.a.), aventura vagă și vagantă se tесе totuși din horbota stărilor. S-ar putea chiar ca cititorul-copil al acestor cărți să nu fie de tot o ficțiune. In orice caz, o demonstrație se face : aceea că pe toboganul literaturii pentru copii lirica aventurii interioare își poate găsi expresia. Desigur atunci cind alunecă la vale, pe talvegul ființei lăuntrice a copilului. Și dacă o ia pieptiș, in sus ? Atunci e un pretext de a ne destăi-

## Adunări festive ale Asociațiilor de scriitori

(Urmare din pagina 2)

progresiste de luptă și construcție, de bună înțelegere ale locuitorilor de pe aceste meleaguri, români, germani și maghiari, insuflețiți deopotrivă de idealurile generoase ale socialismului, Dumneavoastră, mult stimulate și iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu, reprezentăți cea mai strălucită intruchipare a calităților și a înzestrărilor poporului nostru, a aspirațiilor lui spre o viață liberă și independentă, a hotărîrii lui de a apăra cu orice preț bunurile supreme cucerite prin jertfă și luptă — unitatea, independența, pacea și libertatea!“

### Tg. Mureș

● La adunarea omagială organizată in cadrul Asociației scriitorilor din Tg. Mureș a conferențiat Janoshazy György secretarul Asociației.

Din telegrama adresa-

tă tovarășului Nicolae Ceaușescu, desprindem : „Noi scriitorii acestei țări stîmăm și iubim in persoana Dumneavoastră pe comunistul înflăcărat de a căru activitate se leagă inseparabil făurirea României moderne, socialiste, faima și respectul de care se bucură patria noastră in lume. Cu prilejul zilei Dumneavoastră de naștere, săr-bătoarea întregului nostru popor, vă urăm sănătate, fericire și putere creatoare, ca să conduceți acest popor, in fruntea partidului și statului, încă mulți ani spre noi și noi succese.“

### Timișoara

● Adunarea omagială a fost condusă de Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociației scriitorilor din Timișoara. A conferențiat lectorul universitar Viorel Sârbu despre opera și activitatea revoluționară a tovarășului Nicolae Ceaușescu, strălucită per-

sonalitate a vieții politice internaționale. Omagii au rostit scriitorii Lucian Bureriu, Vladimir Cloeov, George Drumur, Dorian Grozdan, Lazar Ilici, Alexandru Jebeneanu, Mandics György, Ivo Muncian, Corina-Victoria Sein, Aurel Turcuș.

Din telegrama adoptată de participanții la adunarea omagială, cităm : „In această luminoasă zi, aducem un fierbinte omagiu Omului și Revoluționarului, celui mai iubit și devotat fiu al poporului, eminent conducător de partid și de stat, militant de frunte al mișcării comuniste și muncitorești internaționale, personalitate marcantă a lumii contemporane, care și-a dedicat întreaga viață și putere de muncă dezvoltării economice și sociale, a țării, împlinirii năzuințelor vitale ale națiunii noastre socialiste, afirmării sale independente, suverane și demne între popoarele lumii!“.



# Creangă între legendă și realitate

**D**EMOLĂM zidăria netrebnică din jurul monumentului adevărat al lui Ion Creangă, care nu are nevoie de în- exactitățile de coment. Este destul să rămănim la adevăr, care-l servește mult mai bine și plenar. De aceea ne vom strădui să eliminăm totul ce a intervenit parazitar cu privire la viața și opera sa, potrivit versurilor lui Mihai Eminescu: «Și cind propria viață singur n-o știți pe de rost, / O să-și bată alții capul-s-o pătrundă cum a fost?» (Scrisoarea I)». În aceste frumoase cuvinte se cuprinde cam tot programul biografiei pe care Petru Rezuș, poet, folclorist, autor de literatură pentru copii și cercetător aflat de multe decenii pe urmele lui Ion Creangă, o scrie astăzi cu pricepere și bun simț (Ion Creangă — mit și adevăr). Aflată la antipodul aceleia călănesciene, ea se aseamănă în schimb destul de bine cu biografia lui Caragiale scrisă de Șerban Cioculescu, amindouă ducind aversiunea față de mitizare și dorința de a rămâne în spiritul verificabilului atât de departe incit (ce curios lucru!) uită să povestească moartea eroului. Tot restul fiind relatat sau măcar pomenit, boala, preliminariile morții, ca și urmările ei familiale, administrative și sociale), sfârșitul propriu-zis al lui Creangă nu reține nici o elipă până biografului, data însăși calendaristică nefiind menționată. (Exceptez desigur Tabelul cronologic din finalul cărții care nu face parte din biografie). Explicația lacunei o vom găsi, poate, în concepția despre biografie a autorului, expusă într-o Prefață polemică.

Ar exista, după părerea lui Petru Rezuș, un „mit” Creangă, constituit în două etape distincte. Intia etapă „începe îndată după moartea sa și este inaugurată de scriitorii de memorii și de amintiri”. Înțelegem că fantezia contemporanilor lui Creangă, prietenii ori dușmanii, a lucrat din plin prin nenumărate anecdote, la alcătuirea unui strat gros de neadevăruri în jurul personalității artistului. Nici mai târziu, cind apar primele cercetări documentare, acest strat nu e înlăturat, ci, din contra, îngroșat. Studiile istorico-literare și critice ar aparține celei de a doua etape a procesului de mitizare care „și-a atins punctul culminant în monografia lui G. Călinescu”. Deocamdată, în prefață, Petru Rezuș nu face decit să-și ascute „așteptările pe care, apoi, pe tot parcursul biografiei, le va trimite în direcția lui G. Călinescu. I se recunosc lui G. Călinescu, e drept, mari merite în risipirea unor falsuri și ipoteze hazardate, despre cartea lui din 1938 spunându-se chiar (în capitolul Omul așa cum a fost) că reprezintă „evenimentul cel mai important în opera de valorificare a marelui clasic” și că este „deschizătoare de drum în multe direcții”. Mai mult, G. Călinescu ar fi făcut dovada unei puteri de sinteză extraordinare: „el orează și impune o anumită viziune despre Ion Creangă și inaugurează totodată o anumită metodă de considerare a operei sale”.

Tocmai împotriva acestei viziuni și a acestei metode se ridică Petru Rezuș. Argumentele se cuvîin relevante. Pentru G. Călinescu, biografia nu era de conceput fără mitologie. O spunea cel mai limpede într-un mic articol citat chiar de oponentul său de azi și intitulat *Despre biografie*. Tot restul sint „date biografice”.

Petru Rezuș, Ion Creangă — mit și adevăr, Cartea Românească, 1981.

## Constantin Mateescu „Autoportret cu bască”

(Editura Cartea Românească)

■ SUB un titlu neutru — ca să nu spun neinspirat și inexpressiv — avînd parte și de o copertă pe măsură, din pete de cerneleuri cîrpite și întrepătrunse, Constantin Mateescu publică un roman demn de tot interesul atât ca scriitură, cit și ca problemă.

Protagonistul cărții, bătrînul pictor Șerban Miliescu, propriu-zis singurul personaj al narațiunii, un vîlstar al fostei burhezii aristocratice românești, își trăiește lunga-i viață, în anii seninei lui senectuți, trecîndu-i în revistă etape, momente mai mult sau mai puțin semnificative, în fața unui martor, prieten mai tînăr al său, ziarist, care îl vizita, atașat de crenția artistului, dar atras mai cu seamă de personalitatea insolită a omului. Miliescu reflectează astfel cu voce tare, cu aceste prilejuri, lansîndu-se, în perfectă tradiție proustiană, în căutarea timpului pierdut... Pictorul își poartă martorul căruia i se confesează prin universul unei lumi de umbre, ce nu mai

„curriculum vitae”, nu viață a artistului în sensul esențial. Și G. Călinescu adăuga, în stilul lui paradoxal: „Biografia artistului începe, aș spune, nu cu anul nașterii, ci cu anul morții. Cine nu trăiește post-mortem, crescînd după aceea mereu, nu-l obiect de biografie”. Obiectul biografiei nu e deci existența, ci destinul. Iar în latură practică, trebuie să pornim de la operă spre om, abia așa chipul acestuia căpătîndu-și semnificația profundă, ceea ce face ca povestea vieții să semene cu un roman (deși nu e ficțiune). Pe scurt, am putea rezuma astfel pe G. Călinescu: viața marelui creator se cade evocată ca un fel de operă. Petru Rezuș se așează, el, de la început, contra acestui mod de a vedea lucrurile: „Geneza mitului lui Ion Creangă a început astfel de la sacrificarea omului adevărat și crearea artificială a altuia, așa că, biografic, este necesar o întoarcere din mitic a persoanei și a vieții scriitorului în istoricitate, deci o demitizare”.

Unde e adevărul? Nu e locul într-o recenzie să apărăm sau să combatem o chestiune atât de complexă. Mă voi mulțumi să-mi declar impresia că Petru Rezuș trece prea lesne peste numeroasele implicații să le zicem epistemologice ale studiului biografiei. Oricît am voi să coborîm de pe soclu pe artist, un lucru e adevărat: nu-l scriem biografia decit întrucît a meritat să aibă un soclu și nu a fost un om cu desăvîrșire obișnuit. Un anume fond „mitic” rămîne etern sub zidăria netrebnică și numai el ne justifică lucrarea. Și, apoi, e oare corect să punem pe același plan fanteziile memorialistilor și biografia critică? Ele nu țin același fel de legende, în jurul personalității, sau, mai bine, doar primele nasc legende, în vreme ce ultima (cînd e scrisă de un Călinescu) degajă din conjuncturile istorice mitul. Iar mit nu înseamnă neapărat în acest caz exagerare, fals și minciună: ci și putința de a vedea eternul dincolo de ce este pîieritor, semnificația durabilă în derizoriul existenței. Are dreptate G. Călinescu: biografia se legitimează prin forța de a înfășura viața în mitologie. Petru Rezuș nu mă convinge nici cînd încearcă să reducă în discuție problema rostului operei într-o biografie: „La această operă, diferitele fenomene mitizante nu au ce căuta. Tocmai în această constă și demitizarea. Omul Creangă își arată adevărata și umana sa față în opera sa, fără transcenderea datelor sale concrete, după ce „marele actor” a ieșit de pe scena lumii”. Dar oare fața din operă a artistului nu apare tocmai prin transcenderea „datelor concrete”? Și dacă demitizarea se bazează pe înțelegerea acestei fețe (și deci a operei), atunci toate reproșurile făcute lui G. Călinescu (precum cele că a văzut în Creangă un erou asemîni celor din basmele proprii) cad de la sine. G. Călinescu ne prevenise (în postfața la ediția din 1964): „Nici nu mai poate fi îndoială că Creangă de aici este reprezentarea noastră, fiindcă el nu poate trăi decit pe rînd prin opera de interpretare a fiecăruia. Dar interpretarea aceasta e obiectivă, pentru că se bazează pe documente. Oricît s-ar încerca altcineva să dea o altă imagine „mai obiectivă”, el nu va putea decit să ajungă cam la aceeași viziune cită vreme izvoarele sint aceleași sau, în sfîrșit, la o impresie arbitrară, părăsindu-le”.

este, repopulată însă, datorită fluxului memoriei sale, de evenimente și oameni... Între care el este cel ce ocupă mai tot timpul scena. Fără ostentație, bineînțeles, deloc egolatru; ba, dimpotrivă, cu sentimentul amar, pentru sine, al desertăciunii lucrurilor, și cu înțelegerea, cu acceptarea sine ira et studio a istoriei (ca fost reprezentant, fie și pasiv, al vechii orînduirii sociale). O istorie ce a schimbat fața lumii — într-o viață de om numai, e drept, longevivă. O întoarcere decit nu cu voluptate, cu regretul de a nu fi putut opri clipa de ieri, cu gust de cenușă, ci cu simțămîntul că s-a cheltuit în zadar, ca om al unei lumi de prisos, ce nu-și înțelegea, pe atunci, insignifiența, superficialitatea trăirii.

Prin naștere Șerban Miliescu aparținea, cum am spus, clasei spoliatoare. A fost ferit, prin urmare, de grijile materiale ale existenței. Moștenind o imensă avere și fără a se întreba asupra provenienței acesteia, el nu și-a refuzat niciodată nimic; exceptînd doar anii studenției, petrecuți la Paris, unde, din cauza avariei ori mai de grabă a resentimentelor pînărtelui său, este nevoit să-și drămulsească banii, stipendiile destul de precare ale tatălui și ale unei mătuși de asemenea bogate, dar mină strînsă și ea. După încheierea studiilor însă, odată reîntors în țară, Miliescu redevine ceea ce era prin destin: un privilegiat al sorții, mai cu seamă din clipa moștenirii tatălui, ca și a mătușii lui înstărite. Înlesniri ce îl pun în situația de a trăi ca în vis. Personajul era însă un poet. Un poet și nu un boem. El, pur și simplu, se născuse bogat. An-

**P**RIN urmare, Petru Rezuș n-ar putea avea dreptate decit într-o singură privință: dovedind că interpretarea lui G. Călinescu forțează sau chiar modifică spiritul documentelor, între care opera rămîne cel mai de seamă. Ceea ce, mă grăbesc să adaug, nu e cazul. Dacă în liniile lui mari portretul călănescian e fondat, desigur, în unele amănunte, destule, el comportă distanții. Contribuția lui Petru Rezuș este, sub acest raport, salutară și, în orice caz, cea mai interesantă din toate cite s-au produs după studiul călănescian. Întîmpinările de principiu pe care le-am făcut nu scad din meritele reale ale unei cărți foarte temeinic informate, izvorită dintr-o cunoaștere intimă a vieții și operei lui Creangă, dintr-o admirabilă familiarizare cu documentele, știute par coeur, și, pe deasupra, scrisă cu multă îngrijire, într-o frumoasă limbă românească, plină de nu știu ce parfum arhaic. Diaconia și Tăfaca Tinca și bojdeuca din Tîcșu sint, de exemplu, două din capitolele cele mai atrăgătoare, în care autorul pune într-o nouă lumină pe Ileana Grigoriu și pe Tinca Vartic. Cele două femei care au trecut prin viața lui Creangă. Uitata Ileana, care l-ar fi părăsit pentru altul, nu e scuzată, dar nici condamnată. Creangă își va fi avut partea lui de „vină”, susține biograful, nu, desigur, în acea latură materială, care a intrat în vederile tribunalului la divorț (pronunțat în favoarea lui), dar în latura aproape imponderabilă a celor sufletești: „Atunci ce a fost? Epuizînd toate motivele Ileanei de abandonare a căminului conjugal, nu putem oferi decit motivul major al unei iubiri adevărate, pe care marele nostru Ion Creangă nu i-a putut-o oferi. Este dezastrul felului lui de a înșela femeia sau de a iubi...”. Despre Tinca, după toate cite ne spune autorul despre viața ei împreună cu Ion Creangă, iată aceste rînduri care privesc viața ei de după Creangă: „Terminîndu-se un cupitol din viața sa, care este cel mai interesant, Tinca goleşte casa de terfelogele lui Ion Creangă. Pe ea n-o interesau hîrtoagele, fiind o femeie practică și fără putință de a aprecia marile binefaceri ale culturii. Aici se dovedește că Tinca n-a apreciat și nici nu putea aprecia munca lui Ion Creangă, formîndu-și impresii personale, unilaterale și subiective. Tinca avea 36 de ani. Abia acum s-a și căsătorit cu un oarecare C. Deliu. Ea trebuie să-l fi cunoscut înainte de moartea lui Ion Creangă, în timpul bolii sale. Ca M-me Deliu, ea nu ne mai interesează. A înțeles sau n-a înțeles ea cine a fost Ion Creangă și ce a însemnat în viața ei nu mai contează astăzi. Tinca Vartic a murit la 3 septembrie 1912, în vîrstă de 59 de ani”. Nici simpatie deosebită, nici antipatie, înțelegere pur și simplu a locului femeii în biografia scriitorului. Capitolele remarcabile sint și acelea desore dascăl, despre „emanciparea” lui Creangă, despre boala lui, despre Constantin, fiul, căruia i se face un portret necrutător (fiul acesta, plimbat prin Europa și ajuns ofițer plin de fumuri, scîria agramat, „ultînd” limba minunată și fără cusur a „tăranului” de tîine-su!).

Am oarecare rezerve la analiza raporturilor lui Creangă cu junimistii. În esență, Petru Rezuș întuiește, cred, just nota generală a acestor relații, dar nu-și poate primi a anume antipatie față de Maiorescu, Caragiale și chiar Slavici, Un



pasaj poate fi edificator pentru umoarea cu care-l tratează: „Acestia sint așa-zisii prieteni ai lui Ion Creangă, care ar fi avut de spus un cuvînt greu în „favorul” lui, cînd trebuia, și nu l-au spus, din cele mai diferite și mai meschine motive, și anume: Titu Maiorescu, fiindcă-i plătea o poliță „guralivului” Creangă; I. L. Caragiale, fiindcă „il ura încă de la ședințele Junimii”, unde avea mai mare succes decit dînsul; Ioan Slavici, fiindcă „nu avea talentul humuleșteanului” și avusese diferite conflicte cu el...”. Nu vom fi niciodată, din fericire, îndeajuns de siguri de temeinicia unor asemenea „motive”; ca să nu mai spun că nu se simțea deloc nevoia înmulțirii rîndurilor neprietenilor lui Creangă (și așa destul de groase) cu acel citiva oameni capabili să-l înțeleagă și care, deseori, au fost alături de el. Cele citeva capitole despre operă (nu știu de ce incluse într-o biografie clădită pe alte principii decit acelea călănesciene) sint departe de valoarea capitolcilor biografice. Amintirile sint socotite „sincere” și comparate cu memoriile altor scriitori (cărora Creangă le-ar fi dat o lecție, tututor, de modestie și de măiestrie). Despre țărani de aici aflăm că ar fi luat locul acelor primitivi, rudimentari din literatura anterioară, creîndu-se un straniu anacronism, căci există puțini țărani în proza românească de dinainte de Creangă și, acestia, idilizați. Comparîndu-se două celebre povești, ni se spune: „Dacă moartea lupului este justificată, după ce a vărsat sînge nevinovat, moartea soacrei consternează cititorul care ar fi dorit o altă soluție, pe linia plină de umor a acestei povești...”. Interpretare cel puțin naivă! În genere, operele sint rezumate (cu farmec doar Moș Nichifor Coțcarul!) și se resping analogiile clasice cu autori de povești din alte părți sau cu Rabelais. Mijloacele criticii sint astfel sărăcite inexplicabil.

Am rămas dator cu un răspuns: de ce nu moare eroul biografiei de față? E limpede, pe de o parte, că, ghidat de o viziune pozitivă și documentaristică, refuzînd mitizarea și romanescul, autorul înlăntuiește liber evenimentele existenței lui Creangă, dezvoltă citeva, sare peste altele trimîndu-ne la surse competente, așa incit, de vreme ce nu are nimic în plus de spus peste premergători despre episodul morții, își permite probabil să-l ignore. Într-un „roman” ca al lui Călinescu, omisiunea nu era de închipuit. Pe de altă parte, Petru Rezuș își lubeste atât de evident eroul (i-l-a consacrat, în fond, partruzec și cinci de ani de cercetare) incit omiterea morții acestuia s-ar putea datora unui „lapsus” bine cunoscut psihanalistilor. Un lapsus semnificativ și altfel, căci mărturisește împotriva tezei esențiale a acestei biografii: un erou care nu moare nu aparține realității comune, ci mitului. Iată cum în orice biografie, alungat pe usă, mitul reîntre pe fereastră.

Nicolae Manolescu

nică înțelegere, compasiune, în evidenta lui inconsistență, cînd îi apare acum, spre capătul vieții. Și face să-i defileze în acest fel, din nou, prin fața „ochilor” memoriei secvențe dintr-o lume pe care a putut-o crede intangibilă, unică și probabil eternă. Mai întii propriu-i imagine, de om de prisos (dacă excludea arta sa, ce îi dădea, totuși, un sens, o justificare a ființării). Apoi, galeria anturajului său, în cadrul căruia evolua. De oameni trăind în comoditate, într-o ambianță „lucrată” în detaliu, regizată cu minuțioasă preocupare în acest sens.

Romanul lui Constantin Mateescu se citește cu indicibilă plăcere. Narațiunea sa fiind o aventură a spiritului pe urmele propriilor avaturl, asupra cărora se revine mereu și mereu, pentru a le destrăma tainele, tentație profund umană — și niciodată încununată de succes. Cartea prozatorului mai este și o radiografie a vechii lumi, privită cu îngăduință, dar demitizînd-o în același timp, subtextual. După cum este și o impresionantă punere sub lupă a ravagiilor solitudinii, ca și a proceselor incomodante și progresive ale senectuții, ale alterării, ruînării biologice, inevitabile. Într-o expresie cultivată, pregnant armonioasă, care face din autor nu numai un calofil în înțelesul cel mai bun al cuvîntului, ci și un cunoscător avizat al mediilor sociale explorate.

Hristu Căndroveanu



# Sensuri morale

**I**NTR-O schiță a Alexandrei Târziu, cineva umblă să-i găsească soției sale un bărbat la care să rămână, scopul fiind cistigarea de spațiu locativ după pronunțarea divorțului. Spre a-și convinge eventualul succesor de avantajul schimbului, invocă similitudinea care ar exista între ei. Titlul bucății, **Semănăm unii cu alții**, se referă la acest argument comic, dar poate fi citit și ca o autoironie, intrucit personajele par des-cinse direct din literatura lui Teodor Mazilu. Tot așa, își dezvăluie îndată egoismele primare care le dictează comportarea grotescă și resimt o aproape identică nevoie să dea lichelismului lor funciar rațiuni morale superioare. „De asta vă spun am venit la dumneavoastră ca la mine insumi — se explică atentul soț. Eu nu pot s-o las pe drumuri pe Puica, nu-mi permite conștiința și chiar legea mă împiedică”.

Sub acest unghi, schitele și nuvelele din volumul **Dovezi de iubire ce nu se mai termină** \*) relevă în Alexandra Târziu o fină observatoare satirică a inertiilor, lașităților, intoleranțelor și mizeriilor sociale cotidiene. Doi colocatari duc o lungă discuție plină de înțepături otrăvite, pe tema unui zăvor pus la o ușă comună. (Stilul lor de viață). O matroană, al cărei soț betiv, traversind nereglementar strada, a fost călcat de o mașină, cere daune pentru accident și își instruieste martorii în vederea apropiatului proces (Dezinteresat), frecventatorii unui birt fac automat cauză comună împotriva clientului indignat că a găsit muște-n supă și întirzie cu reclamațiile lui rindul lor de a fi serviți (Ca musca-n lapte).

Repede însă contrarictatea situațiilor se dilată până la absurd, în pofida verosimilității realiste imediate. Peste zăvorul pus de locatara Marcela, locatarul Penescu instalează un lăcățel propriu. Reconstituind tot mai amănunțit împrejurările în care a pierit soțul coanei Tereza, martorii ajung să susțină că el s-a azvirlit singur sub roțile mașinii ca să scape de infernul conjugal. Disputa pe tema mustelor din supă devine o divergență științifică asupra numărului corpurilor delice: „Patru! exclamă Schmidt oripilat. — Eu nu văd decât trei, răspunde ea aruncind o privire distrată. — Și pe cealaltă de ce n-o numărăți? — Cum s-o număr, dacă nu e cazul? — Îmi pare rău, domnișoară, dar

\*) Alexandra Târziu, **Dovezi de iubire ce nu se mai termină**, Editura Cartea Românească.

constat cu stupeoare că dumneavoastră nu știți să numărați decât pînă la trei. Poate nu aveți pregătirea necesară, sau n-aveți disponibilități. dar, oricum, e întristător să se numere doar pînă la trei. — Domnule, dumneavoastră ați venit aici să consumați, sau să numărați muște?”

Maziliană nu e numai această împingere a mecanismelor egoismului individual către o supralicitare paroxistică, absurdă, dar și ținta ei, caracterologic umană. Din cimpul observației sociale imediate autoarea se ridică îndată la planul moral. Povestea cu zăvorul și micul lăcățel adăugat peste el devine un adevărat catalog al formelor prin care conviețuirea poate otrăvi reciproc existențele. Domnișoara Marcela vrea să asigure așa împotriva spărgătorilor, înainte de toate; domnul Penescu respinge însă acest utilitarism îngust și reclamă drepturile esteticului, găsind că instalația masivului drug la ușă e „o grosolanie”, „o barbarie”. Din-sul îi reproșează apoi vecinei trivialitatea lungilor ei convorbiri telefonice, cu interlocutori care se numesc Coarne, Guriță ș.a.m.d., fiind acuzat la rindul său de indiscreție. Replica e că, dimpotrivă, prin stridentă voci, domnișoara Marcela își obligă colocatarii să-i cunoască toate mizeriile vieții. Vine la rind programul de televizor, vizitele etc. Ranchiune vechi țîșnesc în replici veninoase de o savantă artă a jignirii. În aceeași manieră, coaliția consumatorilor nerăbdători împotriva reclamantului îndreptățit devine o fină analiză a funcționării spiritului gregar iritat, la cozi. Logica se prăbușește în fața exasperării generale și sentimentele de frustrare sînt întoarse asupra omului cu principii: — „Domnilor consumatori, nu vă luați după aparențe, intervine disperat bătrînul domn Schmidt. — Dar după ce să ne luăm? — Dumnealui ar vrea să ne luăm după toate muștele, asta ar vrea. — Vă jur, sînt patru muște în cana cu supă, uitați-vă cu atenție. — Ei și, noi nici nu luăm supă, domnule, noi luăm ciulama cu mămăliguță.”

Nota diferențială de Mazilu apare însă și ea mai ales în alte bucăți. Alexandra Târziu dă dovadă de o ascuțită sensibilitate poetică. Notății de o rară intensitate a simțirii, metafore sculptoare intervin pe neașteptate, scoțind textul din sfera prozaismului cotidian: „Dintii albi” a doi tineri lasă în aer „o dungă de ris”. Crivățul „tropicăie cu mari galenți de lemn”. Un polei subtil acoperă liniștea din inimă permițînd gîndului să patineze deasu-

pra lui. Moartea la chipul unui lup care aleargă cu blana aprinsă pe trotuare, printre pietoni, alegîndu-și victime sau mușcînd la întimplare, nu se știe. Un balon plutitor în văzduh e de fapt „o floare albă”, „o lălea” — explică mulțimii adunate cineva.

**O** INFUZIE poetică de lirism concentrat în asemenea notații, imagini, scurte reverii irupe și inundă adesea textele Alexandrei Târziu, schimbîndu-le pe neașteptate natura inițială ca și obiectul ce păreau a-l avea. Nuvela **Străinul** debutează urmuzian, cu o familie, unde tatăl ieșit la pensie a dat în patima timpării și o exercită asupra mobilelor din casă, schimbîndu-le aspectul și destinația. De aici, trecem brusc în lumea adolescenților care au mai fost și altădată eroii predilecți ai autoarei: o idilă e amenințată cu destrămarea în urma rezultatelor examenului de admitere, un protagonist reușind și celălalt nu. Scurta criză de gelozie juvenilă, urmărită sec, telegrafic, realist, printr-un monolog interior nervos, su-părat pe viață sfîrșește tandru, liric, cu o pregnantă imagine simbolică. Bănuita fără motiv de infidelitate își așteaptă, ca și altădată, iubitul în scorbura unde veneau dinșii să se ascundă: „O stea verde luminează vizuina, ca pe o inimă deschisă, lăsată așa: salcia sună prelung din nervii ei de cupru. Adio, doamnă, îi spun culcîndu-mi fruntea pe obrazul ei aspru, îndurerat. Te-ai dus ca o ploale de vară, dulce himeră, ca un ris, ca o mireasmă amară. Iar eu continui să zornăi prin lume și bătaia aripilor mele e doar o bătaie cu pietre. — Credeam că nu mai vîi, o aud vorbind de acolo, dinăuntru și sufletul mi se-moale deodată ca o minge sau alt obiect de joacă”.

Astfel de transformări neprevăzute intervin adeseori. Nu o dată sînt și fericite, produc o plăcută surpriză și, conferind textului transparentă, îi sporesc apreciabil adîncimea, prin incitarea la reflecție. Așa se întîmplă cu **Parașuta**, unde dintr-o atmosferă de internat și farse vindicative școlărești la adresa vigilentei supraveghetoare Șoricel, cădem în plină dramă, o fată punîndu-și capăt vieții. După ce câteva excelente amănunte hilare ne sugerează căm în ce stil decurge ancheta sinuciderii, autoarea are buna intuiție artistică să nu explice lucrurile și să încheie nuvela printr-un final fantastic al jocului care a provocat, probabil, nenou-



rocierea. Eroina îl reia, de astă dată fără a mai glumi și, împrumutînd aripile îngerului ei păzitor, se azvîrle în viață. Cădere vertiginosă, apoi plutirea împrîmă sfîrșitului narațiunii un sens alegoric. Foarte bună e și scurta bucată **Cinefilul**, condusă către o fină ironie la adresa imixtiunilor „opinei publice” în afacerile sentimentale. Duios și melancol, ca un vals trist, se desfășoară monologul interior al fetei bătrîne din **Cad florile albe de salcim**.

Pe o notă înaltă a fericirii posibile, dar nerealizate sfîrșește amuzanta istorie cu „extralereștri”. Zgomote în curtea interioară. O grațioasă parabolă reușește, să devină prin deviere simbolică, **Risul ca expresie**.

Sînt și cazuri cînd răsucirea lirică nu-l prea reușește autoarei. Sînt piruetele ratate. În **Trîind alături de Luiza și Ascunzătoarea**, inflexiunile lirice capătă o turnură sentimentalistă spre a aduce rezolvări oportune unor grave crize conjugale. Totul lese pînă la urmă bine sub efectele miraculoase ale unui zîmbet infantil. Ceva asemănător se petrece și în **Omul de papă**. Uneori, ca în **Vol reveni**, metaforele și simbolurile întunecă textul, concu-rînd a-i crea o profunzime pe care nu o are.

Nuvela și mai ales schița reclamă să fie neapărat încheiate la un moment dat. Tăria de a-ți reteza debitul verbal exact atunci ține de instictul artistului care preferă narațiunea scurtă romanului. Alexandra Târziu ezită adesea să-și termine bucățile la timp. O fură tocmai facultatea de a face să progreseze textul prin discontinuități introduse în reacțiile sufletești ale personajelor. Ele refuză statutul de marionetă într-o mare măsură, al eroilor de schițe și nuvele, modificîndu-și fulgerător direcția gîndurilor și humoarea. Nu știu dacă autoarea a încercat vreodată să scrie teatru. Aș sfătui-o să o facă, fiindcă are un talent remarcabil în a construi înălțurii de replici care schimbă rapid și dramatic preocuparea și dispoziția personajelor închipuind adevărate virtuțuri scenice. Discuția fetei cu paznicul din **Laleaua albă** este aproape un început de piesă.

Ov. S. Crohmălniceanu

## Un roman istoric



**D**OUĂ romane de o remarcabilă tinută, mai multe volume de povestiri, precum și câteva cărți scrise special pentru tineret, lată o succintă trecere în revistă a activității prozatoarei Ada Orleanu. Discreția, modestia sînt virtuți pe care autoarea unui foarte bun roman de război (**Atunci au tras toate clopoțele**) le cultivă în mod deliberat, trîind oarecum retrasă în afara marilor „bătălii” literare. Așa se și explică, probabil, faptul că numele îi este mai puțin cîrculat iar cărțile sale nu se bucură, în suficientă măsură, de sufragiile criticii pe care, altfel, le merită din plin. Cei care l-au citit romanele știu însă că proza scrisă de Ada Orleanu confirmă, peste ani și ani, speranțele pe care Lovinescu si le punea odinioară în tîna-ra debutantă. (A cărei intrare în literatură se realiza în ambianța, alit de propice creației, a cenacului condus de marele critic român.) Ne aflăm de fapt de una proză de o deosebită vigoare, o proză aspră și defel „feministă”, chiar dacă unul din romane e intitulat, destul de romanțios, **Rămas bun crinuri de alun...**

Ne-am reamintit, pentru o mai exactă

\*) Ada Orleanu, **Doi ani de cutezanță**, Editura Ion Creangă

punere în pagină, cărțile anterioare ale Adei Orleanu acum, cînd prozatoarea este prezentă în librării cu un nou roman, istoric de data aceasta, și care se adresează în primul rînd celor tineri. Vorbind despre oameni care s-au petrecut în timpuri foarte îndepărtate, Ada Orleanu învăluie întîmplările, cu bună știință, într-un abur de legendă. Prozatoarea vrea, de data aceasta, nu să reînvie epoca, ci s-o evocă, lăsînd legendelor ceea ce este al legendei. Personajele sale vin și ele din legendă și din baladă. Însușindu-și în mod deliberat punctul de vedere al acesteia. Din presuri și istorii străvechi se intruchipează chipul lui Mircea cel Bătrîn, marele domn al Țării Românești. Dar nu numai din ele, de vreme ce mult mai aproape de noi — însumîndu-le și potențîndu-le strălucit — sînt nemuritoarele versuri ale **Serisorii a III-a**, la a cărei umbră uriasă putem spune că prozatoarea de astăzi si-a scris romanul său istoric.

Mircea cel Bătrîn din romanul **Doi ani de cutezanță** este cel de după Rovine, de după marea victorie raportată asupra imperiului otoman, bătălie care l-a umplut de glorie și de faimă. Sînt ani plini de greutăți pentru marele domn care trebuie să se lupte nu numai cu un uzurpator (Vlad) năving, stupid și ambițios, ci și cu fanafaronada, nepriceperea, lipsa de realism (cum i s-ar spune astăzi) a unor cavaleri veniți de pretutindeni ca să facă un „zid de neînvins” împotriva vicelului Baiazid. Același calm, aceeași modestie, aceeași siguranță cunoscută nouă din **Serisoarea III-a**, aceleași virtuți, într-un cuvînt, însumate, în persoana domnitorului român, le regăsim și la eroiul Adei Orleanu. Romanul își propune să contribuie la cultivarea sentimentului patriotic în rîndul tinerilor, prin evocarea trecutului glorios al poporului român, respingînd însă clișeele și frazele umflăt demagogice. Dealtfel „Ceahlăul literaturii române”. — ne referim, bineînțeles, la Sadoveanu — a lăpus un anumit tip de roman istoric, un model, pe urmele căruia scriitorii de astăzi sînt încă tentați să meargă.

În imediata apropiere a marelui domn se află și în romanul Adei Orleanu un

„lider mai mititel”. credincios pînă la sacrificiu de sine stăpinului său, pe numele său Nan Udobă. Nan Udobă primește misiunea — în cea mai mare taină — de a intra în slujba uzurpatorului Vlad, pe care îl atacă însă pe dinăuntru, lucrînd în favoarea lui Mircea. Vedem, deci, cum actele de vitejie sînt înlocuite cu virtuți diplomatice. Dintr-un foarte războinic oștean, Nan Udobă se transformă într-un subtil diplomat. El are curajul să înfrunte suspiciunile și neîncrederea celor care își închipuie că l-ar fi trădat pe Mircea: lucrează, în ascuns, pentru binele țării, contribuind la victoria finală a domnitorului. Pentru că după cum bine se știe din istorie, Vlad este în cele din urmă alungat și Mircea se pregătește pentru o domnie lungă și încercată de glorie. Nan Udobă se va putea bucura de-acum înainte, pe față și în pace, de dragostea și pretuirea marelui domn. Romanul se sfîrșește — cum îi stă și bine unei cărți să se termine — cu o nuntă: nunta vi-teazului nostru erou cu fiica greu încercată a uzurpatorului, Maria. Sîntem, de asemenea, anunțați, spre marea noastră bucurie și incitare, că în scurtă vreme vor mai avea loc încă două nunti, încît romanul se încheie pe un ton sărbătoresc iar privirile noastre se umezesc din pricina duloșiei precum și a unei bucurii curate și senine: „Clopotarul domnesc — ne înștiințează autoarea — va trage cu sirg clopotul Bisericii Domnestei în ziua cînd nobilul Stibor o va încredința pe Anca de Ludas mirelui său, Iupanul Șerban.” Apoi îl vom asculta pe domnitor anunțînd cea de-a treia nuntă: „Altă pereche dragă nouă are dreptul să fie nomenită aici și acum, urmă Domnitorul după ce îl făcu semn soțatarului să se notolească. Ați uitat-o cumva pe credincioasa slujitoare a Doamnei Mara și a iupinitei Maria? Licsandra si-a ales un oștean vrednic dintre cei mai îndatoritori nouă. — Pe bărbat, Măria Ta, ostaș din toiu meu, se trezi Iupanul Șerban rostînd, ceea ce îl rusină nesfârșit. Încît cutezase a-i lăia vorba Domnitorului...”

Sorin Titel

## Calendar

● Februarie 1927 — a apărut, pînă în iulie 1928, la Craiova, revista „Gînduri noi”, condusă de Ion Popescu-Puțuri.

● 1.II.1838 — s-a născut Nicu Gane (m. 1916)

● 1.II.1907 — s-a născut Oscar Lem-naru (m. 1968)

● 1.II.1912 — s-a născut Vasile Netea

● 1.II.1914 — s-a născut Laza Bici

● 1.II.1922 — s-a născut L. M. Ștefan

● 1.II.1927 — a apărut la Brăila revista „Florile Dunării” redactată de Barbu Alexandru Emandi

● 1.II. 1934 — s-a născut Nicolae Breban

● 1.II.1935 — s-a născut Nicolae Motoc

● 1.II.1949 — a murit N. D. Căcea (n. 1880)

● 2.II.1913 — s-a născut Ion Gh. Pană

● 2.II.1914 — s-a născut Nicolae Țăbomir

● 2.II.1922 — s-a născut Farago Jozef

● 2.II.1934 — s-a născut Constantin Enache

● 3.II.1921 — s-a născut Sergiu Fil-lerot (Gh. Niculescu)

● 3.II.1926 — s-a născut Tudor George

● 3.II.1944 — s-a născut Petre Anghel

● 3.II.1952 — a murit Constant Tonegaru (n. 1919)

● 3.II.1954 — a murit Ionel Teodo-reanu (n. 1897)

● 3.II.1972 — a murit Neagu Rădu-lescu (n. 1912)

● 4.II.1809 — s-a născut Vasile Cîr-lova (m. 1831)

● 4.II.1907 — s-a născut N. Ladmis-Andrescu

● 4.II.1912 — s-a născut Bonezos Istvan

● 4.II.1931 — s-a născut Simion Mîoc

● 5.II.1896 — s-a născut Nicolae Bagdasar (m. 1971)

● 5.II.1904 — s-a născut Titus Cris-tureanu

● 5.II.1916 — s-a născut Alexandru Baciu

● 5.II.1920 — s-a născut Irina Eliade

● 5.II.1922 — s-a născut Teodor Bocșa

● 5.II.1928 — s-a născut Hristu Cîndroveanu

● 5.II.1932 — s-a născut Virgil Ar-deleanu

● 6.II.1891 — s-a născut Adrian Ma-niu (m. 1968)

● 6.II.1904 — s-a născut Stelian Cucu

● 6.II.1908 — s-a născut Geo Bogza

● 6.II.1921 — s-a născut Dan Con-stantinescu

● 6.II.1927 — s-a născut Lucian Zătlă

● 7/19.II.1777 — s-a născut Dinileu Goleescu (m. 1830)



# Virtuțile neliniștii

CIND în urmă cu cincisprezece ani scriam despre primul volum de critică dramatică al lui Dinu Săraru îl numeam un om stăpinit realmente de demonul teatrului. Mi se părea atunci, după ce ani și ani de zile stătușem alături chemați de hazardul serilor de premieră, că spectacolul de pe scenă își află în ființa cronicarului un ecou instantaneu, neașteptând decantările, impresiile înfigându-l-se parcă în suflet și răscolindu-l, făcându-l să aprobe sau să nege pe măsură ce pe scenă se derula o acțiune cunoscută sau inedită. De aceea comentariul său, ce avea să apară mai târziu în pagini de revistă sau gazete, la radio și televiziune nu era ascuns sub priviri oraculare, disimulat de tăceri de sfînx și de pauze de meditație, ci era spus și mimat pe măsură ce spectacolul se desfășura, iar în pauzele lui — remarcam atunci — se agita trecînd de la un grup de prieteni la altul, perorînd, însoțindu-și sousele cu o gestică bogată, aprobînd sau dezaprobind interlocutorul cu o mișcare vie a ochilor. Cînd scriam astfel nu mă gîndeam că trei ani mai târziu aveam să fiu chemat să dau teatrului de televiziune o structură și o coerență, să îl am pe acest tărîm prim colaborator, să-l văd de data aceeașta lucrînd pentru alcătuirea unui repertoriu, alegerea regizorilor și a distribuției. Pe culoarele televiziunii, în sălile de repetiție, în consfăturile de lucru — aceiași spirit neliniștit, suportînd cu greutate sedințele interminabile în care nu o dată vorba sa de duh demonta o situație rigidă căreia îi demonstra, cu o întorsătură de frază, ridicolul și absurdul. Dinu Săraru era ca într-o sală de premieră veșnic în mișcare, urmărînd mai multe lucruri deodată, dispărînd cînd nu te așteptai și apărînd cînd îți pierduseși speranța ca să-l mai vezi. Și deși interesul său pentru emisiunile literare ale televiziunii era major, ceea ce nu se întimpla totdeauna cu subsemnatul, îl simteam cum vibrează și trăiește frenetic numai cînd în discuția noastră se întrevede o perspectivă teatrală. Doi ani și cîteva luni de activitate comună, doi ani de întîmplări, cînd vesele și cînd triste, doi ani de împotriviri ai celor pentru care prezenta din ce în ce mai măreată a teatrului la televiziune și lărgirea ariei lui de cuprindere repertorială, regizorală și actoricească nu era privită deloc cu ochi buni, m-au făcut să văd în Dinu Săraru nu numai pe cronicarul căruia îi imputam că se simte în largul său cînd relevă defectele unui spectacol, ci spiritul apt să construiască. Uneori, ascultîndu-l cu cît farmec povestește, îi imputam că nu scrie literatură. Deși, paradoxal, îl vedeam mai degrabă autor de comedie în descendența lui Aurel Baranga.

În 1972, drumurile noastre s-au despărțit și iarăși sala de teatru a devenit locul nostru de întîlnire preferat. Pînă cînd, după cîteva fragmente publicate în „Flacăra” lui Adrian Păunescu, Dinu Săraru mi-a adus la Editura „Eminescu” romanul intitulat *Niște țărani*. L-am citit într-o zi și către seară i-am telefonat urmărîndu-l pe la prietenii de unde, venit în fugă, pleca în grabă, spunîndu-l că nu a scris un roman de debut ci că romanul său confirmă un scriitor. După opinia mea, pe care revista „România literară” mi-a găzduit-o, publicînd cu cîteva ani în urmă articolul „De la Descult la Niște țărani”, romanul său nu se mai înscrie doar în biografia spirituală a unui scriitor. El a marcat în momentul apariției acea plăcă turnantă spre o nouă literatură despre țărani, a căror psihologie Dinu Săraru o

cunoștea, cu care se identifica pe un plan superior moral și al căror destin îl trăiește și astăzi sufletește. Dacă putem vorbi în sens superior de noțiunea de implicare a scriitorului, atunci literatura despre sat și oamenii lui a lui Dinu Săraru merita plenar acest epitet.

După doi ani a urmat *Clipa* și, după o pauză fecundă, de aproape cinci ani, *Dragostea și revoluția*, romanul în care Dinu Săraru intra hotărît, demn, pe tărîmul dezbaterii a ceea ce înseamnă răspunderea omului față de destinul celui de lîngă el, a curajului civic, a adevărului care trebuie rostit și a durerii că nu l-ai rostit atunci cînd trebuia. Am fost martorul nu numai al neobișnuitului succes de public, ci și al dezbaterilor pasionate pe care le-au stîrnit cărțile cu care Dinu Săraru dovedea că merge pe calea mare a romanului românesc de astăzi.

Romancierul care a debutat cu șapte ani în urmă este astăzi unul din acei prozatori prin care și datorită cărui proză românească și-a cucerit îndrăgîștii de a fi numită un factor colectiv de conștiință, de a deveni unul din fenomenele majore ale culturii românești contemporane și, de ce să nu o spunem, unul din factorii ei de avangardă. Hărțindu-l să aducă mai repede manuscrisele romanelor la editură, fiind primul lor lector — și sper destul de exigent — m-am întrebat de nu delurnez o vocație de om de teatru. Din fericire, nu. Pentru că, din iarna lui 1977, de cînd a părăsit fotoliul cronicarului pentru cel al directorului de teatru, de cînd a trecut cu sufletul de partea cealaltă a cortinei, Dinu Săraru rămîne credincios acestei vocații. E drept, acum, în seara premierelor de la Teatrul Mic, neliniștea sa este atît de mare încît nici cel puțin nu mai poate sta în fotoliu. M-am întrebat, văzîndu-l în noua postură, cît trebuie să ardă înlăuntrul su-



fletul său pentru a sta nemîșcat, fără să vorbească, supărat cînd alții o fac. Din această neliniște interioară Teatrul Mic a devenit una din marile, dinamicele instituții de artă ale țării noastre, ciocotul directorului dinamizînd o echipă strălucită de regizori și actori care se întrec în spectacole ce vor marca istoria teatrului nostru contemporan. Să mai adaug că ceea ce decenii de-a rîndul părea imposibil, Dinu Săraru a reușit: să smulgă prin Teatrul Foarte Mic comertului și colbulul nefolosirii o clădire care astăzi aparține Artei.

Și să închei cu ceea ce scriam acum cincisprezece ani: ce s-ar fi întîmplat dacă Dinu Săraru stătea cumințe în fotoliul său de cronicar dramatic? Am fi avut astăzi un teatru mai puțin și cîteva romane lipsă la capitolul pozitiv al literaturii române contemporane.

Valeriu Răpeanu



EUGEN CRĂCIUN : Fantezie de iarnă (Salonul municipal — Muzeul de artă)

## PROMOȚIA '70

# Fragmentul ca întreg (II)

CA un discurs monoton pe care îl citești sau îl asculți cu o somnoroasă plăcere, pentru că e, totuși, interesant, presărat la intervale imprevizibile cu formulări frapante, la ivirea cărora percepția tresare iar ochiul — al minții sau al sufletului — se luminează cu curiozitate — așa ni se arată poezia lui Vasile Vlad. Suvoiuul vorbelor din care e făcută are strania prioritate de a se re-forma subit în geometrii încomunicante, cu semnificații net diferite, uneori pînă la disjuncție: „Așa” același poem e cînd limpede și calmă ca de lac monoton, cînd involuntară și impenetrabilă ca de cascadă. În momentul lecturii cititorul e prins de întregul textului, de surpriza succesiunii semnelor și semnificațiilor, surpriză ce sparge monotonia rostirii, dar după lectură în memorie rămîn în primul rînd semnele, formulările frapante, fragmentele; ele nu rezumă întregul, nu sint sinteza expresivă a textului poetic din care fac parte, nu dau seamă deci de mediul semantic ce le înconjoară, ci sint ele însele poezii, au, cu alte cuvinte, un dublu statut: se citește ca parte și se rețin ca întreg; spun fără îndoială ceva în context, însă, odată decupate, dobîndesc o autonomie deplină. Iată, spre exemplu, un astfel de fragment cu îndoită funcțiune poetică: „Vai, oră lampantă, mai subtilă ca umbră, și lăuna-mă-i sărăcică în mine, și mormintul mi-e strîmb. / Beau desertăciune lacom într-o circumă, și-i atît de tîrziu / că-mi

torn singur. / Plîng și-i răspund cerșitorului: N-am domle, / n-am! / Dumneavoastră nu vi s-a întîmplat niciodată?”; în context — care e un lung poem — versurile acestea au o anume semnificație prin care comunică direct cu restul poemului, luate separat fac o poezie nouă al cărei înțeles poate fi cu totul altul decît al textului matcă. O asemenea putere de a da fragmentului o valoare de întreg, de a nu lăsa să se vadă că e fragment, în poezia română de azi e singulară. Ca să intre în posesia ei, mai exact spus, ca să la cunoști de ea, fiindcă o avea în el, poetul a trebuit să nărcurgă un timp al lătonărilor și rectificărilor, fidel ilustrat de primele lui cărți.

În *Pedepsele* (1969), un mod reflexiv destul de personal în fond se exercsa într-o frazeologie încoloră, adesea reduntdntă și, mai ales, ezitantă. Efortul de a spune pe numele lor poetic unor lucruri bine gîndite transare pretutindeni, numai că efectul e mai curînd prozaic; versurile curg, ce-l drept, coerent unul din altul, poeziile nu pot fi fragmentate, dar tocmai această unitate de sens obținut urmărită produce monotonia, cu atît mai mult cu cît expresia e în suferință, banală, adică și cam la „prima mină”. Chiar cele mai lirice texte au mai mult un haz speculativ decît unul poetic, iar ceea ce este inefabil în ele ține mai puțin de expresia poetică și mai mult de subtilitatea reflexiei exprimate: „Ard stelele

jos / dar nu ard stele bineînțeles, / ci ard și fumează frunzele toamnei. // Dar nu ard frunzele toamnei, / ci sufletul fumează lung, / dar nu sufletul arde așa, / ci piciorul din față, s-ar părea, / dar nici piciorul din față nu este, / ci piciorul din spate. // Întotdeauna un picior e în față, / iar altul în spate, / întotdeauna piciorul din spate e cel hulit, / întotdeauna piciorul din spate arde și fumează, / nimeni nu scoate în față lui o vorbă, / nimeni nu scoate șapca. // Întotdeauna un picior e în față, / iar altul în spate, / întotdeauna piciorul din spate uită și fumează, / iar piciorul din față își aminteste.”

Cu *Omul fără voie* (1970), fără ca schimbările să fie izbitor, s-a produs o modificare de viziune poetică și de stil. Tendința discursivă s-a accentuat, adăugîndu-se o latură epică, dar încep să apară primele întreruperi, decamdată timide și încercînd să nu deranjeze cursul poemului. Apetenta reflexivă nu a scăzut deloc, s-a adaptat însă rostirii poetice, „Ce spun” suportă tot mai intensă concurență a lui „cum soun”. Imaginatia a părăsit căile bătute de alții, chinîndu-se să se găsească pe a sa; asociațiile lexicale surprinzătoare, metaforele soanț se îndesesc și, în genere, personalitatea discursului poetic e în creștere. Apar și interogațiile, reflexivitatea ancorază în domeniul moral (în special) însă nu uită să se exprime în domeniul poetic: „Nu știu cum era pe atunci. Cădeau stele

din cer, / uși de biserică flusturătoare cîrpe? / Viața ta veche / seamănă complicafului trecut al zăpezii. // Poate-ți prindeai în coc un ochi de pîn pentru altul, / poate zăceai ca o bală de mustar în drumul oricui, / sau poate aveai zăbrele în fum. // Întînsă pe bici, / poate dădeai socoteală pentru un trup deselat, / după o încercare a scărilor noaptea, / cu o teastă prudentă, / poate vociferai în fața oglinzilor. // Nu știu cum era pe atunci. Închipuînd / oauze pămîluite / poate credeai în convalescența capcanelor. // Prin cotoanele fără merit, / așteptai o năvală a tălloilor, ridicai noaptea / pe trompete ce făceau? // Viața ta veche seamănă complicatului trecut al zăpezii, / si sufletul tău este pătă de sîngerea crinilor.” Se mai resimt încă influențe din poezia epocii (Nichita Stănescu și Mircea Ciobanu), poetul însă e tot mai preocupat de propria-i „artă”, iar aceste influențe nu au prea mare importanță pentru ceea ce el înțește. Cu adevărat important este modul în care reflexivitatea co pare să-l caracterizeze atitudinile își caută expresia cea mai potrivită. Vasile Vlad gîndește în acest volum la poezie și poezia „gîndește” la propria-i expresie. De aici tensiunea fragmentelor, cum spun neam incipientă, care va fi mai tîrziu, în celelalte volume, principala marcă de personalitate a poetului.

Laurențiu Ulici

Virgil Cuțitaru:

„Spații”

(Editura Junimea)

● CUNOSCUȚ ca editor, critic și istoric literar cu o activitate publicistică în intensificare, Virgil Cuțitaru își adună o parte din textele apărute prin reviste („Ateneu”, „Convorbiri literare”, „Cronica”, „România literară” etc.) în prezentul volum, fapt de natură a-l face încă mai pregnantă profilul și aria preocupărilor. Acestea sînt de o diversitate remarcabilă, de la Eminescu pînă în contemporaneitatea imediată, vizînd scriitorii de structuri și aptitudini foarte diferite, de la Sadoveanu, Arghezi și Goga, la Marin Preda, Florin Mihai Petrescu, C. Ciopraga, Mircea Sintimbreanu, Mircea Radu Iacoban, Nicolae Turtureanu, Callstrat Costin etc., de preferință moldoveni (Nicolae Tașomir, Corneliu Sturzu, Ioanid Romanescu, Paul Balahur, Ion Hurjui și alții), dintre care sînt luați în seamă, cum se vede, cu deosebire poeții.

Materia cărții e distribuită în trei semnificative secțiuni: prima cuprinde nouă studii despre Eminescu, a doua, cinci consacrate altor trecuți în lumea umbrelor, iar a treia, un lot substanțial de texte privitoare la diverși scriitori în viață. Dintre studiile dedicate lui Eminescu, util e cel privitor la *Edițiile „Lucceafărului”* (am mai semnalat posibilitatea încă uneia, a versurilor, și deci și a astralului poem, în vol. *Cercetări literare* din 1969), iar relevante pentru puterea interpretativă a autorului fiind *Eminescu prozator, între agresiv și decent* (prefigurările prozei lui Eminescu la Vasile Alecsandri; aspect cercetat și în volumul său *Cărți și idei*, din 1972) și *Cuprinderi ale metaforei la Eminescu*, fără ca altele (*Metamorfozele lui Hyperion*, *Eminescu sau dialectica împlinirii*, *Ipostaze ale spiritului eminescian* etc.) să fie de luat în seamă mai puțin.

Din secțiunea următoare se rețin cele *Despre veșnicie în „Hanu-Ancuței”*, *Metafora condiției umane* (despre *Cel mai iubit dintre pămînteni* al lui Marin Preda) și *Căutări și contradicții argheziene*. Textul despre *Poezia lui Florin Mihai Petrescu*, din același grupaj, e primul în ordinea din volum care ilustrează modul de abordare de către Virgil Cuțitaru a scriitorilor contemporani (făcînd astfel și trecerea către secțiunea următoare). Investigarea începe, de obicei, cu un paragraf recapitulativ, care-l prilejulește criticului o fixare a profilului, a etapelor evolutive și a tensiunilor ce le învederează respectivul autor. Totodată, se fixează atitudinea criticii față de el (într-un mod cam prea general, însă și, de aceea, cu un accent polemic diminuat, întrucît e de preferat a nu polemiza cu critica, poezia, proza, istoria literară etc. ci cu cutare sau cutare reprezentant al lor, dacă e cazul). Odată cadrul fixat și formulată o opinie de ansamblu, se trece la detalii și exemplificări, la înscrierea noului volum între respectivii parametri, pentru a se aproxima rîvelul la care se situează acum scriitorul respectiv și a se schița o încheiere în ce-l privește. Ilustrative ar mai fi în această direcție însemnările despre Ion Bănuță, Petre Anghel, Anghel Dumbrăveanu, Dana Dumitriu, Horia Zilleru etc., care dau, deopotrivă, măsura mai de ansamblu a puterii sale de situare critică a unui autor, ca și a vocației, competenței și puterii de expresie la care a ajuns.

George Muntean





13 ianuarie. La întreprinderea mecanică din Timișoara



20 iunie. La întreprinderea textilă „Aurora”, București



27 iunie. La complexul de la Fundulea



16 decembrie. Vizitând expoziția laureaților Festivalului național „Cântarea României”

# Spre glo

**A**ȘA cum, urcînd spre coroa-  
na albă a Ceahlăului, al  
sentimentul că vei putea  
privi curînd întregul lanț  
de piscuri ce conduc munții  
noștri tineri în drumul lor  
spre Porțile de Fier, tot astfel de la  
înălțimea pe care ne aflăm, vedem în  
urmă toată zestrea rămasă nouă în  
anii aceștia de construcție a socialismu-  
lui multilateral dezvoltat, ani plini de  
măreție ca și munții, ani ce au adus,  
rînd pe rînd, țării o tot mai tină ră  
înălțare, purtînd pecetea gîndirii mereu  
novatoare și acțiunii pline de cutezan-  
ță a secretarului general al Partidului,  
tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Anul de care abia ne-am despărțit,  
1981, înscris în istoria patriei ca întiul  
an al noului cincinal, își începea Croni-  
ca prin Mesajul Președintelui Repu-  
blicii care definea astfel această etapă  
puternic luminată de perspectivele ce-  
lui de-al XII-lea Congres al Partidu-  
lui: „Noul cincinal prevede continua-  
rea dezvoltării în ritm înalt a forțelor  
de producție ale țării și, totodată, re-  
alizarea unei calități noi, superioare în  
întreaga activitate economică și socială.  
Aceasta impune să asigurăm organiza-  
rea superioară a producției și muncii în  
toate sectoarele, afirmarea largă a re-  
voluției tehnico-științifice, creșterea  
susținută a productivității muncii —  
izvorul principal al sporirii bogăției  
noastre naționale — aplicarea riguroa-  
să a noului mecanism economico-finan-  
ciar, creșterea puternică a eficien-  
ței întregii activități economice”.

Totodată, în Cronică s-a înscris un  
eveniment politic de o excepțională în-  
semnătate — împlinirea a 60 de ani de  
la făurirea Partidului Comunist Ro-  
mân, aniversare ce avea să fie sărbă-  
torită la 8 mai, dar căreia i-au fost  
dedicate, încă din primele zile ale anu-  
lui, toate faptele, toate acțiunile oame-  
nilor muncii de pe pămîntul româ-  
nesc, drept omagiu, drept înaltă cinste  
celui care, născîndu-se primăvara,  
a înnoit fața întregii țări, scoțînd-o,  
prin lupte și jertfe, din greaua și lun-  
ga iarnă a vechilor întocmiri sociale.  
Drumul parcurs de partid în cei 60 de  
ani de existență a fost eroic, legendar,  
a fost drumul patriei spre sine, un  
drum al creației istorice conștiente care  
a dus la chipul de azi al României.  
Marea aniversare a constituit, deopotri-  
vă, și momentul unei noi și lucide pro-  
spectări — cu gîndul și cu fapta — a  
viitorului. De pe culmea celor 60 de  
ani, în cea mai deplină unitate în jurul  
Partidului, a secretarului său general,  
poporul român a privit și privește cu  
încredere spre anii ce vin, anii ce vor  
da noi dimensiuni construcției socie-  
tății socialiste și comuniste în România.

**U**N țel măreț, o sărbătoare  
scumpă întregului popor. Sub  
strălucitoarele lor însemne,  
munca a luat un și mai mare  
avînt. Și iată și cea dintîi vizită din an,  
cea dintîi reîntîlnire, după sute și sute  
din anii precedenți, la masa de lucru a  
țării a tovarășului Nicolae Ceaușescu  
însoțit de tovarăsa Elena Ceaușescu, de  
alți conducători de partid și de stat, cu  
oamenii muncii. Ea a avut loc la 13 ian-  
uarie 1981, în municipiul Timișoara.  
În amplul dialog de lucru cu oameni  
care trăiesc și muncesc pe meleagurile  
bănățene s-a dat expresie sentimente-  
lor fierbinți de dragoste și stimă față de  
partid, față de secretarul său general,  
vizita fiind, totodată, o împrejurare fe-  
ricită pentru locuitorii județului de a  
adresa tovarășului Nicolae Ceaușescu,  
cu prilejul zilei sale de naștere, urarea  
din inimă de ani mulți și rodnici în frun-  
tea partidului și a statului spre gloria și  
continua înălțare a patriei noastre socia-  
liste. În telegrame, în scrisori și mesaje  
scrise cu lumina dragostei, în daruri fău-  
rite cu căldura emoției, în cîntece și  
versuri de un vibrant patriotism, oa-  
menii țării, cunoscuți și necunoscuți, ce-  
lebrități și anonimi au compus, de fapt,  
prin participarea lor la sărbătoare, por-  
tretul Omului care a intrat pentru tot-  
deauna în istorie ca un erou al muncii,  
al creației și al luptei pentru libertatea

și suveranitatea patriei române. Por-  
tretul celui mai iubit fiu al poporului  
român, care l-a investit cu răspunderi  
supreme de partid și de stat.

În Cronica lunii de început a anului,  
la loc de cinste, este consemnată, de a-  
semenea, aniversarea zilei de naștere  
a tovarășei Elena Ceaușescu, a cărei  
activitate pe tărîm politic, social, ști-  
ințific și cultural ne dă imaginea unei  
vieți eroice și a unei opere de un larg  
prestigiu internațional.

**V**IZITEI în municipiul Timișoara  
i-au urmat apoi altele și altele  
în județele patriei. Zeci de vi-  
zite, un permanent dialog cu  
țara, un stil de muncă nou, dinamic, re-  
flectînd fidel adevărul că noua socie-  
tate se clădește cu oameni și pentru oa-  
meni. Privesc o fotografie într-unul din  
ziarele anului. Un gest simbolic. Gestul  
conducătorului care toarnă prima cupă  
de beton la fundația noului edificiu.  
Memoria peliculei păstrează în nenu-  
mărate ipostaze asemenea imaginii ale  
momentului care marchează un început.  
Un început al marilor platforme indus-  
triale dintr-un orășel abia cunoscut, al  
noii producții a unei noi uzine, al unei  
instituții noi de învățămînt, al unui  
nou muzeu. Președintele și-a găsit în-  
totdeauna timp să fie în cele mai dife-  
rite colțuri ale țării. Peste tot. Dincolo  
de bucuria de a-l avea în mijlocul lor,  
masele de oameni al muncii păstrează  
încă mult timp în inimi puternicele  
ecouri ale indicațiilor și îndemnurilor  
adresate lor de tovarășul Nicolae  
Ceaușescu de a fi mai studioși, mai  
gospodari, mai energici, mai exigenți,  
de a-și pune talentul, hărnicia, forța de  
creație în slujba prosperității patriei,  
spre binele lor și al familiilor lor. Amin-  
tirile sînt totdeauna vii. Un lăcătuș  
mechanic de pe șantierul Combi-  
natului siderurgic Căldărași îl elo-  
giază cu titlul de ctitor al ce-  
lei mai noi vetre de oțel a patriei. Un  
țăran dintr-un sat din județul Harghi-  
ta, evocînd o zi de neuitat, 8 aprilie  
1981, mărturisește: „L-am văzut de-a-  
proape, am discutat despre recolte, des-  
pre grija pentru ele, ne-a dat sfaturi  
înțelepte”, iar un om de artă din Tg.  
Mureș îl consideră pe „Bărbatul fără  
tihnă, veghetorul” ca pe „un mare om  
la cîrma unor vremuri mari”.

Și astfel dezvoltăm o țară, bazîndu-  
ne pe elanul întregii națiuni. Un elan  
dirijat cu pricepere de secretarul ge-  
neral al Partidului spre un mai mare  
impuls de gîndire, de concepție tehnici-  
că, un elan care ne înarîpează voin-  
ța de a-i urma exemplul în promovarea  
noului și în cultivarea statornică a în-  
crederii în forțele proprii. O legătură  
strînsă s-a făcut astfel văzută, clipă  
de clipă, zi de zi, între președinte și  
națiunea socialistă, între secretarul ge-  
neral și partid, între partid și poporul  
conducător al viitorului comunist. O  
legătură de nedesfăcut care se bazează  
pe o imensă încredere reciprocă, fiind-  
că, mai mult decît orîcînd, de-a lungul  
istoriei sale, „țara — cum ar fi zis stră-  
vechiul cronicar — iubește pre condu-  
cător, și conducătorul iubește pre  
țară”.

**V**OM extrage din Cronică doar  
trei zile de la jumătatea lunii  
februarie 1981 privind activi-  
tatea tovarășului Nicolae  
Ceaușescu : 10 februarie : Sub președin-  
ția tovarășului Nicolae Ceaușescu,  
secretar general al Partidului Comu-  
nist Român, a avut loc ședința Comite-  
tului Politic Executiv al C.C. al P.C.R.  
în cadrul căreia a fost analizat modul  
de îndeplinire a prevederilor Planu-  
lui național unic de dezvoltare econo-  
mico-socială pe luna ianuarie 1981.  
12 februarie : Tovarășul Nicolae  
Ceaușescu, secretar general al Partidu-  
lui Comunist Român, împreună cu alți  
tovarăși din conducerea de partid și de  
stat, a făcut o vizită de lucru la întreprin-  
derile „23 August” și „Turbomeca-  
nica” din Capitală.

13 februarie : Tovarășul Nicolae  
Ceaușescu, secretar general al Partidu-  
lui Comunist Român, a participat la



# ia și înălțarea României

narea generală a oamenilor muncii la întreprinderea „23 August” din vitală.

am avut prilejul să flu de față ca reter al „României literare”. În tot pul desfășurării adunării, muncito-il priveau pe conducătorul partidului statului, pe deputatul lor în rea Adunare Națională, aflat la mapeziului, ca pe tovarășul cel mai it și cel mai apropiat, iar în ființa se vedea după lumina fețelor, creșși mai mult acel sentiment al paului și hotărârii de acțiune atunci d, privindu-l la rindul său, tova-ul Nicolae Ceaușescu își înclina ul în semn de aprobare a soluțiilor puse în scopul rezolvării uneia sau ia dintre probleme. De cum apărea muncitor, un inginer, un tehnician, director de fabrică la tribună, to-ășul Nicolae Ceaușescu se întorcea e el, îl asculta cu atenție, îi urmărea ile și nu rareori își făcea pe filele i față note, lăsându-și meditativ ntea în palmă. Mai târziu, când a luat vîntul, aveam să ne dăm limpede ma că din multe detalii, din nu-roasele aspecte cuprinse în ceea ce iseseră mai înainte vorbitorii, secre-ul general al Partidului își notase ențialul în baza căruiua dădea preți-sele și necesarele indicații. Cu o ar-mentație calmă și riguroasă și cu agini de o plasticitate revelatoare, arășul Nicolae Ceaușescu a clarifi-t probleme care în primul lor enunț-ăreau extrem de complicate și, pu-ndu-le într-o perspectivă posibilă, a nplificat în chipul cel mai firesc și lea rezolvării lor celei mai eficiente. a s-a născut excepționala Cuvintare ublicată în ziarele din 15 februarie, în re ideile, soluțiile, sarcinile de viitor iveau nu numai activitatea întreprin-rii „23 August”, ci și pe aceea a tu-ror colectivelor de muncă din țară. Participarea tovarășului Nicolae aușescu la lucrările acelei adunări nea într-o limpede lumină preocupa-a statornică a secretarului general al rtidului de a cunoaște direct munca meșilor și de a decide împreună mă-rile ce se impun, de a dezvolta și linci tot mai mult democrația noastră uncitoarească.

**V**IZITELE de lucru din anul 1981 ale tovarășului Nicolae Ceaușescu în numeroase județe — Timiș, Mureș, Harghita, Coisna, Vrancea, Tulcea, Teleorman, ilărași, Brăila, Galați, Ialomița, Ma-mureș — au cuprins, practic, prin obtematică lor, întreaga țară, toate ctoarele vieții economice și sociale, eterminind, printr-o nesecată energie volutionară, impunerea noului, ple-nd pentru perfecționarea neîncetată procesului de producție, pentru apli-irea cu fermitate a noului mecahism onomico-financiar, pentru autoges-une și autoconducere, împotriva ru-nei și închistării, pentru participarea irectă, implicată, la rezolvarea proble-elor obștei a tuturor oamenilor mun-i. În acest complex proces de conti-uă perfecționare a democrației so-aliste, cel de al II-lea Congres al Con-iliilor oamenilor muncii, Congresul ndicatorilor, Consfătuirea pe țară a re-rezentanților controlului oamenilor uncii s-au încadrat ca evenimente im-ortante în viața patriei, ca impresio-ante manifestări ale democrației mun-itorești, subliniind, în fapt, rolul con-ucător al clasei muncitoare în socie-atea noastră socialistă.

În pragul primăverii anului 1981, în-re 19 și 21 februarie, Cronica înscrie esfășurarea, sub președinția tovară-ului Nicolae Ceaușescu, a lucrărilor elui de al II-lea Congres al Consiliilor e conducere ale unităților agricole so-ialiste, al întregii țărânimii, al consi-iliilor de conducere din industria ali-mentară, silvicultură și gospodărirea a-elor. Reunit într-o structură repre-entativă și cu o participare impresio-antă (peste 11 000 de delegați !), Con-resul țărânimii, Congresul noii revo-uții agrare, cum a fost, pe bună drep-ate, supranumit, a analizat, în lumina

orientărilor și indicațiilor programati-ce de o inestimabilă valoare teoretică și practică cuprinse în expunerea se-cretarului general al Partidului, căile ce se cer urmate în întregul proces tehnic, organizatoric, economic și social de în-făptuire a unor transformări calitative care să asigure o creștere substanțială a producției, o sporire continuă a pro-ductivității muncii și a eficienței în a-gricultura românească. Dezvăluind so-luții noi, originale, de perfecționare ne-întreruptă a activității în această ra-mură de bază a economiei noastre so-cialiste, secretarul general al Partidului a inițiat o seamă de consfătuiri de lucru cu specialiștii din domeniul științelor agricole și al mecanizării agriculturii și a făcut, în continuare, numeroase vizite de lucru pe ogoarele patriei în-tr-un permanent dialog cu cei care asl-gură an de an plinea țării, abordînd frontal, realist, în stilul său caracte-ristic, problemele actuale ale satului ro-mănesc. Atrăgînd atenția că revoluția agrară este un proces profund, multila-teral, care vizează transformări adinci atît în producția materială cit și în gîndirea, în conștiința oamenilor, îm-punînd o îmbunătățire a întregii acti-vități politico-educative, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia: „Un rol important în activitatea educativă la sate trebuie să-l aibă creația literar-ar-tistică de toate genurile, care găsește astăzi în comunele noastre milioane și milioane de cititori, de iubitori ai fru-mosului, de oameni dornici să-și im-bogățească continuu spiritul cu noi va-lori artistice. Avem nevoie de cît mai multe opere de literatură și artă care să redea cu talent și putere de convin-gere viața nouă a țărânimii de astăzi din patria noastră, imaginea prosperă a satului socialist românesc, munca și eforturile oamenilor muncii din agricul-tură pentru asigurarea pîinii poporului, pentru construcția noii orînduirii so-ciale în România”.

**N**U e doar o metaforă atunci cînd spunem: partidul ctitor de țară, partidul ctitor de conștiințe. Din ceea ce a fost și rămîne, desigur, la îndemîna poezilor, a slujitorilor artei, metafora aceasta a trecut demult în zona de largă comunicare a tuturor oamenilor de la noi. O largă și reprezentativă manifestare de spirit o constituie Festivalul național „Cîntarea României” inițiat și definit de secreta-rul general al Partidului ca un festival al muncii și al creației și care a atins o asemenea treaptă de maturitate și implicare în ceea ce este la ora actuală fenomen cultural-artistice românesc, încît, cu fiecare ediție a sa, trăim sen-timentul unor autentice revelații. Me-tafora cuprinde astfel o operă imensă și tulburătoare, profundă în cel mai înalt grad, o creație de un prestigiu real, elocvent. Fiindcă odată cu vasta activitate de perfecționare multilaterală a vieții materiale a societății, a cunos-cut o dezvoltare dinamică, specifică și activitatea cultural-științifică. Litera-tura, arta, știința — domenii în care își desfășoară energiile detașamente largi ale intelectualității — s-au angajat ne-mijlocit în procesul de îmbogățire ne-încetată a vieții noastre spirituale, adu-cîndu-și contribuția de seamă la spo-rirea tezaurului de valori socialiste, ori-ginale ale țării.

**I**N CRONICA anului 1981 s-a în-registrat ca un moment cu pro-funde semnificații pentru creș-terea și mai puternică a ro-lului literaturii, a artelor, a cultu-rii în viața societății, Conferința națio-nală a scriitorilor. În Mesajul tovară-șului Nicolae Ceaușescu s-a subliniat încă o dată adevărul despre forța artei: precum Anteu, creația autentică își frage puterea din atingerea cu pămîn-tul. Există un sol de neînloucit: patria. Există un izvor: viața poporului. La asemenea reflecții te duce cugetul nu numai recitînd Mesajul secretarului ge-neral al Partidului adresat Conferin-ței, ci și Mesațele adresate revistelor

„Contemporanul” și „Viața Româneas-că”. precum și Cuvîntarea la Adunarea festivă consacrată celei de a 50-a ani-versări a ziarului „Scîntela”. La ase-menea reflecții te duce cugetul și a-tunci cînd revezi repetatele indemnuri făcute cu prilejul atîtor întîlniri ale secretarului general al Partidului cu oameni de artă și cultură, scriitori, ci-neasți, actori, regizori, pictori, muzici-eni, arhitecți, pentru ca prin eforturi comune, neprecupețindu-și energia și talentul, să meargă pe calea unui tot mai apreciat stil original în creație, menit să exprime cu mijloace specifice, în condițiile cerințelor contemporane, esența vieții noastre socialiste. În toate întîlnirile cu creatorii de artă tovarășul Nicolae Ceaușescu a pus un accent deo-sebit pe calitatea creației, pe valoarea propriu-zisă a lucrării artistice, pe efi-ciența ei, la fel cum se cere în toate domeniile producătoare de bunuri ma-teriale sau spirituale, în etapa actuală de construcție socialistă și comunistă. Această creație are drept obiectiv omul. Formarea și educarea lui în spi-rit revoluționar. Creșterea și împlinirea lui din multiple puncte de vedere: un cetățean demn al societății pe care o edificăm. În Mesajul adresat Conferin-ței naționale a scriitorilor, tovarășul Nicolae Ceaușescu, definind locul de seamă al literaturii în viața socială, a subliniat, totodată, și rolul ei de o pu-ternică forță educativă: „Dorim o lite-ratură profund angajată în lupta po-porului pentru o viață mai bună și pro-speră, pentru construirea socialismului și comunismului, o literatură militantă, revoluționară, care să oglindească ero-ismul și elanul creator al poporului și să însușească masele populare în opera istorică pe care o înfăptuiesc as-tăzi pe pămîntul României, sub condu-cerea Partidului, și care să redea con-vingător și emoționant fizionomia omu-lui de astăzi, eliberat de exploatare și aspirare, care își făurește în mod con-știent propriul viitor fericit”.

**I**N ANSAMBLUL vieții cultural-științifice, în anul 1981 se im-pun cu pregnanță două eveni-mente de o remarcabilă tinută științifică cu ecouri profunde pe plan mondial: cel de-al XVI-lea Con-gres internațional de istorie a științei și cel de-al II-lea Congres național de chimie, ambele desfășurate sub înaltul patronaj al tovarășei Elena Ceaușescu, ale cărei cuvîntări au fost primite cu un viu interes de participanți, valoarea lor științifică și practică, umanismul lor constituind o strălucită mărturie a prestigiului dobîndit de țara noastră în întreaga lume, drept urmare a poli-ticii sale externe constructive de pace, prietenie și largă colaborare, inclusiv în domeniul științei și tehnologiei, politică avînd drept promotor pe tovarășul Nicolae Ceaușescu, președintele Româ-niei, personalitate de frunte a vieții politice contemporane mondiale.

**T**OT în 1981, la începutul lunii noiembrie, din București, Capi-tala Republicii Socialiste Româ-nia, de care s-au legat în con-știința lumii în acești ani atîtea idei și propuneri emanînd dintr-un profund umanism și înaltă răspundere pentru destinele omenirii, agențiile de presă au transmis: „Președintele Nicolae Ceaușescu a lansat o nouă inițiativă de pace”; „România se pronunță împotriva amplasării de noi rachete în Europa, pentru retragerea celor existente și li-chidarea lor”; „Ample acțiuni pentru pace în întreaga Românie”.

În Cronică se scrie: 1 noiembrie: S-a publicat Apelul pentru dezarmare și pace al Frontului Democrației și Unității Socialiste din Republica Socialistă România.

25—26 noiembrie: Sub președinția tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, s-au desfășurat lucrările Plenarei co-mune a Comitetului Central al Parti-dului Comunist Român și a Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice și So-ciale în cadrul căreia tovarășul Nicolae

Ceaușescu a prezentat o amplă Expu-nere de o inestimabilă valoare princi-pială și practică pentru întreaga peri-oadă a cincinalului, pentru viitorul țării.

27—28 noiembrie: Marea Adunare Națională l-a împuternicit pe tovarășul Nicolae Ceaușescu de a se adresa perso-nal conducătorilor Uniunii Sovietice și Statelor Unite ale Americii, conducă-torilor celorlalte state participante la Conferința pentru securitate și coope-rare în Europa de la Helsinki, cu ape-lul de a face tot ce le stă în putință pentru a se ajunge la acorduri concre-te privind oprirea amplasării și dez-voltării de noi arme de distrugere în masă, la retragerea rachetelor cu rază medie de acțiune din Europa, la reali-zarea unei Europe fără arme nucleare.

Astfel că prin glasul de înaltă auto-ritate internațională al tovarășului Nicolae Ceaușescu, România socialistă, poporul român, și-au făcut cunoscută din nou voința nestrămutată de a-și intensifica lupta, împreună cu cele-lalte popoare pentru dreptul la pace, la existență liberă și independentă.

Și se mai înscriu în Cronică impres-ionantele manifestări populare — adu-nări, marșuri ale păcii la care au luat parte oameni de toate vîrstele și din toate așezările țării, culminînd cu ma-reea adunare de la București, cu peste 300 000 de participanți, unde imaginea a fost a confluentei de pe întreg cu-prinsul patriei — manifestări de sprijin unanim față de strălucita inițiativă de pace, față de politica externă a Româ-niei socialiste, politică profund raționa-lă ce corespunde atît intereselor fun-damentale ale națiunii noastre, cît și intereselor vitale ale întregii omeniri.

„Vine un nou an — spunea la gran-dioasa adunare din Capitală președin-tele României. Să facem celor apropiați, copiilor, popoarelor, cel mai de preț cadou: pacea, asigurarea liniștii și vieții, a bucuriei de a trăi într-o lume mai dreaptă și mai bună, o lume a dreptății, o lume fără arme și fără nici un fel de războaie”. Iar în Mesajul adresat întregului nostru popor la pos-turile de radio și televiziune la cum-păna dintre ani a rostit memorabila urare: „Fie ca anul 1982 să determine înseninarea vieții internaționale, întă-rirea încrederii și conlucrării între toate națiunile — condiție esențială a pro-gresului economico-social al tuturor po-poarelor, a apărării păcii mondiale!”.

**P**ARTIDUL, patria și poporul, pacea, independența și suverani-tatea, bunăstarea materială și spirituală, propășirea socialistă a națiunii — iată, în sinteză, ma-rile profesii de credință ale pre-sedintelui nostru, opera sa politică, mo-rală și socială extinzîndu-se pe multi-ple planuri și pe mari distanțe, astfel încît a vorbi despre semnificația anilor de cînd se află la cirna țării, înseamnă a vorbi despre chipul însuși al Româ-niei în continuă și multilaterală ei în-florire.

La sărbătorirea aniversării zilei sale de naștere, trăim momente în care nu există loc pe pămîntul românesc de unde să nu pornească un gînd cald de recunoștință către omul pe care ne-am obișnuit să-l vedem ca pe o prezență familiară, între oameni — pe șantiere, în fabrici, pe ogoare, în laboratoare de cercetare, în școli, în ateliere de creație — la clipe de bucurie și satisfacție ca și la grele încercări de care n-am fost scutiți, spre omul care nu cunoaște cru-țarea de sine și care a imprimat vieții românești spiritul unei înalte respon-sabilități față de țară și destinul ei. Așa încît, e pe deplin firesc (tot atît de fi-resc precum ramurile înconjoară copacul și iarba pămîntul) ca la aniversarea zilei de naștere a unui asemenea Om să participe toată suflarea românească, transformînd-o într-o sărbătoare a în-tregii națiuni.

Omagiindu-l, poporul se sărbătorește pe sine.

Vasile Băran



# Petrolişti Bărăganului

**N**E-AM născut sau nu acolo, fiecare purtăm un sat în suflet. Ca să putem — prin el — trăi mai împede anotimpurile. Copil crescut în Cîmpia Română (pe care-am colindat-o, apoi, de nenumărate ori de la un capăt la celălalt) eram deprins cu satul ce-şi orînduia viaţa numai după griile, din flece parte a anului, pe care le prîcina cîmoul. Cu vremea, lucrurile s-au schimbat. Şi, odată cu ele, impresiile mele despre satul de cîmole, pe care l-am aflat, în vremea din urmă, legat şi de alte domenii cum ar fi construcţia de maşini, chimia sau chiar petrolul. Da, ştiăm că în Bărăgan se extrage petrol, dar despre petrolişti de aici, deşi îi cunosc de multă vreme, n-am scris încă. Aşa şi pentru că timpul pe care l-am petrecut în mijlocul lor n-a fost, în fiecare etapă separat, suficient pentru a-l înţelege. Petrolişti de cîmpie — tot tărani, ca şi părinţii lor — sînt, totuşi, altfel de oameni decît sătenii pe care-i ştiăm eu. Cu încetul, am început să-l privesc mai atent, să-l caut, să-l iscodesc. Şi, iată, leg acum, după o destul de lungă perioadă de observaţie, primele rînduri ai căror eroi sînt ei — petrolişti Bărăganului.

## Despre miini

DE cum vine iarna, apele subtile ale cîmpei, străbătînd păduri mici şi rare, sînt ascunse de gheaţă, ca şi cum s-ar aşterne un pod. Oamenii sesului traversează ades podurile acestea atunci cînd, aproape de mal, vin să taie copci rotunde, nu mai mari decît gura oalelor în care, întorşi acasă, vor fierbe peştele. Cînd şi cînd, mai strălucesc pe-acolo potcoave în zborul vreunei sănii...

Se întîmpla la o sondă de lingă Grîndu, în plin Bărăgan. Oamenii tăceau. Erau zece soniori de intervenţie şi cinci mecanici. Unul dintre ei a scos din buzunarul îngheţat al salopetei un ziar şi s-a aplecat să-l citească. Era cel mai vîrstnic dintre cei de fată şi, mi s-a spus după aceea, avea la activ mai mult de cinci (aproape şase) mi de asemenea intervenţii. În vreme ce el citea, eu îl citeam pe miinile în care ţinea ziarul istoria tuturor acestor încercări — dîrînd uneori mai multe zile şi nopţi în şir, fără să conteze că ploaie, viscoleşte sau arde soarele. Atunci, la Grîndu, viscoleşte. Fusesse mult de lucru, pentru că a trebuit schimbat întregul sistem de exploatare a sondei. Treabă grea, cerînd efectuarea multor operaţii. Mai întîi — demontarea capului de erupţie; apoi — montarea instalaţiei de prevenire la gura puţului; în continuare — extragerea ţevilor de extracţie, introducerea separatorului şi a prăjinilor de pompare (numai unitatea de pompare cîntăreşte mai bine de 15 tone!). Totul durase trei zile şi se terminase prin punerea în funcţiune a sondei. Povestite astfel, lucrurile nu par să fi fost prea complicate, termenii tehnici reuşind să suprimă dramatismul întîmplărilor, sunînd ca un curs ce se învaţă şi apoi se aplică fără probleme. Adevărul era spus doar de miinile omului care citea liniştît ziarul. Miini mari şi crăpate adînc, ca nişte lopaţi de barcă ce-au stat multă vreme la soare. Culoarea lor, aproape pămîntie. Mişcarea lor, calmă, hotărîtă. Nici un tremur. Cu miinile acestea atinge el, acasă, creştele nepoţilor săi, cu miinile astea rupe piinea... A ridicat ochii din foala tipărită şi a privit în jur. Ochii îi erau plini de un zîmbet ce voia să alunge oboseala. Cu zîmbetul acela se puteau mîngia zăpada şi roua. În dreapta sa, doi tineri jucau ţîntar. Ei erau fii — Ion şi Dumitru. Insurăţi amîndoi, amîndoi la casele lor, cu copil deja mari. Liniştea se păstra fără a fi apăsătoare. Oamenii se odîhneau fără a părea ostentivi. Unul dintre podarii rămaşi afară a intrat anunţînd că totul e-n ordine şi că vor pleca peste cîteva minute. Oamenii

s-au sculat în linişte şi s-au îndreptat spre ieşire. Cel cărîia îl privisem miinile s-a adresat băieţilor lui — mă, să nu uitaţi să veniţi miine pe la mine, că-i duminică şi vrea mama voastră să-şi vadă nepoţii. Da' să nu vă faceţi că uitaţi, ca duminica trecută!

M-am întors la Grîndu împreună cu el. Fişa de cîmpie, cu potecile ei ocolite, ducea spre casele lor cîţiva oameni ce-aveau să adoarmă deîndată ce vor atinge aster-nuturile — un somn adînc şi bun.

Această amintire îmi pare a conţine o undă de poezie. Într-un fapt de muncă — lipsit, ce-l drept, de blîndetea ori de suavitatea unui tremur de creangă — sălăluieşte multă căldură.

Au ajuns în sat după miezul nopţii. M-am alăturat celor doi fraţi, dintre care unul mă invitase ca oaspete pînă dimineaţa. Mergeau, pe trotuarele strimte şi neluminate, cu grija de a nu face zgomot — să nu-l trezîm cumva pe cei ce intră în schimbul lui, ziceau —, am făcut ceva drum după care, în faţa porţii, cei doi fraţi s-au mai oprit cîteva clipe, şi-au aprins unul de la celălalt ţigările. Miinile care le ţineau erau mari, calme, hotărîte...

## Dincolo de liniştea zăpezii

STĂTEAM în biroul profesorului Alexandru Birdău, directorul liceului de petrol din Videle, discutam despre integrarea în producţie a absolvenţilor scolii şi, din cînd în cînd, ne aruncam privirile pe fereastră, să vedem dacă s-a mai potolit ninsoarea de afară. Nîgea neîntrerupt, de două zile. A sunat telefonul. De la schela de extracţie ni se comunica amînarea discuţiei propuse cu cîţva timp înainte directorului, deoarece surveniseră o serie de probleme la nişte sonde. „Tovarăşul director pleacă împreună cu echipa de intervenţie energetică, iar eu merg pînă la sonda 2022; s-a defectat ceva la pompa sau la pistol, o să vedem la faţa locului“. Profesorul Birdău s-a uitat la mine, îşi dădea seama că ascult şi ne cunoşteam de ceva vreme ca să ştie că m-ar fi interesat să merg la faţa locului. „Poate veni şi tovarăşul ziarist cu dumneavoastră?“ „Dacă vrea să facă o baie bună, n-are decît. Dar să ajungă în cinci minute aici, să-l dau pelerină şi cizmă“.

Am pornit. Cîmîntiera mergea greu pe drumul desfundat, oamenii par nervoşi din pricina întîrzierii. Iar avem probleme aici — zice unul. Nu l se răspunde. Soniorii, chiar dacă sînt din Bărăgan — acolo unde oamenii mai obișnuiesc să sporovăiască — tot taciturni sînt, ca orice soniori. Soniorul şef, Vasile, cere coborîrea trolului, pentru a se încerca scoaterea piesei defecte. După ce urmăresc o vreme mişcarea cablului, încep supoziţiile. Oricum, mai mult de 12 ore n-are cum să dureze. Văzîndu-mă mirat, profesorul (singurul care era atent cît de cît la reacţiile mele) îmi explică — „nu e mult deloc, bine că nu-l vorba de 32 de ore sau de trei-patru zile“. Băieţi noştri ştiu meserie, totul decurge normal şi repede. Defecţiunea era la piston şi munca n-a ţinut decît vreo cinci ceasuri. Nîgea, nîgea, dar nimeni nu băga în seamă amănuntul. Îmi treceau prin minte, văzîndu-i muncind, încordaţi, numai nervi, sudoare şi forţă, o mulţime de metafore inventate de gazetari pentru a spune cît mai multe despre soniori — „chirurgii ai adîncurilor“, „oamenii cu ţitelul în singe“ — şi-mi spuneam că acestea, ca şi altele, nu sînt simple figuri de stil. Doar prin repetiţie s-au banalizat, dar, auzite întîia dată şi confruntate pe viu cu ceea ce se întreprinde la o sondă — mai ales în momentele cele mai grele — ele îşi au deplină acoperire în fapte.

Aveam în faţă, la numai cîţiva paşi de mine, nişte oameni certati cu timpul, gîndind mereu că ora-l cumplit de scurtă (dacă-o măsori — o pierzi), îndreptîndu-şi

toate eforturile pentru ca iuteala şi precizia (create de multe alte operaţii asemănătoare, niciodată, însă, identice una cu cealaltă) să le ajute la remedierea, în cel mai scurt timp, a defectiunii. Ce-ar fi făcut într-o asemenea situaţie un om comod, gata să lase pe altădată ceea ce se impune a fi făcut imediat, un om neatenţ, aşteptînd din partea celorlalţi corectarea eventualelor greseli? Aici spiritul de echipă este deosebit de puternic tocmai datorită încrederii pe care fiecare o are în celălalt. Se rostesc putine cuvinte. „E gata!“ „Bine“. Totul se face numai şi numai pentru ca doritul miros de titei să se simtă cît mai grabnic. Şi se simte. Atunci, oamenii se opresc o clipă-două, parcă n-ar şti ce să facă mai întîi cu miinile murdare şi bătătorite, apoi, simplu, îşi zîmbesc unul altora.

La schela de lingă Videle am văzut atunci, cînd intervenţia luase sfîrşit şi totul era în ordine deplină, un tînar care, după ce şi-a întins miinile să î le spele lapoviţa, s-a dus ceva mai departe şi s-a aşezat jos, pe iarbă. Se odîhnea. Şi nu pentru că n-ar fi putut intra în baracă, stătea în ninsoare, ci pentru că, probabil, î se făcuse dor să atîneze firul lehii dinţii, iarba primăverii care va veni. Dincolo de liniştea zăpezii se simţea, mare şi adîncă, liniştea omului acela.

N-are rost să mai repet. Am mai însoţit de cîteva ori echipe de intervenţie şi am reuşit să înţeleg greutăţile — învinse cu bărbătie — ale acestei munci. A descrie alte şi alte situaţii în care i-am văzut pe petrolişti acţionînd cu promptitudine, cu pricepere şi energie ar însemna să nu fac altceva decît să relatez alte şi alte scene cu acelaşi — fericit, optimist — final. Nu atît ceea ce fac ei acolo m-a impresionat în chip deosebit, ci, mai ales, cum fac. Siguranţa fiecărei mişcări, calmul degajat de rarele cuvinte — aceste aspecte mi s-au părut a fi cele mai interesante, venind să-mi sune că munca aspră, cerînd multă precizie şi mult calm, i-a schimbat intructiv pe oamenii Bărăganului, pe care aveam impresia că-i pricep în orice ipostază i-as afla. I-a făcut mai interiorizaţi, mai stăpîni pe ei, mai greu de iest din fire. Privesc plini de seriozitate schelele înalte şi parcă vor, în fiecare moment, să le arate că pot face din ele ce vor. Şi nu atît din ele, cît mai mult, chiar din adîncul pămîntului. Pămîntul acela pe care ei îl cunosc — din mosi-strămoşi — atît de bine. Pe care-l ştiu ara şi semăna ca nimeni altul.

Se vorbeşte adesea despre lînsa. În Bărăgan, a tradiţiei în munca de sonior. În parte, afirmaţia este adevărată. Dar numai în parte, deoarece în locurile astea s-a muncit întotdeauna în aer liber, s-a muncit întotdeauna pămîntul. S-a muncit mereu cu miinile goale şi oamenii nu se tem de muncă, oricît de grea ar fi. Mai complicat ar fi fost dacă i-ai fi obligat să stea ore în şir prin birouri. Ar fi simţit nevoile de aer, de ploale, de vînt şi de ninsoare. Şi-apoi, cu toată noutatea meseriei acestora în Bărăgan, nu trebuie să uităm că acum cel mai mare trust de petrol din tară — cel din Bolintin Vale, — aici se află (în apropierea primului oraş din lume iluminat cu petrol — Bucureşti), întinzîndu-se pînă la Cartoiani, Titu, Videle şi, spre est, pînă la mai noile sonde de la Illeana şi chiar pînă la Brăila, acolo unde Bărăganul atînge malul Dunării. Pămîntul, zăcămintele lui îi cheamă pe oamenii Bărăganului ca petrolişti. Şi fosţii tărani (de fapt, tot tărani şi azi, căci nici munca de cîmp nu-i lasă indiferenţi, nici aceea de pe lingă casă) se prind în noua activitate cu aceeaşi hărnicie cu care au ştiut întotdeauna munci. Dragostea lor pentru petrol se împleteşte cu aceea — neştiută — pentru sat.

## Satul din noi

ZI fierbinte, de iulie, printre tinerii soniori ai schelei Cartoiani. Vara, cîmpul este o chemare aspră, mai ales la ceasurile amiezii, cînd simţi pe umeri dozoare întregului înalt. Tinerii terminaseră treaba, urmau să intre în tură a doua zi dis-de-dimineaţă şi, după ce-am discutat despre tot ce fac ei acolo, despre viaţa din cîmînul de nefamilisti, despre proiectele de viitor ale fiecăruia, a venit şi vorba despre sat.

Zicea o fată (sînt multe fete soniorite la Cartoiani, nişte soniorite frumoase şi sensibile, care scriu şi versuri, care şi cîntă, care şi dansează): „haideţi să recunoaştem — drumurile spre sat ale orăseanului (cel care a învăţat şi, apoi, s-a obişnuit să-şi spună astfel, uitînd să mai privească peste umărul bunicii săi) sînt călăuzite întotdeauna de dor. Ele se decid în serile cînd ochii ar vrea să vadă stelele în locul luminilor blocurilor din lur sau în dimineţile cînd vreun cos de fabrică face soarele să mai zăbovescă o vreme în spatele unei pelicule cenuşii. Noi nu sîntem încă orăseni, dar o să devenim în curînd. Bolintin Vale o să ajungă oraş. Cred că o să ne fie foarte dor de tară...“

„Lasă, îi răspunde o alta, noi n-o să putem niciodată să-l uităm, ca sat. O să ne ajute la asta chiar cîmînul din lur. Auzi: adesea: mă duc pe la tară, să mai iau puțin aer! As fi nedreaptă — toţi oamenii sînt azi mai legaţi ca orînd de marile probleme ale cîmpei. Zăresc, din alergarea trenului sau a maşinii, orăarele şi fac tot felul de remarci, preocupăţi de stadiul lucrărilor sau de înălţimea griului. Pun şi ei, toamna, cîte un umăr la strîngerea mai grabnică a recoltei. Dar de sat — de punctul acela în care sînt adunaţi oameni nedeprişi cu odîhna, culcîndu-se şi trezîndu-se, indiferent de anotimp, cu lanuri şi livezi în priviri — de sat se aprobe uneori şi doar pentru plăcerea şi liniştea ce bănuiesc că i-ar învălui, acolo, cîteva ceasuri“.

De-aici se pornesc glumele, deloc răutăcioase, pe seama orăsenilor „înrăiţi“: „Aşa cum nu e sat în care cineva să nu aibă o rudă sau un prieten într-un oraş, aşa nu-i om în oraş care să nu-şi aibă cunoscuţi sau rubedenii în sate. Şi merge din cînd în cînd pe la ele — mîncîncă mămăliţă cu lapte şi brînză, strîmbă din nas cînd mai vine miros de la grajd, bea un pahar de vin nou sau însorît adînc atunci cînd, vorba poetului, «meri sînt dîldora de floare» — şi se întoarce acasă convins că şi-a adăugat cîteva clipe de sănătate celor pe care le avea oricum de trăit“.

Asa, discuţiile despre sat şi despre rosturile şi problemele lui de azi îi prind pe tinerii soniori, care uită aproape că e ora de odîhnă. Fetele, mai ales, încep să povestească despre ce fac acolo, despre faptul că au îmbrăţisat o meserie care e — într-adevăr — bărbătească, fără ca asta să însemne că ele nu i-ar putea face fată. Au absolvit liceul de petrol din Bolintin şi, acum, iau probe şi le analizează, înregistrează zilnic tot ceea ce se extrage, lucrează, în parc, la staţiile de rezervoare, ca operatoare, fac adică tot ceea ce pot şi au convingerea (pe deplin justificată) că sînt foarte utile. Au obţinut rezultate frumoase şi în Festivalul naţional „Cîntarea României“, cu formaţia de brigadă artistică, în special. Dar, atît fetele cît şi băieţii ştiu la fel de bine că prezenta lor în marele festival al muncii şi creaţiei libere este argumentată cu tarile mai ales de izbînzile lor profesionale, de tot ce întreprind zilnic pentru ca eficienţa şi calitatea muncii lor să crească. La nivelul trustului au fost înregistrate pînă acum o serie întreagă de invenţii şi inovaţii, de rationalizări, de soluţii tehnice care să



# Urarea întregii națiuni

(Urmare din pagina 1)

ceea ce avea să se impune tot mai plenar ca epoca Ceaușescu: cea mai fertilă și mai bogată din istoria românilor. Ca atare, s-au proiectat în conștiințe excepționale însușiri ale capacității de a organiza și conduce ampla operă de făurire a noii societăți, realismul și spiritul creator, profund științific, consecvența întru găsirea căilor și mijloacelor celor mai potrivite de soluționare a problemelor implicând mersul înainte al societății noastre, progresul economic și social, edificarea unei economii moderne, de înaltă eficiență și productivitate, pentru punerea tot mai largă în valoare a potențialului material și spiritual al țării, pentru promovarea principiilor eticii și echității socialiste, pentru asigurarea tuturor condițiilor afirmării plene a personalității umane.

Exprimând mindria de a avea un partid puternic și unit cum este Partidul Comunist Român, Scrisoarea Comitetului Politic Executiv evidențiază contribuția decisivă a tovarășului Nicolae Ceaușescu la crearea și dezvoltarea unei asemenea forțe politice conducătoare în societate, prin perfecționarea continuă a formelor și metodelor de activitate, prin legarea organică, mereu mai strânsă cu clasa muncitoare, cu țărănimea și intelectualitatea, cu masele largi ale poporului. Aceiași consecvențe și însușirile contribuției se datorește îmbunătățirea continuă a democrației muncitorești, socialiste, pentru înfăptuirea politicii naționale juste a partidului nostru și crearea cadrului organizat de participare nemijlocită a tuturor oamenilor muncii — români, maghiari, germani și de alte naționalități — la conducerea diferitelor sectoare ale vieții economice și sociale, a întregii societăți. Stilul de muncă al secretarului general al Partidului, neobosită-i energie și elanul revoluționar, dialogul permanent cu poporul sint tot atâtea aspecte, tot atâtea atribuie ale unei multilaterale, prodigioase activități, exemplare pentru întregul partid, pentru toți cetățenii patriei.

CU DEOSEBITĂ pregnanță, documentul solemn pune, apoi, în lumină nesecata energie pe care conducătorul suprem al destinului poporului și patriei o desfășoară ca promotor al celor mai nobile idealuri de înțelegere, colaborare și pace între națiuni, ca strălucit luptător pentru independența și suveranitatea popoarelor.

Personalitate de anvergură mondială, prin excepționala contribuție teoretică și practică în viața internațională, președintele României se bucură de un crescând prestigiu pe toate meridianele pentru consecvența sa poziție în promovarea politicii de întărire a securității în Europa și în întreaga lume, pentru consolidarea încrederii între state prin rezolvarea tuturor litigiilor și problemelor exclusiv pe calea tratatelor, pentru stimularea colaborării economice, tehnico-științifice și culturale, pentru largirea cunoașterii între popoare și difuzării în întreaga lume a mesajului păcii și cooperării. Este ceea ce validează în plus acțiunile de promovare în viața internațională, a principiilor noi, democratice, de deplină egalitate în drepturi, respect al independenței și suveranității naționale, neamestec în treburile interne și avantaj reciproc, de nerecurgere la forță și la amenințarea cu folosirea forței.

Cu atât mai amplă este sfera de apreciere a unei asemenea poziții și a unei asemenea neobosite activități, cu cât pe plan mondial s-a ajuns la o încordare extremă, când viața, libertatea și independența popoarelor, liniștea și pacea întregii lumi sint tot mai grav puse în primejdie. Prin consecință, acțiunea președintelui Nicolae Ceaușescu, în numele unui stat de o exemplară atitudine constructivă pe eschierul internațional, — această acțiune cu o tot mai extinsă receptivitate în aria tuturor instituțiilor, în frunte cu O.N.U., și-a aflat o vie rezonanță în spiritul tuturor oamenilor de bunăvoință de pe întreaga planetă. Importanța inițiativă de pace și dezarmare a României, inspirată și desfășurată la înflăcărată chemare a președintelui său, a fost receptată pretutindeni ca un argument din cele mai pregnante, pentru oprirea cursului înarmărilor, pentru neamplasarea de noi rachete nucleare pe continentul nostru, pentru retragerea și reducerea celor existente, pentru o Europă unită, fără arme nucleare.

ZIUA ANIVERSARĂ a tovarășului Nicolae Ceaușescu constituie nu numai un prilej de unanimă manifestare a sentimentelor sub semnul bucuriei întregului nostru popor, dar, totodată, de aprofundare a meditației fiecărui cetățean asupra destinului patriei sale, asupra partidului ce îl călăuzește în perspectiva continuă perfecționării a activității pentru propășirea ei, asupra sectorului în care fiecare cetățean își dăruiește osirdia la mersul înainte al societății noastre; nu mai puțin, asupra situației noastre în contemporaneitatea lumii considerată în ansamblul său. Cuvîntul pe care secretarul general al Partidului, președintele țării îl rostește ca răspuns la felicitările ce li se adresează constituie, deci, un plus de reflecție, un prilej de îmbogățire în

raportarea fiecăruia dintre noi la problemele patriei, ca și la situația generală a lumii în care trăim.

Ampla cuvîntare pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu a rostit-o, mulțumind pentru sentimentele ce i-au fost exprimate și urările transmise, constituie prin ea însăși un nou, cuprinzător document de căpătii pentru noi toți, un emoționant exemplu de sinceritate în proiectarea spiritului revoluționar, cu noi contribuții de ordin teoretic și practic în efortul de propășire socialistă a patriei, în strădania de consolidare a păcii și colaborării în întreaga lume.

Afirmîndu-și încrederea că prevederile planului cincinal vor fi în întregime îndeplinite, secretarul general al Partidului a elogiât cu deosebită căldură însușirile națiunii noastre, subliniind că avem o minunată clasă muncitoare, țărănime, intelectualitate, un minunat popor, care îndeplinește neabătut politica partidului nostru comunist, convins că aceasta corespunde pe deplin intereselor sale vitale, cauzelor socialismului, dezvoltării bazei materiale a comunismului în România, independenței și suveranității țării. Arătîndu-se că pe primul plan trebuie pusă problema dezvoltării bazelor materiale în țară, a energiei, a materiilor prime, a fost evidențiată, totodată, importanța deosebită a promovării științei, culturii, învățămîntului, argumentînd că dezvoltarea tuturor sectoarelor, a tuturor ramurilor de activitate nu se poate realiza decît pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, ale cunoașterii umane în toate domeniile.

Subliniind că întreaga istorie a construcției noastre socialiste demonstrează cu putere justetea politicii Partidului Comunist Român, care aplică în mod creator adevărurile generale la condițiile concrete din România, tovarășul Nicolae Ceaușescu a spus: „Să facem totul pentru a întări continuu rolul conducător al partidului — și, de aceea, în acest moment îmi îndrept gîndurile către comunisti, către activul nostru de partid care își îndeplinește rolul de unire a întregului popor în lupta măreață de edificare pe pămîntul României a celei mai drepte și umane societăți din lume”. În această finalitate, secretarul general al Partidului a apreciat sistemul larg democratic creat în țara noastră, asigurînd astfel participarea tuturor categoriilor sociale la conducerea tuturor ramurilor de activitate, a întregii societăți. De aici, imperativul perfecționării și dezvoltării acestei democrații socialiste, pentru desfășurarea cu succes a construcției socialiste și comuniste. Căci: „Socialismul și democrația muncitorească, revoluționară sint de nedespărțit. Socialismul nu poate fi conceput fără participarea maselor largi la conducerea tuturor ramurilor de activitate, fără ca oamenii muncii, clasa muncitoare, țărănimea, intelectualitatea, întregul popor să-și poată spune deschis părerea, să participe la luarea deciziilor și la înfăptuirea lor”.

O atenție mai mare se cuvine a acorda muncii de educație politico-ideologică, de ridicare a conștiinței revoluționare muncitorești, socialiste, a maselor, a poporului. Aceasta, întrucît complexitatea dezvoltării socialiste a țării, precum și dezvoltarea mondială ridică multe întrebări și probleme.

PREȘEDINTELE ROMÂNIEI a acordat în cuvîntarea sa o atenție deosebită situației internaționale, arătînd că — dată fiind amploarea luată de cursa înarmărilor, și în primul rînd a înarmărilor nucleare — nu există astăzi problemă mai importantă decît problema păcii. Evocînd actualele tratative de la Geneva între Uniunea Sovietică și Statele Unite, tovarășul Nicolae Ceaușescu a reafirmat necesitatea ca țările europene să participe, într-o formă sau alta, la aceste tratative. Întrucît — „sînt în joc viața și existența popoarelor europene — și acestea nu se pot hotărî peste capul lor, fără participarea țărilor europene”.

Luînd în considerare faptul că două treimi din omenire trăiește în subdezvoltare, ilustrul sărbătorit a subliniat că această problemă, implicînd pe cea a noului ordin economic, constituie, împreună cu dezarmarea, factorul primordial pentru existența omenirii, pentru progres, pentru independența națională. Ca atare, tocmai acum, cînd în lume sint atît de multe probleme de soluționat, se cuvine ca atenția popoarelor europene să fie îndreptată cu precădere în direcția opririi amplasării rachetelor și înlăturării lor definitive, a realizării unor noi relații pe continentul european, înfăptuirii principiilor securității și cooperării într-o Europă unită, bazată pe egalitate, pe respectul orînduirii sociale din toate țările.

ESTE mesajul de înalt umanism, într-o lucidă perspectivă, pe care conducătorul României îl împărtășește bravului său popor, cu prilejul unui atît de emoționant eveniment, precum acela sărbătorit în ziua de 28 Ianuarie.

ZI în care, în unanimitatea ei, caldă și vibrantă, întreaga națiune i-a adresat urarea: **LA MULȚI ANI, IUBITE TOVARĂȘE NICOLAE CEAUȘESCU!**

„România literară”

ducă la economie de timp și la creșterea randamentului. Toate — valoarează mi-noane. Și nu se crede că n-ar mai fi nimic de făcut. dimpotrivă. Sint încă multe probleme. Terenul este puternic faliat. În zona Cartoiani se ridică adesea problema innisipărilor. la Videle este un țîț viscos, care se scoate greu, nefiind fluid. Dar, în ambele locuri, petrolul e de calitate și se caută noi și noi procese tehnologice pentru creșterea factorului final de recuperare. Se folosesc injectiile cu aer, combustia subterană. săparea de noi sonde pentru completarea gabaritelor. dar e loc destul pentru încă alte și alte idei. pentru a se scoate cit mai mult țîței din fiecare zăcămint.

Localitatea care găzduiește în prezent cel mai mare trust de petrol din țară se pregătește să intre în rîndul așezărilor urbane. Una dintre fetele de la Cartoiani — Lelia Tene — este foarte mîndră de perspectivele ce se deschid așezării ei. Ca și ceilalți de acolo — maistrul Marin Nită, sondorul Mircea Grigore (cel care, la Iaza pe trust a „Olimpiadel sonderului”, a ocupat primul loc) și toți ceilalți colegi ai lor de muncă. Dar înțeleg cu toții că grîile satului nu trebuie uitate. Marin Nită e ceva mai în vîrstă și vorbește cu înțelepciunea omului trecut prin multe. „Noi rămînem muncitori ai pămîntului, orice-am face. Fie că-l arăm, fie că-l scoatem petrolul sau fie că facem din pămîntul ăsta case (că zidari mai buni ca-n Bolintin nu mai află pe undeva!), tot cu pămîntul avem de treabă. Am mai văzut eu din ăia, de li s-a suit orașu’ la cap și zic că ei nu mai pun mîna pe sapă. Da’ noi trebuie să avem grijă, că, la urma urmei, de noi avem grijă. Așa să știți, măi băieți, că dacă se face oraș nu trebuie s-o țineți într-un dans, de bucurie că ați ajuns la oraș, trebuie să puneți mîna să faceți și treaba orășeanului și pe aia a țărănului. Și fetele la fel. Oți fi voi sonderite sau petroliste, cum vă place să vă zic, da’ la casa voastră mai trebuie să fiți și gospodine, să nu uitați cum se coase și cum se plivește în grădină!”

În timp ce maistrul vorbea, unul dintre băieți scria o scrisoare. mamei acasă la Bolintin. Nu mai avea răbdare pînă cînd ajungea, peste două zile, sau li venea greu să-i spună prin viu grai că vrea să se însoare. L-am întrebat dacă se teme cumva că ai lui n-o să fie de acord, că poate îl cred prea tînăr... Nu, nici vorbă de așa ceva. Dar el așa e din fire, mai rușinos. Fata o cunoște ei, e din comună de-acolo, harnică, lucrează la sere, cu maică-să împreună. Și-a văzut viitoarea noră la treabă și-i e drag de ea că-i săritoare și nu-i stau mîinile toată ziua. Tatăl lui e zidar, unul dintre oamenii care au ridicat noile cartiere ale Capitalei. „Cînd plecăm toți trei în concediu, stăm la fereastra trenului și încercăm să arătăm că fiecare facem ceva mai important decît ceilalți. Eu zic — uite sondele astea, la uriași ăstia umblu eu toată ziua. Tata îmi arată blocurile și zice că le simte ca pe niște copii ai lui, iar mama stă tot cu ochii la cîmpuri, să vadă ce treabă au făcut oamenii din locurile pe unde trecem.”

În Bolintin Vale se construiește. Șantieretele au pătruns în sat. Pînă în urmă cu nu prea multă vreme, cele mai multe dintre orașele noastre tot a sate semănau, chiar și orașeanul de azi poartă, spre a-și înconjura și polei cu ea copilăria — imaginea unui cîrpei de sat. Acum, în Bolintin e un șantier și în urma lui vor rămîne cîteva blocuri care vor ști să-i facă să uite pe copiii de mîine că macaralele și buldozerele au intrat în curțile unui sat pe care l-au făcut, cu încetul orăș. Oricum ar fi, o fărîmă de sat tot purtăm cu noi — dovadă că atunci cînd ne întorcem pe acasă privim noile construcții (chiar așa tineri fiind) ca pe niște puștani care-au crescut făcînd din înfățișarea localității de acum una de adevărată urbe, modernă, numînd-o, cu dreptate, oraș, nu numai pentru că — vorba tinerii de la Cartoiani — „așa am învățat ei ne-am obișnuit, uitînd să privim peste umărul bunicilor”.

La hotarul tomnatec al verii, Bolintin Vale arăta frumos mai cu seamă datorită oamenilor săi care-l dăruiesc — fie că sint constructori, muncitori ai ogoarelor sau petroliști — cu trîncina unor zidiri de la înălțimea cărora visurile prind conturul unui zbor fără maluri.

## Povestirile fluviului

NICIODATĂ nu-i mai frumos Bărăganul brăilean decît acum, în miezul iernii. Se simte apropierea Dunării, se simte parcă miros de pîine nouă, întinsul de cîmpie e limpede și soarele are accese de melancolie, pîrînd mai adolescent ca totdeauna. Sint în curtea unui țăran din Ulmu, pe nume Vasile Petrișor. Pe fiul

său, Vlad, l-am cunoscut la sondă, e sondor-sef, stimat și admirat de oameni, deși e prima generație de petrolist din familie. „Eu — spune moș Vasile — i-am zis să nu se facă sondor, că auzisem că-l muncă țăre grea, da’ el nu și nu, că mă duc și i-am zis du-te, taică, oi ști tu mai bine ce trebuie să faci în viață, că nu mai sint treburile ca pe timpul meu. Și uite că nici nu s-a spetit, nici nu s-a îmbolnăvit, ba parcă e mai zdravăn. Cîștigă bine, mă mai ajută și pe mine la treabă, o aduce și pe nevastă-sa, chiar dacă e învățătoare și vine de la oraș, da, s-a învățat iute cu munca în grădină”.

Au venit, în după amiaza asta toți copiii moșului — patru băieți și două fete. Ba au mai venit și niște vecini care auziseră că Petrișor bătrînu’ a împlinit 75 de ani. Nu împlinise atunci vîrsta, ci acum doi ani, dar erau bine veniți.

Așa că s-au așezat la masă să mai vorbească de dorul copiilor care s-au dus prin alte părți, de cite și cite griji, de vinul nou, de nepoții de prin școli, de ce mai trebuie cules. Unii mai tac și par să-i poarte gîndul spre largile ninsori care-au să învelească satul, alții, cu primăvara-n gînd, tot socotesc pe la ce vreme ar putea-ncepe să are. Pe nesimțite, se pogoară-ntînsă limpezime, satul pare să plutească alene în somn și doar cel cîțiva, din ograda lui moș Vasile, au mai rămas, chemîndu-și stelele.

Vorba ne poartă și spre petrolul din Bărăgan. Puțin dintre cei de acolo — oameni în vîrstă — ar fi bînuît acum cităva vreme că sub așezarea lor se află țîței. Dar petrolul acesta a înviorat brusc viața locului. S-a construit repede și bine, s-au asfaltat drumurile, s-au construit dispensar, cîmin al tîneretului și alte cîteva obiective, care au schimbat în bine fața satului. Și nu numai a lui, ci și a celor de prin jur — toate cu nume tipice de cîmpie — Ciresu, Plopu, Bordei Verde...

Aproape de Brăila, locul unde se aud cel mai clar toate povestile fluviului știuta bărbăție a oamenilor se probează acum în înțelestarea cu adîncul pămîntului. Și fiii Bărăganului inving de fiecare dată. Ani la rînd, schela de foraj-extracție din Brăila a lansat chemări la întrecere către toți petroliștii țării și s-a situat la loc de frunte, în marea competiție la care participă sondorii. Astfel se încheagă tradițiile — din primele biruințe ale părinților, din dorința copiilor de a face mai bine același lucru, apoi din cea a nepoților... Experimentatul sondor povestește tuturor despre ce înseamnă munca la schelă, despre răspunderea pe care o au toți cei de-acolo, clipă de clipă, despre eroismul de fiecare zi, despre multe nopți albe și dimineți de trudă încununată de fiecare dată de reușitele care șterg orice urmă de oboseală. Bătrînii ascultă și tac. Știu foarte bine ce e munca. E drept, asta despre care se vorbește acum pare mai spectaculoasă — așa și este —, dar tot muncă se numește. Știu și ei se înseamnă să înfiți un fier în pămînt. Acum, depinde ce aștepti să iasă la suprafață — petrol sau griu. Dar, orice ar ieși, fără sudoare nu se poate. „Și nepotu-meu, bălatu’ lu’ Gelu, îmi zicea că tot sondor se face, că așa vor toți de la el din clasă. S-a dus acolo. La echele, a văzut și l-a plăcut — începe să povestească unul dintre oaspeții lui Vasile Petrișor. I-am zis că nu e meserie rea, da’ eu nici nu știu vreo meserie care să nu fie bună și frumoasă dacă o faci așa cum trebuie.”

Ne-am despărțit tîrziu. A doua zi l-am însoțit pe sondorul-sef Vlad Petrișor la locul său de muncă. Era ora 7 și, din toată echipa sa, nu întîrziase nici unul, măcar un singur minut.

Întorcîndu-mă de la Brăila m-am dus iar la Bolintin Vale la sediul trustului de petrol. Inginerul Constantin Grosu era mulțumit de modul în care merg lucrurile, Dorina Alpida, mi-a spus că s-a dat de curînd în folosință noul internat al liceului de petrol, la liceu, inginerul Voicu Chiva, directorul școlii, tocmai stabilea cu elevii din ultimii ani temele pentru lucrările practice de diplomă, se discuta pretutindeni numai despre petrol; apoi, cîteva grupuri de elevi au plecat spre cîmp, se discuta acum numai despre recolta viitoare, satul și orașul conviețuiau laolaltă, oameni se simțeau bine așa, au umerii suficient de puternici pentru a purta pe ei și răspunderea cîmpului și pe aceea a sondelor, era frumos și era soare.

La întorcerea în București începuse să ningă. Acasă, am terminat de scris aceste rînduri la ceasul în care și fluviul și cîmpia și sondele par să povestească. Afară, între luminile ferestrelor e deja ziua iar eu simt, pregătîndu-mă să pun punct, că toate amintirile despre petroliștii Bărăganului meu se vor întîlni, din nou cu ei.

Dan Mucenic





Cartea

## Teatrul lui Gheorghe Vlad

■ GHEORGHE VLAD este un dramaturg cu succes de public. De aproximativ două decenii piesele lui se bucură de popularitate fie că sînt jucate pe scena unor teatre profesionale sau de către formațiile de amatori, la radio sau la televiziune, fie că se reprezintă în fața unui public sătesc sau în fața orașenilor. Selecție reprezentativă pentru teatrul său, volumul apărut recent la „Cartea Românească” sub titlul **Comedii cu olteni** oferă o imagine sugestivă a operei sale dramatice.

Lumea comedilor lui Vlad este satul contemporan, teren al unor importante transformări vizînd straturile cele mai adînci ale existenței dar și formele ei exterioare, modul de a privi problemele fundamentale ale vieții și deopotrivă obiceiurile mărunte, gesturile de fiecare zi. Noul statut social al țărânului, noua lui fizionomie spirituală, efortul de adaptare la condiții de muncă și de trai substanțial modificate reprezintă o sferă problematică de profundă autenticitate, implicînd tonuri grave, chiar dramatice uneori, dar, inevitabil, și unele accente comice.

Această a doua latură pare să fi reținut în mod deosebit atenția dramaturgului, el observînd, cu o privire amuzată, dar întotdeauna înțelegătoare, anacronismele, discrepanța între fondul nou al problemelor cu care se confruntă eroii lui țărani și modalitățile învechit tradiționale de a le rezolva sau, dimpotrivă, adoptarea entuziastă dar naivă a unor tehnici și terminologii moderne, acolo unde ele nu-și au locul. În teatrul său acțiunea nu se petrece, pur și simplu, la țară, într-un sat oarecare, ci — așa cum precizează și titlul prezentului volum — în satul oltenesc, al cărui locuitori par a avea, printre ei, prin tradiție, sau prin vocație, personaje tipice de comedie. Schema conflictului este de obicei aceeași, diferite fiind doar peripețiile, datele concrete ale acțiunii. Lupta pentru impunerea noului, condusă de tinerii din sat — cărora li se alătură și cite un reprezentant al generației mai vîrstnice — are de învins piedici înălțate nu de rea voință ci de inerție, de prejudecăți și neîncrederea în schimbările prea rapide. Infruntarea între poziții se desfășoară cu vervă comică și nu cu tensiune dramatică, metodele adoptate sînt de vicisug, de farsa amicală: învinșii sînt, de fapt, și ei învingători, pentru că tînta e aceeași — un mod de viață racordat la nivelul și ritmurile moderne. Ce-i drept, uneori eroii sînt simplificați din cale-afară, dar nu această reducere e caracteristică.

Observator atent al „omenestiilor păcate”, dramaturgul atinge cu sfîșciul satirei — fără a demola însă, fără a da o gravitate mai mare decît cea reală — spiritul retrograd și suficiența, fumurile mîririi și lipsa de curaj, comoditatea și carierismul prezentate în teatrul său într-o formă „subacută”, simpatice, am putea spune, care nu face necesar bisturiul critic, ci numai umorul. Și mijloacele la care apelează autorul sînt dintre cele mai sigure, cu rezultate verificate. Un cuplu de incurcă-lume plin de rivnă și de propria importanță în univers, care se află întotdeauna acolo unde stingheresc și nu pot fi găsiți acolo unde ar fi necesari (prezenți și în **Îndrăzneala**, dar și în textele mai recente), citeva femei în plină emancipare care au decis să la „frinele puterii”, spaima cîrtitoare a bărbatilor, evident refractari la această idee (personaje și situații care, de asemenea, figurează în mai multe piese, dintre care, în prim plan, în **Cu oltencele nu-i de glumit** sau **Frumoasele olandeze**), apelul la anacronism, despre care mai aminteam, sînt surse ale comicului frecvent utilizate, cărora li se adaugă savoare limbajului rural-urbanistic, și numeroase detalii pitorești țînînd de comportament, de moravuri.

Mai nesigură, mai rigidă apare stîlnia autorului de a construi o comedie, atunci cînd aria problematică se lărgeste și se diversifică. În **Cain și Abel**, de pildă, rezistă tot tipologia și situațiile specifice teatrului său. Accentele dramatice, înținatia gravă nu au suficientă forță, păcătuiesc printr-un aer de artificialitate cu atît mai evident într-un context nepretențios.

În teatrul lui Gheorghe Vlad lucrurile serioase — și ce poate fi mai serios decît efortul de înălțare materială și spirituală! — sînt spuse în glumă, cu un haz blăfin, dar nu lipsit de aciditate. Această formă directă nealambicată de rostire a unor adevăruri, de formulare a unor observații conține pericolul unor îngroșări, a unor culori uneori prea puternice, dar are și avantajul de a asigura o recepție imediată, nemijlocită.

Cristina Dumitrescu

# Întîlnirile mele cu Lucian Blaga și dramaturgia lui

CIND, prin anii 1931-32, ca student al Facultății de litere a Universității din Cluj, am citit piesele lui Blaga (în afară de **Avram Iancu**, **Anton Pann** și **Arca lui Noe**, care nu apăruseră încă) mi-am dat seama c-am ajuns în preajma unor altfel de texte decît cele jucate, în mare, pe scena Naționalului clujean sau ce venia aduse de turnee din București. Altele erau problemele și alta construcția. N-am mai trecut printr-o asemenea izbîtură decît ceva mai tîrziu, cînd l-am citit pe Maurice Maeterlinck.

Lectura dramaturgiei blagiene și a cîtorva articole ale lui Bazil Munteanu despre ea, apărute într-o revistă scoasă la Praga în limba franceză, m-au îndemnat să prezint lucrarea **Dramaturgia lui Lucian Blaga** la seminarul de literatură română modernă, catedra condusă de Gh. Bogdan-Duică. Poate știam, poate nu voiam să țîn seama de marea aversiune pe care Duică o avea față de dramaturgia lui Blaga și nu-mi puteam închipui că mi s-ar întîmpla ceva. Într-adevăr, nu mi s-a întîmplat. Am citit lucrarea la seminarul respectiv și profesorul mi-a spus că mă felicită pentru răbdarea de a citi asemenea enormități. Mi-a cerut „indexul” (carnetul de cursuri) și a scris: „A făcut o foarte bună lucrare de seminar”; semnat, Gh. Bogdan-Duică.

Aceeași lucrare am dezvoltat-o ca „teză de licență” (lucrarea pentru examenul de stat, azi) în anul 1937. Bogdan-Duică murise între timp, la catedră urmîndu-i deosebitul istoric literar, Dimitrie Popovici.

Primul spectacol cu o piesă de Blaga l-am văzut în primăvara anului 1934, cu **Avram Iancu**. Eram la Muzeul limbii române, condus de Sextil Pușcariu, unde se lucra la dicționarul și atlasul limbii noastre, citeam în bibliotecă, cînd a intrat pe ușă profesorul Dimitrie Macrea, atunci, cred, preparator sau asistent la catedra lui Sextil Pușcariu, și ne-a spus că vine de la repetiția generală de la Național, că Blaga este în țară și că a asistat la repetiție. Primul lucru pe care l-am întrebat a fost nu cum este jucată piesa, ci cum e scrisă. Greu îmi venea să-mi închipui ce-a putut scrie Blaga, cu felul lui de a scrie teatrul, despre Avram Iancu. Și Macrea ne-a spus că piesa este scrisă așa cum îl cunoaștem pe Iancu din istorie.

În seara următoare, la premieră, m-am dus și eu. Prezența lui Blaga în sală, pentru unii dintre noi tinerii, era un lucru mare. Toată profesoria universitară era prezentă: Sextil Pușcariu, D. D. Roșca, Liviu Rusu, Onisifor Ghibu, Ion Lupas, Iuliu Hațieganu, George Giuglea, Petre Grinm ș.a. Împreună cu o colegă i-am dus pe scenă citeva garoafe și am avut curajul să mă prezînt ca sint student, că-i studiez teatrul și c-aș vrea să-i vorbesc. Mi-a dat oră pentru ziua următoare la hotel „Astoria”, unde trăsese. M-am prezentat și mi-a propus să urc cu el în mașină, căci are de lăsat cărțile de vizită, ca mulțumire celor care l-au onorat cu prezența la premieră, și că, în acest timp, putem și vorbi. Mi-am spus cu curaj părerea, că spectacolul a fost frumos, dar că prologul n-a fost înțeles și că nu așa trebuia jucat. Dar cum, m-a întrebat el? Prologul nu-i ca restul piesei, i-am spus eu, eroul se intrupează din suferința și spiritualitatea poporului, și atunci un decor cu stînci din carton de după care apare Iancu, ca și cum ar fi stat la pîndă, nu-i potrivit, el și cu Baba sînt altceva. În acel gînd, cred, că s-a aflat simbul de la care am pornit în vîltoarele montării, și izbînda a fost, — cum scria Petru Comarnescu, pe marginea spectacolelor cu **Daria și Cruciada copiilor**, în ziarul „Viața”, iunie 1943: „...am văzut pusă în scenă **Cruciada copiilor** și ne-a plăcut imens, accentul fiind pus nu pe cadrul istoric, ci iarăși pe sensul sufletesc al acțiunii, pe conturarea stărilor spirituale ale eroilor.” Mai tîrziu, Blaga mi-a mărturisit că atașamentul pentru spectacole cu piesele lui montate de mine pornește din faptul că eu le-am smuls din cadrul istoric.

La Naționalul clujean, refugiat la Timișoara, în toamna anului 1941, directorul teatrului, scriitorul Nicolae Kirițescu (lui îi datoriez încrederea profesională), mi-a aprobat, după discuții lungi, să-mi încep repetițiile cu **Daria**. El fusese împotriva textului, socotindu-l slab și imoral aproape, dar cînd l-am spus că vreau să tratez tot freudianismul și nevroza ca un drum spre valențele tragice din spatele replicilor, mi-a îngăduit să încep repetițiile. Aveam o mare interpretă în Magda Tilvan și un sprijin moral în Nunuța Hodoș („Puiu”), care credea în gîndurile mele. Chiar Blaga mi-a scris, întrebîndu-mă de ce vreau să-l pun în scenă cea mai slabă dintre piesele lui, că să tai pasajul cutare și cutare, căci pot supăra bunul simț și că el le-a eliminat din noua ediție aflată sub tipar... Nu l-am ascultat, am făcut cum am crezut, mi-am gîndit singur decorul și costumele. La premieră, presa locală n-a prea știut ce să spună; a rupt tăcerea Aurel Butcanu, într-un mic articol, insuficient pentru marcarea unui moment pe care am dorit să-l aduc în viața teatrului clujean. Momentul a venit abia în seara zilei de 18 iunie 1943, cînd am jucat spectacolul în turneu, pe scena Naționalului bucureștean. Petru Comarnescu a scris în „Viața”, „...re-



Zamolxe de Lucian Blaga pe scena Teatrului Giulești; regia, Dinu Cernescu; Vrajitorul — Ion Vilcu (stînga), Magul — Corado Negreanu

gisorul a tratat dîncolo de un loc și de un timp anumit drama **Darii**, înfățișîndu-o într-un cadru abstract, cu decoruri geometrice și luminație simbolică. Perdele de catifea, uși triunghiulare, o banchetă rotundă, drapată tot cu catifea roșie, o fereastră în colțul încăperii slujeau drept elemente spațiale generale, proiectînd accentul pe eroii piesei, pe stările lor sufletești, subliniate cu ajutorul luminii și muzicii. Puternice lumini roșii, verzi, albastre, conturări clareobscur, acorduri muzicale..., un violoncel cu puternice răsunele lirice și intime, exprimau drama lăuntrică a eroilor piesei...”

Blaga mi-a văzut spectacolul în primăvara anului 1942, într-un turneu la Sibiu. În toamna anului 1942 a avut loc premiera cu **Cruciada copiilor**. Blaga se pare că nu s-a mai temut și a telefonat, prin Radu Stanca, asistentul lui interesîndu-se de data premierei și exprimîndu-și dorința de a țîne, cu această ocazie și o conferință despre cum l-a cunoscut pe Ghandi. Conferința a fost programată și Blaga a venit cu două zile înainte pentru a asista și la repetiția generală. Nu i-am dat voie. A fost puțin nelămurit, dar pe urmă mi-a spus că ce fac eu în spectacol sînt gîndurile mele despre textul său și că cine vrea să afle cum le-a scris el, să citească textul. Decorurile și costumele erau ale mele, scena aproape goală, citeva siluete doar, pe fundalul scenei însă. La fine, cînd drama copiilor avusese loc, am proiectat un diapozitiv, făcut după coperta primei ediții a piesei de către elvețianul R.R. Junghanns-Zurich. Scena devenea astfel un imens cîmîtîr. După premieră mi-a mărturisit că-i era frică de momentul apariției femeilor, nerealizat în nici unul din spectacolele precedente. Eu montasem piesa tot „dîncolo de cadrul istoric”, cum scrisese Petru Comarnescu, iar în scena cu femeile am împărțit cu totul altfel textul de cum era la Blaga, făcînd din ele un fel de cor antic. Mi-a spus că în vîitoarea ediție va transcrie replicile femeilor după felul cum erau împărțite în spectacol. N-a mai apucat să facă acest lucru.

În anul 1944 am intrat în repetiții cu una din cele mai dragi piese, **Tulburarea apelor**. A trebuit însă să renunț, neavînd interpretă pentru Nona, nici pentru Popa. Acolo aș fi vrut să izbucnesc, dar n-am avut cum. Prin anii 1969 l-am convins pe Horia Lovinescu, directorul meu de la Teatrul Nottara, să-mi

dea voie ca în sală mică să fac un ciclu de trei spectacole din textele lui Blaga, spectacole de studio, de care-mi era tare dor, și am împărțit fragmentele pieselor în următoarele cicluri: 1. **Eroii**: **Zamolxe**, **Anton Pann** și **Avram Iancu**; 2. **Duhul pămîntului**; **Mășterul Manole**, **Arca lui Noe** și **Cruciada copiilor**; 3. **Dionisia**: **Daria**, **Fapta** (Ivanca), **Tulburarea apelor**.

Primele două am reușit să le fac, al treilea nu, n-am avut cu cine, n-am mai avut energia să lupt, nu știu... În **Eroii** am vrut să-mi pun în practică un gînd mai vechi, să văd cum ar arăta un spectacol în care actorii să nu fie ajutați nici de costum, nici de lumină, nici de decor, să nu se poată sprijini decît pe adîncimea înțelegerii textului. Actorii (Dan Nasta, Lucia Mureșan, Toni Zaharian, Sanda Băncilă, Getta Cibolin, Getta Angheluță, Dorin Varga, Mircea Anghelescu, Cristina Tocol) au îmbrățișat cu drag ideea și am repetat, cum și unde am putut. Scena era goală, actorii în cămașă și pantaloni, femeile cu cite o bluză și o fustă neutră. Eu, în sală, avînd pe buza scenei o brumă de recuzită, îi cheamam după personaj, rostindu-le și numele, și le dădeam cite un element de recuzită (lui Dan Nasta, Zamolxe, un capăt de frînghie destrămată și cu multe noduri, pe care el și-o înfășura în jurul pieptului, formînd unul din cele mai interesante costume pe care le-am avut vreodată în scenă), altuia un băț, altuia o bucată de pînză etc. Stăteam tot timpul în primul rînd și pentru a rupe iluzia de teatru, urcam în scenă și le dădeam un nou element de recuzită. Așa, cînd Avram Iancu vorbea de ce o să fie poporul nostru peste ani și ani, pentru că momentul să primească toată durerea, urcam în scenă și-l puneam interpretului, pe după umeri, o traistă.

În **Duhul pămîntului** am încercat ca toată dinamica scenei să fie realizată fără ca interpretii să se miște. N-am reușit acest lucru decît mai tîrziu, la Oradea, în spectacolul cu **Occisio**. Actorii au înțeles și au vrut să facă această experiență.

Am înșirat aceste gînduri, multe din ele spuse sau scrise, cu intenția de a fi adunate într-un loc, pentru cei pe care i-ar interesa, în speranța, totuși, a unei resursecții a teatrului lui Blaga.

Ion Olteanu

## Secvența

● Ritmurile scurt-metrajului **Camping** de Titus Mesaroș se ivesc, parcă, din atît de necesara și atît de așteptată rezistență în fața comodilor și prea uzatelor obișnuințe ale documentarului nostru; căci alcătindu-și, în primul rînd, prin imagine programatul itinerar turistic, cineastul se abține să-și declame, printr-un forțat comentariu poetic, admirația pentru peisajele mitrice, după cum renunță de asemenea la cascada de cuvînte-ghid, la stingacele fraze explicative. Camera de luat vederi înregistrează conștiințios cadrele emblematice (la Tirgu Jiu

sau Voroneț, la Snagov ori Curtea de Argeș), dar mai ales descoperă cu ironie chipuri și atitudini amuzante. O miniaturală povestire comică se construiește treptat (gașul lait-motiv subliniază echilibrul epic gîndit anterior), conservînd și cultivînd însă în egală măsură senzația de autenticitate (situațiile groțesti se dezvoltă succint, ca și cum ar fi nu recompose, ci doar surprinse pe viu). Din nou fascinat de ficțiune — precum în mal vechiul **Craiova văzută din car** —, Titus Mesaroș încearcă și izbutește astfel să se împotrivească monotoniei și rutinei.

I. C.



# „Destine romantice“

ÎN artele povestirii există tot felul de feluri de a fi original. Unul din ele îl găsim în filmul **Destine romantice**. Autorul poveștii, Tudor Băran, are amabilitatea să ne precizeze ce a vrut el să spună în filmul său. Citez: „Șantierul (câci acțiunea se petrece tot timpul pe un șantier) este o școală și un popas în viața mai fiecărui personaj: unii își găsesc împlinirile aci, pentru alții ele vor fi amănate...“ Această demonstrație se face de-a lungul unui film de o delicatețe nespūsă, de o bogăție psihologică discretă și subtilă.

Filmul are multe personaje, bine compuse. Și numai din tușe de-abia atinse. Unul din ele, Haidaru (interpretat de Nicolae Dinică) este un mare sudor („cel mai mare din România“, se recomandă el însuși fără șovăire), dar e și impulsiv în toate cele. Chiar și, ba mai ales, în amor. Iubitei sale Paulina (interpretată de Imola Gaspar) îi poruncește să se mărite cu dînsul. Că pînă la urmă ea se mărită cu altul, asta nu-i micsorează, lui, tonul de comandă. Îi poruncește femeii să nu mai fie chelnărită și să vină alături de el, pe șantier. „Vreau să fac om din tine“ — îi zice Haidaru. Iar Paulinei îi place. Din tot sufletul, ea aspiră la ceva mai „serios“ decît vedetismul de chelnărită. Haidaru, cel impulsiv în toate cele, se va arăta totuși uneori capabil de cele mai reținute, cumpătate și cumînți conduite. Îi vedem apărînd la nunta Paulinei, implorînd, dar tot pe un ton violent poruncitor, implorîndu-l pe mire „să nu lăsi niciodată vreo supărare acelei femei, căci este cea mai admirabilă femeie din lume...“

Celelalte personaje sînt și ele allantă de lumină și umbră. Un alt sudor repetă toată ziua că, dacă Paulina nu-l ia de bărbat, se sinucide. Și ea sfîrșește prin a-l lua, deși nu-l iubeste pe deplin. Totuși dorința de a-și întemeia un cămin o determină să se hotărască. Deci: seriozitate o anume formă de seriozitate, dar

seriozitate totuși. Melodramaticul amarez era însă un sinucigaș moftangiu. O dovedește bine cînd, citva timp după cununie, își înșală nevasta. Avem și o mică echipă de muncitori — printre interpreti Dem Rădulescu și Horațiu Mălăele — care personifică chiulul, zeflemeaua; la început, apoi întră și ei firesc în viața șantierului. Avem, însă, și un personaj, mereu obraznic și tot atît de mereu beat, care rămîne neschimbat. Avem și pe inginerul Mindrican (interpret Eftimie Popovici), conducător model, deopotrivă capabil ca tehnician și „gentleman“ în afacerile lui intime. Iar pe deasupra acestor întîmplări de șantier avem, ca personaj principal, o fată frumoasă. O fată cu „vino'ncoa“; o frumusețe caldă dar liniștită și liniștitoare. Buzele ei nu sîrută, ci pricep, sau iartă, sau zîmbesc, sau admiră, sau se silesc să învețe. Actrița Imola Gaspar este o adevărată revelație.

Și să vedeți ce felurite haine poate îmbrăca un același sentiment: îndrăgostirea de seriozitate! Ultimul candidat la îndrăgostirea de Paulina este chiar inginerul Mindrican. Felul cum ea îi vorbește de această îndrăgostire a ei este ceva unic. Nu-l spune nici: „te iubesc“; nici „te admir“; nici chiar, cochet: „mi-am pus în gînd să te fac să te îndrăgostesc de mine“. Nu! nimic din toate astea. Îi va spune ceva așa de insolit, încît la prima vedere pare absurd! Îi spune: „mi-am pus în gînd să mă îndrăgostesc de dumneata“. O declarație de amor... viitor! Un viitor la care ea se înhamă de pe acum. O vedem dîndu-i o probă de asemenea foarte emoționantă, foarte adîncă conduită. La un moment dat el are o altercatie cu un cretin obraznic și beat. Acela devine așa de impertinent, încît inginerul nostru, omul cel mai cumpătat din lume, e gata să-și lasă din sîrîte. Repede brațul ca să-l pocnească pe impertinent. Atunci ea, frumoasa noastră îndrăgostită viitoare, se repede ca o pan-

teră și, cu o dibăcie de puglist, înhață din zbor brațul inginerului și-l blochează. A vrut să-l împiedice să săvîrșască o acțiune nedemnă de el...

Filmul e plin de asemenea secvențe. Voi mai semnala încă una, care arată cit de complex este sufletul omenesc, cită lumină și cită umbră stau alături în același cuget. E vorba de inginerul nostru cel sută la sută perfect. Totuși îl vedem și pe el săvîrșind o gravă eroare. Acest om avea o fetiță pe care o adora și de care era adorat. Ni se arată afectuasele lor intimități, tandrele lor fericiri. Umbrite uneori de o mare îngrijorare. Fetița suferă de o boală care îi alterează vîzul și îi produce amețeli. Într-o bună zi fetița îl roagă pe tatăl-său să meargă împreună într-o excursie, la stîncile imense și abisale... ale amintirii. Fetița îl imploră pe tatăl-său să petreacă cu dînsa după-amiaza aceea acolo. El refuză. Fără nici o ezitare. Tocmai atunci avea multe treburi pe șantier, multe treburi de mare răspundere și importanță. Nici nu i-ar fi trecut prin minte să nu-și facă datoria. Elementară, normală seriozitate. Fetița insistă, plînge; o vedem profund nenorocită... Cîteva secvențe mai tirziu ni se arată înmormintarea. Fetița murise. Fetița se dusesse singură și avusese, probabil, una din acele crize de amețală... Iar noi putem măsura curioasa speță a vinovăției lui. Este marea și, val, generală vină a adulților care nu pricep ce ființă tragică este copilul, cite primeldii îi pot veni din patetica lui sensibilitate. Ingerul cel sută la sută perfect nici nu se gîndise că fetița se va duce totuși la locul la care ținea așa de tare.

Filmul **Destine romantice** e regizat de Haralambie Boroș, un cineast cu îndelungată experiență și în filmul de ficțiune și în cel documentar; el ne-a dat, astăzi, un film emoționant, adevărat, despre șantier.

D. I. Suchianu



Eftimie Popovici și Dana Mladin, interpreți ai filmului scris de Tudor Băran și regizat de Haralambie Boroș

Cinema

FLASH BACK

## Partitura

■ CE ESTE realmente uimitor la Hitchcock este că reușește să transforme defectele filmului în calități. Regizorul mărturisea cîndva că peliculele sale nu sînt decît comenzi ale unor producători doritori de bani, misiunea sa fiind doar să le innobileze artistic. Hitchcock n-a pornit, deci, ca alții alții, de la artă spre public, ci a urmat calea mai puțin onorabilă, dar mai riscantă în felul ei, a deturnării gustului comun, uneori vulgar, spre exigențele mai grave ale bunului gust. Soluția pe care a găsit-o a fost umorul. Un umor care impregnează cele mai intime particule ale cinematografului său. Un umor care obligă publicul să-și ia peste picior propriile preferințe și să se lase dus de mină, magnetizat, imblinzit. Fără acest umor, fără această conștiință a necesității hazului, Hitchcock poate părea derizoriu. Cei ce se așază în stal așteptîndu-se de la el doar la violență neagră, la groază pură, la oameni de fier, riscă să fie deziluzionați. Îi înțeleg în schimb cei care acceptă jocul propus: amalgam în proporții egale de banalitate și absurd. Fără însușirea acestui joc, totul poate părea de un enorm convenționalism: și subiectele de meiodramă, și scenele trase de păr, și actorii manierști, și figuratiile stingace, și decorurile de carton, și muzicile de local pretentios. Hitchcock domină acest amestec prin curajul său de a-l propune ca atare, de a părea că-l prizează, renunzîndu-l de fapt prin supralicitarea fiecărei părți în parte; și, bineînțeles, prin alternarea spirituală a părților, astfel încît fiecare să pară pe rînd un bluff, o negare a sa prin contrast, ansamblul păstrîndu-și totuși caracterul unitar, patronat de logica epică fără egal a autorului. Celebrul suspense hitchcockian nu e de fapt decît un șurub strîns și destrîns după reguli precise: fără a fi lăsat vreodată să se desfășoare pînă la capăt (ceea ce ar fi, la urma urmei, banal), el este intrerupt sau contrapunctat cu dușuri comice, cu dezamorsări neașteptate, care reasează tensiunea pe un făgaș acceptabil; dimpotrivă, părțile așezate, delectabile ale partiturii sînt sparte prin șocuri mărunte, care nu-și ascund nici ele intenția de a fi simple pretexte, artificii care alimentează acțiunea cu energia necesară.

În felul lui, Hitchcock e un tiran amabil; el seamănă cu acei părinți care cer copiilor să-l asculte, dar se bucură în secret de sotile lor. Opera sa este o partitură specială, pe care fiecare o poate transcrie pentru vocea sa, cu condiția să o știe citi.

Romulus Rusan

## Radio Televiziune

### Istoria actualității, actualitatea istoriei

■ La apariția radioului și, apoi, a televiziunii, opinia publică a salutat extraordinara lor capacitate de a capta mișcătoarea hartă a actualității. Ascultători și spectatori răspîndiți de-a lungul unui imens spațiu geografic cîștigau, astfel, o cale dreaptă, promptă și eficientă de acces spre noutățile de pretutîndeni. În cîteva ore, deci, marile evenimente deveneau publice, intrau în casa milioanei de locuitori al Terrei, informația fiind însoțită de ilustrări audio-vizuale adec-

vate. Sunetul și imaginile prezentului, însoțind știrile prezentului, adînceau semnificațiile. Nu a trecut, însă, mult și atît radioul cit și televiziunea și-au lărgit imbușurător aria de investigație și de la calitatea de martor s-a ajuns, firesc, la cea de comentator, observator al cauzalităților mai profunde, ca și la cea de păstrător, cum au observat atîți teoreticieni, printre care și teoreticienii români ai domeniului, al valorilor majore. Nu puține dintre faptele actualității, cele încercate de sens, sînt integrate deveniri spirituale și materiale a omenirii, după cum, printr-o selecție reflectînd logica și legitatea acestei deveniri, faptele acestei sînt aduse spre noi prin redescoperirea valențelor lor esențiale. Sondînd istoria actualității dar medînd și asupra actualității istoriei, radioteleviziunea își integrează inițiativele într-o contextualitate mai largă, urmărînd, în chip specific, țeluri comune cu știința, cultura, mișcarea ideilor. Este, cu deosebire, un atribut al „virstei“ contemporane a instituției, așa cum ni se înfățișează nouă acum și aici. Documente, în sensul cel mai nobil al cuvîntului, reportajele dedicate oa-

menilor și acțiunilor prezentului vor vorbi viitorului, devenînd, în raza imperturbabilă a timpului, istorie. În acest sens, apreciem utilizarea modalităților noi de expresie, precum cea a documentarului radiofonic cum a fost marți după-amiază (în ciclul Memoria pămîntului românesc) cel dedicat Operei tovarășului Nicolae Ceaușescu, mărturie strălucită a noii istorii a patriei. Într-o complementaritate simbolică se situează documentarul de restituire a paginilor mari din istoria națională, ca duminică seară, la televiziune, **Unitatea** — aspirație istorică a poporului român, izvor al forței sale creatoare sau, la radio, **Carte românească de luptă și glorie**. Permanența ideii de unitate la români.

■ Alături de documentare, radioul și televiziunea au difuzat în aceste zile numeroase emisiuni omagiale, muzicale și literare, ediții ale teatrului radiofonic, ale ciclurilor de informare culturală dedicate tuturor vîrstelor, spectacole literare-muzicale-coregrafice, centrîndu-și programul în jurul unor date de amplă rezonanță pentru momentul actual.

Ioana Mălin

## TELECINEMA

### O bobină

■ UN om — un om, zice „slagărul“ brechtian. Un om — sau niste filme, zic eu cu umilință, dar și cu vanitatea de a fi descoperit ceea ce, la urma-urmelor, trebuie întotdeauna descoperit fără nici un fel de jenă. Cel mult cu un complex care se dovedește, desigur, inutil.

Știu și eu, de bine, de rău, ce înseamnă să-ți faci o cauză dintr-o ficțiune. O cauză morală, se înțelege, la fel ca o lege sub bolta instelată. Un film, bun sau slab, idiot sau canodoveră, nu e doar un text (am auzit și expresia „text filmic“), ci și expresia unui context, ca să vorbim fără echivoc. Un cinefil poate adera „textual“ unui film, sau „contextual“ său — ad libitum-ul lui (al cinefilului), al jubilațiilor și deprimărilor sale. Relatia aceasta om-cinema seamănă, într-un anumit fel, cu cea mamă-pui. Sîntem pui ai cinematografului, vai și ferice de soarta noastră... Sîntem „lorzi“ la o „petrecere la vilă“. Ne „dăm“ lorzi, ne dăm pentru ce? — aceasta e întrebarea. — pentru ca apoi să chicotim la „Tom și Jerry“, obișnuin-

ța noastră veselă de fiecare duminică. (S-au văzut, oare, duminici nu triste, ci stupide? S-au văzut. Aferim!).

Se poate accepta cinema pe pîine, în ideea că nu tot ceea ce se mînin-



că se zboară. Ideea mai profundă ar fi aceea că, revin, un om — un film. Mă numesc Tom, iar altele Jerry: asta vă spune ceva? Mă numesc Onedin: s-a întîmplat ceva nou? Mă cheamă X sau Y și fac o „tranzacție“ de care depinde via-

ta unui (ca și) nesfîrșit număr de oameni.

Ce alegeți dumneavoastră? Sînteti (v-am mai spus-o) egali cu un film. Puteti să vă distrați sau să urlați, filmul rămîne film. Truismul pare a fi suprem. Dar realitatea lui e incontestabilă. Un privitor ca la film — și mă gîndesc la toate acestea citînd acum un „basm“ — este, în fond, un inocent (ori)patetic, o victimă și un cistigător, în același timp.

A privi un film în oras sau la televizor sau, pur și simplu, pe ecranul minții, nu constituie o problemă care să dea dureri de cap. Toată durerea, tot efortul (de bunăvoie și nesilit de nimeni) este acela de a te resemna pînă la un mod de existență cu tine însuți, de a te resemna, concilia. Împăca, de a fluiera și a te fluiera dinăd calm din buze, slagărul despre care tocmai pomeneam. anume acela că un om — un film. Restul e tăcerea unei nopți furtunoase și a unei cărți pe care conținut să o citești, cu toate bobinele ei intenționat ruinate.

Aurel Bădescu





## Propuneri și perspective

**E**XPOZIȚIA BURSIERILOR Uniunii Artiștilor Plastici pe anul 1981, deschisă în galeria „Eforie”, pune mai acut decît în alte ocazii problema relației dintre investiția virtuală realizată prin selectarea unor tineri cu o dotare deosebită și perspectiva pe care ei o reprezintă în contextul mai larg al artei contemporane. Firește, primul criteriu ce trebuie luat în discuție este cel al talentului intrinsec, în afara căruia prezența lor nu s-ar justifica într-o asemenea conjunctură. Chestiunea în sine pare simplă și ușor de tranșat, dată fiind prezența obiectivă a lucrărilor supuse atenției juriului. Dar surprizele posibile, nu o dată concretizate, pot transforma o speranță într-un eșec, risc asumat de la început prin chiar condiția pariului critic încheiat în momentul selecției.

Următorul etalon posibil ar fi cel al originalității viziunii, al contemporaneității perspectivei generale, indispensabil pentru a menține sincronismul necesar al artei, paralel cu substanța permanentă ce o alimentează ca un „Urgrund”. Aici lucrurile se complică oarecum pentru că, prin dialectica formărilor artistice, a celei umane în general, fiecare începe prin a semăna cu cineva, fiecare optează pentru un model descriptiv, pentru o atitudine sau alta, rămînînd ca într-un timp variabil să se detașeze ca personalitate sau să prelungească statutul de epigon, devenind termen al seriei anodine.

Din acest moment, al intrării în dialog, în confruntare specifică și directă, cu întreaga familie artistică exigenței devin mai acute față de fostele speranțe iar scuzele nu mai funcționează, cel puțin teoretic, pentru că timpul maturizării și al opțiunilor s-a împlinit. Prelungirea statutului comod de emul, de ucenic fidel echivalează cu autoanularea, oricîtă atenție ar atrage familia stilistică în sine. Mai important este în acest caz să te aștepți dintr-o familie spirituală decît dintr-

una de forme, să prospectezi substanța conceptuală și nu mecanismul punerii în formă, în definitiv asimilabil artizanal chiar și la nivelul unei minime dotări.

Cred că în cazul bursierilor U.A.P. 1981 descoperim tocmai această nevoie a înțelegerii dinăuntru a fenomenelor și atitudinilor abordate, chiar dacă apartenențe discrete sau evidente se descifrează ușor, poate chiar cu ostentație etalate. Căzul celor doi pictori, **FLORUȚ GRUIA** și **STEFAN RÎMNICEANU**, ilustrează acest tip de opțiune declarată față de procedente omologate, în soluții combinatorii ce asociază cultul obiectului simbolic, cu aluzii heraldice și o emblematică difuză, arhaică și actuală totodată, cu un mod specific de manipulare a substanței cromatice, nu lipsit de accente polemice dar valorificînd pînă la urmă tot picturalitatea și substanța.

Sculptorul **NICOLAE DRĂGUSIN** etalează cu franchețe obsesia modelului clasic, deplasările provocate cu menținerea suportului conceptual și o pasiune profesională autentică, sugerîndu-ne capacitatea sa de a fi contemporan, modern, fără a renega precedentul-matrice, preocupat cu gravitate de obiectul artei sale. Bună desenatoare pe suprafețele mici, explorînd expresivitatea motivului banal, abstract pînă la urmă, pasionată și chiar pasională, **ANA GOLICI** plătește tribut unei viziuni evident decorative în lucrările mari, potrivit unei prejudecăți ce a influențat cîndva grafica noastră, ba-lasť ușor de îndepărtat dat fiind talentul evident, la care se adaugă și plăcerea efortului. Cei doi ceramisti, **TITU TONCIAN** și **ERNEST BUDES**, firește din „școala de la Cluj”, problematizează un teritoriu cîndva considerat minor, plasînd soluțiile la o limită foarte fragilă cu sculptura mică, adăugînd un plus de accent decorativ prin intervenția culorilor și a glazurilor rafinate. Obiectele lor sînt simultan emblematic și agreabile, unele acuzînd dimensiunea ludică sau dorîndu-se critice, chiar dacă rîmîn în esență agremente ambientale oneste. Un foarte bun meșteșug, colat pe o gîndire de forme foarte la modă — regăsim spațializate precedente picturale cu valoare de „pattern” — definește demersul celor doi, ca de altfel și cele mai bune exemple ale ceramicii noastre actuale. În sfîrșit, scenografa **TANIA LEU**, formată în contactul cu spațiul pluriocular, total chiar ca vizualizare, al platourilor TV, propune ca dimensiune proprie definitivă o gîndire spațială „clasică”, pe soluții echilibrate și logice, a căror lectură se realizează ușor pentru că se bazează pe elemente de limbaj curent și coerent, la fel ca și în schitele de costume etalate.

Selecția, chiar dacă nu cunoaștem contextul competiției, se dovedește promițătoare și incitantă sub raportul perspectivei, devenirea sau eșecul depinzînd de artiști însiși, dar și de condițiile în care vor evolua după acest moment festiv al girului de breaslă.

Virgil Mocanu



GETA MERMEZE : Pe drumul luminos al păcii

Cartea de artă

## „Itinerarii artistice”

**S**TRUCTURA aparent compozită a cărții criticii de artă Mircea Popescu, reunind eseuri critice, note, studii, cronici de carte și de expoziție, impresii de călătorie, nu pulverizează interesul, ci, dimpotrivă, amplifică valorile expresive ale textului privit în ansamblul său, subliniînd numitorul comun al lucrării: destinul artelor vizuale în societatea contemporană.

Meditațiile criticii, substanțiale, bazate pe o experiență artistică îndelungată, vizează deopotrivă relația dintre artă și societate cit și rolul și locul istoriei artei ca disciplină umanistă, muzeelor revenîndu-le sarcini de mare noblete și responsabilitate. Din perspectiva unui umanism generos sînt puse în discuție concepțe filosofice și sociologice privitoare la arte și la istoria lor. Contribuțiile teoretice ale lui Gombrich, Hausner, Panofsky, Antal, Francastel lărgesc și nuanțează interpretările fenomenului artistic. Mircea Popescu lu adaugă însă și elemente izvoite din experiența artistică românească, funcția artei în socialism fiind determinată de imperative sociale specifice. Discuția despre design, tuberele de sculptură, stadiul cercetării românești în domeniul istoriei artei, arta ambientală, kitch-ul etc. ilustrează o conștiință vie, dinamică, de o evidentă deschidere constructivă. Apelul pasionat adresat cercetătorilor fenomenului artistic, indiferent dacă își exercită profeslunea într-un institut specializat ori într-un muzeu, vizează trecerea mai curajoasă și mai aplicată de la studiile purtate, analitice, la sintezele atît de necesare culturii românești. Conjugarea eforturilor ar putea suplini unele inerente greutăți pasagere.

Două dintre studiile mai vechi ale criticii, datele 1944, și, respectiv, 1946, ana-

lizează opere teoretice esențiale pentru artele europene: Worringor și problemele Goticii, Alois Riegel despre geneza Barocului. Acesta din urmă sesizează perfecția inscriere a teoreticianului pe linia postulatului vizualității pure, concept fertil la sfîrșitul veacului trecut în istoria artei. Subtilitatea interpretărilor relevă, simultan cu rigoarea informației, și o subtilă disociere la nivelul conceptelor într-o vreme în care critica românească de artă era pe cale să-și configureze un limbaj propriu. Aș spune chiar că scrupulozitatea maximă față de propozițiile critice conferă judecăților de valoare marca unei profesionalități distincte, riguroasă fără a fi pedantă, atență la ansamblul operei dar și la detalii.

Culegerea lui Mircea Popescu ridică însă și o altă problemă: aceea a perenității cronicii ori folietonului plastic în raport cu alte manifestări publicistice plasate, mai întotdeauna, sub zodia ocazionalului, a efemerului. Interesant de remarcat este faptul că notele și însemnările despre artă dobîndesc, după scurgerea timpului, o deosebită acuitate, ceea ce părea doar comunicarea unei impresii a dobîndit atributul aprecierii critice valicate de timp. Ilustrative sînt notele despre Clujurencu, Ladea, Ghiță, Catargi, Iser, Covaliu, Nagy Imre, ca și prefețele unor cataloage destinate expozițiilor românești în străinătate.

Călătoriile — în fața experienței plasate sub semnul artelor plastice — vădesc aceeași acuratețe a observației, o implicare avizată în existența unor opere celebre ale umanității față de care manifestă un exemplar simț critic. Itinerariile artistice — o lectură deopotrivă instructivă și agreabilă.

Valentin Ciucă



RADU COSTINESCU : Portret

## MUZICA

### Valori ale artei vocale românești din secolul al XIX-lea

■ PENTRU generația mea, Arta Florescu a reprezentat și reprezintă o culme artistică a cîntului românesc de operă. Interpretările sale, cuprînzînd un bogat repertoriu din Mozart, Verdi, Puccini, Wagner, Donizetti (a debutat cu Lucia de Lamermoor), ca realizări de neuitat în „Traviata”, „Madame Butterfly”, „Cavalerul rozilor”, „Tosca”, au rămas momente de referință ale teatrului liric. Dar domnia sa este și un mare pedagog. Orientarea estetică-stilistică a școlii muzicale a lui Mihai Jora, în spiritul căreia s-a format, a ajutat-o să-și construiască o viziune înnoitoare a muzicii românești contemporane, dezvăluindu-i valențe interpretative noi ale folclorului, sublimat și decantat în muzica de operă. Arta Florescu, a înțeles cu puținii alții ce însemnătate uriașă are cultura muzicală pentru o bună conlucrare a activității pedagogice cu cea interpretativă la superioare cote de calitate.

Aceste calități s-au vădit și în cadrul celor două concerte-spectacol, organizate în cadrul Conservatorului de muzică „Ciprian Porumbescu”, după un scenariu al reputatului artist, cu concursul unor studenți din anii III și IV, dar prin contribuția decisivă a grupei de canto a anului I. Remarcabilă a fost însăși concepția asupra acestor spectacole-concert — **Cîntul și interpretul său... altădată**: este o adevărată măiestrie pedagogică să reușești a-l introduce pe spectator într-un climat adecvat prin cuvinte inspirate, prin schițarea unui colorat tablou de epocă și, mai ales, făcîndu-l să asiste cu

emoție și incîntare la geneza și creșterea cîntului frumos, a ceea ce Arta Florescu numea „estetizarea și profesionalizarea europeană a cîntului românesc”, odată cu evoluția social-politică și spirituală a societății românești. A fost înainte de toate un efort de a demonstra că, prin evoluția sa, prin structura interioară a celor mai bune piese, prin cantabilitatea lor liedul și romanța românească s-au putut ridica la nivelul liedului european (îndeosebi german și francez), printr-o tînută vocală de înaltă măiestrie, prin punerea în valoare a unor comori de spiritualitate națională, a unor valori patriotice ce și-au găsit expresii de durată și în arta muzicală. Să nu uităm aceste admirabile aprecieri ale lui G. Călinescu: „Cel mai tipic exemplu eminescian de universalitate obținută prin mijloace culturale naționale este romanța numită de junimiști „cantabile”... Romanțele lui Eminescu sînt însă tulburătoare pentru omul cult și reprezintă compendii dramatice al unor concepții de viață și al unei speculații filosofice amănunțite”.

Iată-l pe cel trei studenți — Mihaela Jarnea, Emilia Oprea și Emil Spătaru — la o masă ce amintea de Terasa Oteteleșanu, discutînd cu interes și pasiune despre cîntul de altădată, rămas veșnic tînăr și reinterpretat azi cu o uimitoare tehnică vocală, dacă tînem scama că este vorba de studenți aflați la început de drum. Există desigur deosebiri temperamentale și stilistice între tinerele interprete; fără a mai comenta realizările de excepție ale sopranelor Anca Dămăceanu

și Bianca Ionescu, am fost cu deosebire impresionat de forța expresivă, de siguranța și marile posibilități coloristice ale sopranei Florența Marinescu (în **Cîntec de sîrenă** de Pietro Metzetti și bijuteria muzicală **Sărutul** a tenorului George Cavadia pe versurile eminesciene **Ce șoptești atît de tainic**), care a pus sufletul nostru în vibrație, prin muzică, cu infiniutul poeziei eminesciene; de sensibilitatea, gingașia și frumusețea vocii Liliane Petrescu (care ne-a redat atmosfera caldă a unei binecunoscute romanțe, animată de spiritul revoluționar și patriotic al timpului, **Steluța**, a compozitorului exilat Dumitru Florescu, și în minunatul duet din **Boccaccio** de Franz Suppé, împreună cu soprana Ruxandra Vodă); de neobișnuita muzicalitate a Iuliei Astanei care ne-a redat o splendidă miniatură de Alexandru Flechtenmacher, primul director al Conservatorului bucureștean; de sentimentul și expresivitatea interpretativă ale sopranei Cristina Măgureanu, îndeosebi în romanța **Doi ochi** de Grigore Ventura, reținută și de Paul Constantinescu în **O noapte furtunoasă** ca specifică pentru atmosfera muzicală din vremea lui Caragiale; de duioșia nostalgică, reținută dar intensă a cîntecului **De ce nu-mi vii** de Gheorghe Dima, interpretat de tenorul Cristian Caraman — încercarea unui trubadur de a-l aduce pe Eminescu alături de noi și de-a-l înțelege. O notă comună a tuturor acestor interpretări este sinceritatea sentimentului, trăirea autentică, calitatea superioară și cul-

tivată a vocilor, studiate și aflate într-un stadiu înaintat de perfecționare, vădînd totodată o bogată sensibilitate muzicală și o excelență tehnică pianistică — ceea ce contribuie la rafinarea stilului artei vocale.

Concertul-spectacol a oferit publicului cîteva mostre de ingenuă frumusețe, atestînd o umanitate de cea mai autentică gingașie și candoare, aflată la vîrsta de ineputabile posibilități și înfrigurate căutări ale tinereții spiritului. Adevărate crimele de suflet în care influența unor forme de viață cultural-artistice occidentale nu alterează esența melosului românesc, specificul stilistic al unor bijuterii muzicale din categoria acelor ce-au proiectat țara noastră în orizontul și pe liniile de rezistență ale culturii muzicale europene. Pentru noi ele au constituit însă uimitoare generatoare de nostalgii învăluitoare, prilejuri de autocunoaștere estetică și morală, de pătrundere în universul fermecat al lui „Belcantare” — a cînta frumos.

**Cîntul și interpretul său... altădată** (de ce nu de altădată și... de acum) a constituit o fericită selecție din „strădanțiile unui secol de muzică”, încercînd să răspundă totodată unei probleme esențiale pentru opera contemporană — aceea de a îmbina măiestria interpretării muzicale cu spiritul dramatic.

Un cuvînt de laudă și de cald omagiu se cuvine studenților din formația instrumentală ce a acompaniat acest excelent spectacol al cîntului românesc: Laurențiu Vătavu, la vioară, Laurențiu Sbarcea, la cello, Anca Stănescu la harpă și, mai ales, gingașia și frumusețea acompaniamentului pianistic datorat asistentului Ovidiu Cucu.

Al. Tănase



# „A scrie și a face istorie“

RECONSTITUIND activitatea istoriografică dintr-un răstimp clar delimitat, acum un secol și ceva. Alexandru Zub ne propune în cartea cu acest titlu (Editura Junimea, 368 p.) o incursiune în trecut și o meditație asupra propriei noastre atitudini față de efortul spre civilizație al înaintașilor noștri. De aceea, autorul acordă o atenție sporită modului în care fiecare operă istorică analizată a îmbrățișat aspirațiile momentului și a mobilizat cusele, a impulsionat gândirea social-politică, a participat la practica socială.

Cartea aceasta ar fi putut prea bine să ne prezinte o galerie de portrete și un inventar de opere. Dar Alexandru Zub este la curent cu felul în care se face istorie azi, când s-a abandonat de mult stilul pozitivist al enumerărilor. Istoria culturii și deci și a literaturii nu mai apare ca o înșirare de opere și scriitori, făcută pe capitele cu titluri convenționale, asemenea unor rame produse în serie. În loc să descrie viața și opera scriitorilor, după rețeta manualelor clasice de acum un secol și mai bine, istoria literaturii, ca și istoria artei sau istoriografia, caută să pună în lumină curente de gândire, continuitatea și înnoirea, în cadrul unei vieți culturale a cărei complexitate nu este simplificată de dragul unui succes de librărie. Tendința de a reconstitui serii de fapte grăitoare, de a surprinde mișcarea mentalităților, de a da un sens general panoramei înfățișate este prezentă în cărțile istorice cele mai mult comentate azi și în mod ostentativ în „noua istorie” practică de „școala de la Annales”, curentul probabil cel mai interesant din istoriografia recentă. Cartea lui Alexandru Zub tocmai pe firul acestor preocupări se desfășoară, urmărind atit modul în care istoriografia noastră s-a modernizat la mijlocul secolului trecut, cit și modul în care această modernizare ne oferă nouă puncte instructive de reper. De altfel, însuși titlul ales — „A scrie și a face istorie” — amintește de titlurile unor contribuții recente de larg ecou ale unor mari istorici ca Emmanuel Le Roy Ladurie, Pierre Chaunu sau Fernand Braudel. De curind, Pierre Veyne făcea să apară o lucrare incitantă sub titlul: „Cum se scrie Istoria”. Cu alte cuvinte, cartea lui Alexandru Zub este o temeinică și stimulată meditație asupra scrierii istoriei, în pas cu întreaga muncă de reconsiderare a istoriografiei trecute și a raporturilor noastre cu ceea ce ne-au lăsat înaintașii.

Alexandru Zub este îndreptățit să ne propună o atare temă de gândire, după ce a analizat, în sinteze solid documentate și impunător construite, opere fundamen-

toale din istoria culturii noastre, precum cele ale lui Mihail Kogălniceanu, Alexandru Xenopol, Vasile Pârvan. În același timp, cercetările lui Alexandru Zub sînt în pas cu acea mișcare de evidență înnoire din istoriografia noastră recentă: mă refer la cartea lui Pomiliu Teodor despre evoluția gândirii istorice românești, la contribuțiile lui Lucian Boia referitoare la istoriografia românească și la cea universală, precum și la relațiile istoricilor români cu „școala de la Annales”, la lucrarea lui Vasile Cristian despre istoriografia generală. Alexandru Zub revine de această dată asupra unui moment scurt din istoriografia română, dar pentru a merge în profunzimi. În acest fel, restituirea unui aspect major din gândirea social-politică românească se îmbină cu meditația unui istoric cu o recunoscută exoriență pentru a ne pune sub ochi un exemplu grăitor, anume de modul în care se scriu și se face istoria.

Și aceasta pentru că momentul ales este dintre cele mai pline de semnificație: două cum ne spune subtitlul, cartea vorbește despre istoriografia română post-naștistă, adică despre o mișcare intelectuală desfășurată de-a lungul a aproape douăzeci de ani, din anul de după Revoluția de la 1848 și pînă la sfîrșitul domniei lui Alexandru Ioan Cuza. Un moment decisiv din istoria noastră, intrucît este perioada Unirii Principatelor și a așezării fundațiilor României care avea să se întregască cu Transilvania. De fapt, mișcarea culturală devenise de mai mult timp unitară și de aceea autorul urmărește firesc acțiunea istoriografică a muntenilor, moldovenilor și transilvănenilor, așa cum este ajutat de însuși obiectul studiului său să constate în ce mod scrierea istoriei s-a implicat cu acțiunea politică. În orice caz, cartea lui Alexandru Zub atrage, de la bun început, deosebită atenție hotărît domeniul monografiilor sau al manualelor cu portrete de scriitori și opere pentru a ajunge la tablouri de ansamblu, cu o viziune mult mai convingătoare, tocmai pentru că ține seama de realitățile trăite. Cartea de care ne ocupăm are și o tendință reparatorie, căutînd să arunce noi lumini asupra unui răstimp aspru judecat de către Titu Maiorescu, în 1882, cînd, privind la anii precedenți, vorbea despre „sărăcia noastră istorică” și de către Nicolae Iorga care nu întîlnea în anii de după 1848 decât o „decadență răcoadă și desăvîrșită”. Alexandru Zub nu neagă faptul că înfrîngerea revoluției, anii de exil apoi anii de intensă acțiune politică și-au lăsat o puternică amprentă asupra unei activități care necesită studiu sistematic și îndelungat, in-

soțit de o meditație continuă. Dar părăsind analiza portretistică în favoarea celei tematice, autorul descoperă în acest răstimp semne de înnoire și de cert progres. Pentru a ajunge aici, el ia în considerare scrierile de mai mică însemnătate, ca cele ale lui Codrescu, Aricescu sau Florian Aaron, dar și cum urmărește orientarea preocupărilor istorice în literatură, filosofie, pictură, medicină. Anol, cărturarilor se dovedesc de formați și de valori diferite, galeria lor incluzînd un cronicar influent ca Manolache Drăghici alături de Kogălniceanu sau Hasdeu așa cum curinde pe Alexandru Odobescu, interesat în atit de diferite domenii și atit de atit de puternic de cea mai nobilă figură a momentului, Nicolae Bălcescu, încît va contribui la apariția unui adevărat cult pentru acesta, alături de harnicul, dar modestul Teodor Codrescu, editor de documente în „Uriariiul” ce avea să alungă la 25 de volume. Laolaltă, totuși acești scriitori — Barbu, Kogălniceanu, Odobescu, Hasdeu, Săulescu, Ion Maiorescu, Simion Bărnuțiu, Eudoxiu Hurmuzaki și mulți alții — au lucrat într-o epocă, desrîsă cu prezie de Ion Ghica drept răstimp de „luptă crîncenă și deznădăjduită în contra ignoranței, a prelu-decățiilor, a abuzurilor și a corupțiunii care întuneau și amăra zilele noastre” și care avea să deschidă, tocmai pentru că a fost tenace, „o eră de renaștere și civilizație”, cum nota Odobescu în 1862.

DATORITĂ orizontului său larg, al preocupărilor extrem de diverse, al outerii lui expresive, Bogdan Petriceicu Hasdeu are drept figură cea mai de vază a istoriografiei române post-naștiste. El tratează temeinic probleme fundamentale ale etnogenezei și continuității poporului român, punînd în termeni noi, științifici, civilizațiadacilor, romanitatea noastră, continuitatea de civilizație, într-un spirit democratic ce-l străbate opera. Alături de el, celalți istorici resping cu hotărîre epoca fanariotă, de accentuarea dependenței față de Poarta Otomană și aceasta într-un moment ce cunoscuse înfrîngerea idealurilor de dreptate de către armate imeriale și avea să rela idealurile și să dea vigoare aspirațiilor în actul Unirii Principatelor. Interesant este faptul că așa cum iluminisții nu respinseseră Evul Mediu, tot astfel nici istoricii de la mijlocul secolului trecut nu-l neagă: este un demers intelectual ce nu are pereche în mișcarea intelectuală apuseană. Progresele în interpretarea istorică a întregului



trecut românesc sînt lente și aceasta mai ales datorită lipsei unei baze documentare cuprinzătoare și a unor instrumente de lucru strict necesare: or, în această direcție istoriografia momentului a făcut pași considerabili înainte. Chiar dacă „fragmentarismul rămîne trăsătura caracteristică a istoriografiei din această epocă” (p. 89).

Istoria scrisă a fost implicată în istoria ce era făcută mai ales prin latura ei deliberat educativă: istoria naturală a fost chemată în sprijinul aspirațiilor generale. Cum spunea Ion Codru-Drăgusanu, în 1848: „Nu voim cucerirea lumii, nu bătălii, nu popoare subjugate: virtu-tea străbună să ne fie tîntă tendințelor: pămîntul nostru să-l punem la contribu-țiune prin industrie, nerot și cultură” (p. 113). De aici și încercările de a înmănușchia eforturile în societăți, grupări, pro-iecte de academi.

Deosebit de interesantă este analiza lui Alexandru Zub asupra orizontului teoretic și metodologic al răstimpului. Autorul pune în lumină trecerea care a avut loc de la nararea evenimentelor spre istoria filosofică, așa cum dezvăluie îmbinarea iluminismului cu romantismul în scrierile dintre cele mai reprezentative. Reflecțiile asupra faptului istoric și a însușilor istoricului s-au imolețt cu o nouă parre-tere a elementelor de dată, a aspectelor ce tin de mentalitatea colectivă, de „mersul civilizației”. Istoria a fost o ac-țiune civică, subliniază autorul: „Produs al experienței și de aceea un îndemnat posibil, istoria detinea un loc privilegiat în preocupările epocii, ca una ce stimula optimismul național. Nu era ea o „ogîndă” a duratei și o „busolă”? Ambele me-tafore au făcut carieră, definind oare-cum dubla finalitate a istoriei: înăa ceea ce interesa în perioada de după 1848 era mai ales rostul ei pragmatic”. Prosoectînd și acumulînd bază documentară, istorio-grafia acestui răstimp este rezultatul unui efort de profesionalizare și obiectivitate. Dialogul cu istoriografia europeană a în-tărit această tendință. De aceea momen-tul este semnificativ, ne spune Alexandru Zub în această carte care este ea însăși o meditație asupra istoriei.

Alexandru Dușu

**Aurelian Bondrea:**  
**„Sociologia culturii”**  
(Editura didactică și pedagogică)

■ FENOMENUL cultural românesc este tot mai mult investigat, în ultima perioadă, în structura și dinamica sa, oferindu-ni-se prin dialectica intimă a diacronicului cu sincronicul o imagine cit mai obiectivă a ființării și devenirii culturii noastre. Cartea lui Aurelian Bondrea, **Sociologia culturii**, rod al cercetării concrete și al unei experiențe pedagogice de nu mai puțin 15 ani, se înscrie credem în această sferă de preocupări. O carte extrem de necesară, acoperind, evident nu integral, o zonă lacunară care, în afară de **Introducere în sociologia culturii** (1947), datorată lui C.I. Gulian, simte acut nevoia unor studii teoretice care să întemeieze și valideze mai bine acest domeniu. Iată de ce subliniem că, din cite cunoaștem, contribuția lui A. Bondrea este prima în istoria învățămîntului și culturii românești care încearcă o sinteză reușită asupra locului și rostului acestei ramuri a sociologiei. Fi-rește, nu din acest efect al ineditului, din falsa aureolă doar a primatului își extra-ge cartea seva fertilă, ci din valoarea in-trinsecă a cercetării, din pertinența și profunzimea interogațiilor asumate, ca și din veridicitatea judecăților de valoare emise. **Sociologia culturii** reprezintă în acest sens expresia unui anume mod de ființare într-o cultură, de integrare eficientă, funcțională în elementele consti-tutive ale acesteia. Mai exact: cum se poate institui o relație cit mai adecvată între noi și „codul” culturii, cum să ne raportăm la tabla de valori ale culturii încît să putem stabili un „raport de inten-sitate” (D. Gusti) între acestea și noi, formîndu-ne astfel o atitudine axiologică — trăsătură necesară oricărei ființe pentru care suprema șansă e cultura. Dincolo de producția de bunuri materiale, numai prin cultură, arată autorul, o națiune se ridi-că la cunoașterea de sine; și tot prin

cultură ea, națiunea, se poate re-cunoaște, operație extrem de delicată și în care un rol important îi revine sociologiei. Prin-tr-un demers cu evidente valențe și ra-țiuni didactice — care nu știrbesc cu ni-mic din valoarea cărții —, într-o manieră descriptivă și critică, cercetarea abordează metodice și cu o logică ce-și autoor-iectează deloc forțat traiectoria aspecte legate de teoria culturii și acțiunii cultu-rale, de politica culturală și de proble-mele organizării culturii. Delimitarea conceptului de sociologie a culturii în-temeiază riguros discursul autorului, demonstratia avansează într-o formă comparativ-istorică folosindu-se con-tribuțiile antropologiei, psihologiei și sociologiei și valorificîndu-se critic apor-tul unor gânditori români precum Kogălnicea-nu, Maiorescu, Eminescu, P. Andrei, G. Ibrăileanu, D. Gusti. Este elaborată astfel o definiție sociologică a culturii, înțeleasă ca sistem dinamic al culturii naționale, cu subsistemele sale componente, apoi, prin-tr-o analiză modernă și suplă a unor teze cunoscute, sînt conturate principiile ce stau la baza sociologiei marxiste a cultu-rii, determinismul specific dîntîcului exis-tență socială — conștiință socială. A. Bon-drea ne propune de facto un demers ri-dical, în sensul marxist al termenului, de delimitare a unui domeniu cum este so-ciologia culturii, și o face într-o manie-ă structural-adecvată, definind clar și dis-tinct un întreg sistem de nuclee concep-tuale și categoriale necesare întemeierii spațiului semantic și pragmatic al sociolo-giei culturii. În acest din urmă sens, car-tea se constituie într-un instrument de cercetare sociologică a culturii, într-o me-todologie fertilă, eficientă concretizată în tehnici și procedee de investigație menite să asigure legătura de substanță între cunoașterea culturii și acțiunea culturală. **Sociologia culturii** pledează în ultima in-stanță pentru transformarea radicală a ati-tudinii spontane, empirice, superficiale chiar în fața culturii într-una conștientă, bazată nu pe bunul gust și intuiție ci pe cunoașterea reală și sistematică a rosturi-lor și potențelor culturii, pe convertirea acestora într-un praxis cultural optim și eficient.

Ion Dur

**Răzvan Theodorescu:**  
**„Istoria văzută de aproape”**  
(Editura Sport-Turism)

■ DUPĂ ce a semnat trei cărți funda-mentale (**Bizant, Balcani, Occident la începuturile culturii medievale românești**, Ed. Academiei, 1974 — premiul „Nicolae Bălcescu” al Academiei R. S. România; **Un mileniu de artă la Dunărea de Jos**, Ed. Meridiane, 1973; **Piatra Trei Ierarhi-lor**, Ed. Meridiane, 1979) și un volum de studii pregătitoare pentru aceste sinteze (**Itinerarii medievale**, Ed. Meridiane, 1979), Răzvan Theodorescu și-a permis un „respiro”, publicînd, ca un divertisment, această culegere de note de călătorie și meditații pe varii subiecte istorice ori culturale, o suită de impresii și expresii, de joc superior, ale unui om de vastă cultură care a părăsit pentru moment do-sarul imens al fișelor și bibliografiei, a dezbrăcat roba de academician și a îm-brăcat haina obisnuită a plimbării pe stradă, lăsînd să vo-bească mai mult ini-ma și ochiul. De altfel, titlul cărții tocmai această emoție afectivă, tocmai acest „sentimentalism” deconspiră: „Istoria vă-zută de aproape” înseamnă, deopotrivă, istoria văzută la fața locului, dar și istoria artei mai aproape de sufletul autorului. (Chiar dacă, modest ca totdeauna — pentru că, probabil, are din ce să „plar-dă”, sau, și mai probabil, pentru că așa stă bine marilor spirite: să fie generoa-se, să se risipească, să nu pună monopol pe idei — Răzvan Theodorescu recunoaște de la început că titlul acestui volum nu-i aparține; îl dăduse poetul Grigore Arboe unei rubrici din „Viața studentească” unde au și apărut inițial însemnările din acest volum.)

Plimbîndu-se în lung și-n larg prin Europa, de la Lisabona la Moscova, de la Rin la Marea Neagră, Răzvan Theodo-rescu se învîrte în cele din urmă de cir-cumferința artei românești, scriînd des-

are „un tezaur bănățean la Viena”, glo-sînd pe marginea unor strani colin-dente (între Picoasso și Brâncuși, de pil-dă), meditănd asupra spiritului „satiric” al Munteniei, imagîndu-si cum ar fi cîntat cocosul brăncușian pe Acropole etc. Arhitectură, arheologie, literatură, istorie și artă plastică (mai ales multă artă plastică!) sînt îngemănate în formule agreabile pînă la a deveni niste bunuri culturale de larg consum. Implicit se insi-nuează ideea unui „nu” categoric spus războiului și faptelor anticulturale: este semnificativ, în acest sens, că volumul debutează și sfîrșeste cu imaginea Atenei, opusă de la început Spartei, celei pentru care războiul a însemnat totul și a adus, în cele din urmă, un trist neant, impre-siile și gândurile adunate între paginile lui stînd, ca o acoladă, sub semnul cul-turii și civilizației grecești de eternă in-tîietate în plan cultural.

În sfîrșit, nu pot încheia această su-mară recenzie, fără să chem într-o su-premă instantă fraza plină, colorată, ade-sea barocă, a scriitorului Răzvan Theo-dorescu, spirit subtil, pe cit de informat, pe atit de stăpîn pe mijloacele expresive, pe o retorică riguroasă, dar infinit nu-anțată, fluentă, originală. Iată un exem-plu, absolut la întîmplare: „Atenți la fi-zionomia, la costume, la imărtni ale vieții de toate zilele — de la vinătoare la hore de felul celor din toate satele, de sub munte pînă la Dunăre —, la reprezenta-rea unor ctitori în costume de epocă, de modă orientală sau apuseană, precum la Olănești, la Urșani sau la Tirgu Cărbu-nessi, zugravii populari ai vremii denă-siseră de mult, mental și afectiv, în in-chipuirea și în reprezentarea plastică, a amintitei scene (a „judecății de anoi” — n.n.) infirmoșarea medievală impusă de textele canonice și de pronanța bise-ricii, ba chiar și timidul înreput de satiră cu caracter livresc, întîlnit către 1600 pe fatadele Sucevitei în reprezentarea «Scării lui Ioan Chimax»”. (**Permanența satirei**, p. 121).

Și științific, și literar, cartea lui Ră-zvan Theodorescu este un excelent par-terner pe drumurile istoriei, artei și culturii europene. Cu un singur cusur: se ter-mină prea repede.

Fănuș Băileșteanu



# Franz Johannes Bulhardt

CUNOSCUTULUI poet român de limbă germană Franz Johannes Bulhardt i-a fost conferită de către Societatea Internațională „Robert Stolz”, în semn de recunoaștere și grație pentru dragostea și fidelitatea față de Robert Stolz și muzica sa, precum și pentru marile merite în cultivarea și promovarea operei sale, Diploma de onoare „Robert Stolz”. Această a fost întocmită la Viena la 24 decembrie 1981 și este semnată de președintele Societății, Einzi Stolz.

După cum se știe, Franz Johannes Bulhardt, care l-a cunoscut personal pe popularul compozitor de opere, a ținut în cursul ultimilor zece ani peste 30 de conferințe însoțite de diapozitive și muzică, în limbile germană și română, a scris articole pentru presă și radio, a tradus în limba română ultima operă a lui Robert Stolz, *Insula de vis*, și a organizat, cu material propriu, două expoziții fotografice și de documentare la Resita și Timisoara.

Este o nouă distincție austriacă pentru Franz Johannes Bulhardt. După cum se știe, anul trecut el a fost distins de președintele Republicii Austria, Dr. Rudolf Kirchschläger, cu „Medalia de onoare pentru merit în argint” a Republicii Austria.

Franz Johannes Bulhardt a pregătit pentru Editura Kriterion un volum interesant, care tratează o temă deosebită: *Poezia*

despre arta plastică. La baza acestui volum stau poezii pe care el le-a prezentat în ultimii ani în Republica Federală Germania și Austria în cadrul unor întâlniri cu cititorii. În volum sînt cuprinse și versuri ale unor poeți români pe această temă: Mihai Eminescu, Tudor Arghezi, Radu Boureanu, Eugen Jebeleanu etc.

În aceste zile, Franz Johannes Bulhardt a predat, de asemenea, Teatrului Foarte Mic din București o traducere în limba română a unei piese de scriitor austriac Peter Turrini, a cărei adaptare și prelucrarea românească, realizată în colaborare cu Alexandru Stark, poartă titlul *Românătă firze*.

Bulhardt a participat de două ori la Festivalul Wagner de la Bayreuth și a ținut numeroase conferințe despre acesta. Acum, lucrează la o nouă conferință, *Pe urmele lui Joseph Haydn* — azi, care este programată în luna martie, atît în limba română, cît și în germană, în diferite orase ale țării cu ocazia celei de-a 250-a aniversări a nașterii lui Haydn. Scriitorul a vizitat diferitele locuri de activitate din Austria ale lui Haydn și a adus cu sine un bogat material documentar — fidel părerii sale că arta și cunoașterea reciprocă constituie cele mai bune mijloace pentru asigurarea păcii și prieteniei între popoare.

R. G.

## La Academia Română din Roma

# Doina Simionescu și Anamaria Smigelschi

■ ÎN 1982, Academia Română din Roma celebrează 60 de ani de la înființarea sa. În acest răstimp celebra instituție și-a îndeplinit cu desăvîrșire funcțiile atribuite: în primul rînd difuzarea în ambianțele cele mai calificate din punct de vedere cultural ale capitalei italiene a succesei obținute de știința și de arta națiunii latine prietene din Orient; în al doilea rînd, Academia a constituit și constituie un punct de sprijin pentru tinerii sau mai puțin tinerii artiști și oameni de știință români, adică cei pentru care Cetatea Eternă înseamnă arhive de cercelat, biblioteci de frecventat, un imens patrimoniu artistic de văzut și de revăzut, desigur, nu cu ochiul grăbit al vizitatorului.

Programele culturale de înaltă ținută organizate de Academia Română în 1981 au fost nenumărate. Printre acestea, un loc de frunte îl ocupă expoziția de grafică a Doinei Simionescu și a Anamarii Smigelschi (organizată în toamnă).

Puternica personalitate artistică a celor două plasticiene (D. Simionescu a obținut premiul Juan Miró, ediția 1981, iar Anamaria Smigelschi a participat în ultimii ani la nenumărate expoziții prezentate pe teritoriul Peninsulei) a atras la vernisajul roman un număr foarte important de cunosători. Vrem să reamintim prezenta unor critici de artă ca Elio Filippo Accrocca, L. Marziale (profesor de istoria artei la Universitatea din Roma), prof. Leo Magnino, Nicoletta Prinzi, a unor ziariști și a altor exponenți de frunte ai culturii italiene. România a fost reprezentată de Ion Mărgineanu, ambasadorul acestui țări la Roma, de Constantin Anghelulă, director al Academiei Române din Roma, și de Toma Burnel, atașat de presă.

Cele 80 de opere grafice expuse pentru cîteva săptămîni s-au bucurat de un mare număr de vizitatori. Mărturie a ecoului profund suscitât în intensă viață culturală a capitalei italiene sînt articolele apărute în paginile celor mai importante ziare romane. „Unită” scria: „Doina Simionescu este plină de vitalitate gestuală, o coloristă născută care pare că inventează o imagine după alta cu un semn existențial acum voios, acum dramatic și care pătrunde în masa de cu-

loare. Dimpotrivă, Anamaria Smigelschi procedează prin cercetări și experiențe grafice opuse. Este dominată de o formă de obsesie analitică ce pornește de la esența lucrurilor și depășește lucrurile în sine. Utilizează cu nespusă măiestrie și varietate acvatinta, realizînd micile lecții de anatomie, iar la sfîrșitul acestora se va găsi întotdeauna o surpriză poetică”.

Elogios este și articolul publicat de „Messaggero”: „Doina Simionescu este sensibilă la tonurile subtile ale unei muzicalități filtrate care se mișcă deasupra unui portativ ideal; tensiunea sa denotă tendința înspre o rarefiere a imaginii realizată în chele de scriere semicirculare. Traseul grafic, în acest fel, se extinde pe suport cu o cadență nervoasă, ca și cum ar urmări mersul ideal al unui seismograf”.

Și „Tempo” se ocupă de acest vernisaj: „Două artiste expun la Academia Română. Una se prezintă cu opere absolut abstracte, Doina Simionescu, sobră în culoare, gestuală și plină de fantezie; cealaltă, Anamaria Smigelschi, cu un desen atent, cu o dorință nestăpînită de a dezvolta o idee satirică imediată și eficace de a povesti, așa cum o vede ea, istoria progresului uman în evoluția sa”.

„Dinamismul inspirației la Doina Simionescu”, scrie „Il Popolo” „și extrema puritate spațială a formelor sale modulare, cu suprapunerea lor la infinit într-un fel de policromie frecventă, depășește vocația surrealită care i-au stat la origine pentru a se transfera în zona meditației filosofice cu sugestii care amintesc universul spinozian... Premiile naționale și internaționale obținute de cele două artiste sînt evident o mărturie a recunoașterii dobîndite în fața criticii, a afirmării și a aprecierii valorilor supreme atinse de arta lor”.

Felicităm pe cele două artiste române pentru succesul obținut într-un ambient cultural desigur dificil ca acela al capitalei italiene, și subliniem importanța acestor manifestări care, centrate asupra operei unor personalități de mare ținută, răspîndesc în toată lumea înalte valori atinse de arta României contemporane.

Paolo Gianfelici

## Eseu

# IN AENIGMATE

CIND am pătruns pentru prima oară în interiorul celebrei Sainte-Chapelle de la Paris, am trăit un acut sentiment de contrarietate: o parte din capela inferioară și chiar din cea superioară era acoperită de o țesătură de schele metalice, ridicate pentru reparările pe care le necesitau pereții interiori ai construcției și poate chiar și vitraliile. În tot cazul, acestea din urmă nu se vedeau în întregime, dar suprafața lor este mult prea imensă pentru ca să nu rămînă totuși vederii foarte mult spre a se desfăța. Din grupul de turiști cu care intrasem, cîteva colegi (ca să le zic așa) japonezi au scos numaidecît din valioarele pregătite cu toate sculele lor, de trebură în tot felul de ocazii (de mine nici măcar prevăzute) niște imense ochelari, despre care îmi închipuiam că se folosesc doar în marina militară, și au început să se uite cu atenție în toate direcțiile, fixînd fiecare porțiune din cele mai îndepărtate puncte ale ansamblului polihrom. Nu mai vorbesc că majoritatea aveau aparate fotografice la fel de fabuloase, cu niște teleobiective ca niște tevi de tun și s-au apucat pe loc să pascăne din ele. Eu am rămas, dată fiind și poziția capului, cu gura căscată: ce mai puteam să zic; m-am uitat și eu la ceea ce am văzut, adică la imaginile deloc puține — dimpotrivă, îndeajuns de multe ca să devină ametoitoare pentru privirea mea dispersată și cu vederea „scurtă”, cum se spune pe tărănește miopiei. Atît cît am văzut mi-a fost suficient. Dealtfel, aveam acasă un album cu reproducerea în detaliu a mai tuturor imaginilor acestor vitralii admirabil colorate. N-ar fi exclus ca acela care privește această serie de reproduceri în tihna camerei sale de lucru, de la distanța pe care o dorește, cu atenția maximă, concentrată asupra amănuntului căutat, scutită de orice efort fizic, eventual doar cu adaosul unei lupe, să aibe imaginea cea mai exactă asupra unor „piese de artă” pe care le-au privit așa cum au putut, sute de mii, milioane de oameni în decursul celor șapte veacuri de cînd se înalță în acea minune arhitecturală din inima Parisului.

E cazul să te întrebi pentru ce au fost făcute toate imaginile astea pe care în răstimp de sute de ani nu le-a văzut cum trebuie aproape nimeni — în tot cazul nu au fost văzute exact de acei pentru care fuseseră concepute: grupul de credincioși din anturajul curții regale franceze, care venea obișnuit în acea capelă pentru a se ruga și pentru care „imaginile” aveau nu numai un rol decorativ ci și unul edificator.

Cui prostest? e o întrebare care pare stupidă (deși mereu scapă de pe buzele esteticienilor) atunci cînd e vorba de artă. Cine creează vreo operă artistică atunci cînd are bănuială, dacă nu certitudinea, că nu va fi văzută de nimeni și că deci „mesajul” (!?) său nu va ajunge la receptor — ca să mă exprim și eu în limbajul trissotinesc la modă în critica actuală. Cine a văzut vitraliile de la Sainte-Chapelle sau din vreo altă mare biserică gotică din Franța unde ele se află la o înălțime și mai inaccesibilă privirii, în care poziția soarelui, intensitatea luminii, razele directe sau mai pizișe le schimbă și coloritul și conturul? Mi s-ar putea răspunde că de fapt o impresie de ansamblu tot se realizează, că la ochiul privitorului parvine o imagine care nu poate fi numită decît artistică: dar nu contrazice tocmai aceasta principiile artei figurative? Or, arta medievală se dorea în fond mai mult decît alt: se voia iconografică, emblematică, propagandistică. Imaginile viu colorate nu erau ca pentru ochiul omului modern o combinație de linii și culori pe o suprafață plană dintre un material oarecare, ci tîneau să fie niște reprezentări, ba chiar niște scene edificatoare.

Or artistul gotic așeza lucrurile acestea, dorite de el cît mai frumoase, în locuri inaccesibile: statuile de pildă sînt ocolite la înălțimi care le transformă în simple motive decorative, mai mult de dibuit și întregit cu imaginația în ciuda caracterului lor acuzat realist, — și așa au rămas ele pînă în zilele noastre. (Ba chiar, fiind mai dosite, au fost salvate de la distrugere și ne-au parvenit tocmai ele în bună stare, eventual ajungînd prin caracterul lor excepțional să ne dea o imagine falsă despre ce va fi fost monumentul pe vromuri. Încărcat cu toate podoabele lui vizibile și mai ales invizibile.) Așa se întîmplă desigur la Notre-Dame cu „monștrii” instalați pe streșinile catedralei: au scăpat aproape cu toții (deși atacată de interperii) în timp ce statuile, chiar din interior, au fost grav mutilate de vicisitudinile istoriei.

S-ar zice că artistul medieval a pus în aplicare principiul „artei pentru artă”, cu mult înainte de a se lansa cu destulă zarvă termenul. Numai că, oricît l-am putea atribui, în pură conjetură, asemenea intenții străine de mentalitatea sa, pentru că ne lipsesc documentele care să ne confirme sau să ne infirme categoric, e mai de presupus că artistul gotic lucra pentru Dumnezeu. Făcea lucrul admirabil ca un omagiu adus divinității, în toată umilitatea lui splendidă, în toată singurătatea sa „à deux”: arta față în față doar cu absoluț. Așa s-ar fi exprimat un artist din epoca romantică, dispus să atribuie altora „misticisme” în care el însuși nu credea cu totul sau altul, de pe la sfîrșitul secolului trecut, cucerit de mentalitatea puristă și asociată a mediului său despre colegul său nestiut, dar omniprezent (prin capodopere, nu prin semnătură), dacă nu s-ar fi totuși un concurent atît de redutabil și pe care dealtmînter l-a ținut mai degrabă să-l ignore decît să-l omagieze, referindu-se însă cu predilecție confraternă la o așa-zisă epocă de „decadență”, de la sfîrșitul Antichității la care

se gîndea, chipurile, să revină.

Dar nu cred că poate fi vorba de așa ceva, cu toate că în acest spirit, Anatole France a repovestit cu mult haz și farmec acea înduioșătoare legendă (de sorghinte medievală) a jonglerului de la Notre Dame, care a găsit că singurul lucru pe care l-ar fi putut face pentru a slăvi pe Maica Domnului era să execute în fața statului ei ceea ce știa mai bine în materie de tîmbe și figuri de prestidigitatie. S-ar putea afirma eventual că omagiezi divinitatea realizînd cît mai „frumos” orice lucru: dar constituie o dovadă în acest sens doar faptul că așezi rezultatele trudei tale atotgîitoare tocmai acolo unde nu le poate vedea nimeni? Artă medievală se adresa adesea în mod mult mai cert „publicului”, voit cît mai larg și urmărirea ceva care pe artistul format în climatul estetist îl umple de oroare: efectul. Ba în limitele unor anume doctrinari (mă gîndesc la marelui Hugues de Saint-Victor) era singura formă sub care era tolerată. Or, nu cred că există vreo noțiune mai discreditată în gîndirea și vocabularul artistic decît acest cuvînt. El este tot ceea ce poate fi mai degradant pentru ideea de producere a artei în scopuri nedivulgate și inaccesibile vulgului profan, a ideii unei arte care nu vrea să se știe decît pe sine sau eventual (mai recent) să nu știe nici ceea ce aparent își propune. E tot ce poate fi mai depărtat de ideea de existență dusă în singurătate și orgoliu a artistului din ultima sută și jumătate a mileniului nostru, — de fapt într-o mizerie și modestie fudulă, voit ursuză și, în cele din urmă, stupidă, pentru că e proclamată agresiv, mai mult decît e nevoie (și decît există în realitate).

PROSTUL gust este definit de mai mult de vreun secol încoace aproape numai în termeni care condamnă efectul, ca și cum arta ar fi altceva decît acest scurt și blestemat cuvînt. Întîmplarea a făcut ca în activitatea mea de traducător să fiu silit să caut un echivalent românesc al sintagmei *trompe l'œil*, un procedeu speculativ dealtmînter copios odată cu descoperirea legilor perspectivei în timpul Renașterii și încercat sporadic de mai toți marii artiști, căci e, dacă vreți, un „joc” în cadrul ficțiunii reprezentativității: am renunțat s-o găsesc și, dealtfel, tradiția traducerilor anterioare cerea ca să dau termenul în franțuzește (în nemțește există un decal al expresiei, socot eu, *Augenduschung*, cu același sens echivoc, mai mult peiorativ). Termenul vrea să însemne în accepția lui extremă înșelătorie lefină, trucul utilizat cu scopul lamentabil de a zăpăci privirea pentru a o face a crede că se desfață împotriva „legilor” firești ale convenției artistice acceptate printr-o anume educare a ochiului.

Întrebarea e: poți să distingi arta de înșelătorie, cînd de fapt cea dintîi pornește de la un act de înfrîngere a rezistenței spiritului față de iluzie, dar, în același timp, trăiește tocmai din înstăpînirea acesteia din urmă asupra spiritului? Mi se pare mai mult decît semnificativă rădăcina comună existentă în italiane între *inganare* (a înșela, chiar în sensul viu al cuvîntului) și *ingegno* (geniu, talent, dar și abilitate). Înteleg și sînt indulgent cu ideea de efect artistic, pe care n-o condamn și nici n-o exclud din aprecierea artei și, mai ales, n-o discut aici, dar ce rost avea utilizarea unui întreg arsenal de procedee care te duceau la el, într-o operă pe care de fapt nu o destinaai vederii nimănui? Vitraliile, tehnica lor uluitoare și complexă mizau mai mult decît oricare ramură a meșteșugului artistic pe ideea de efect, deoarece la „vederea” sau contemplarea lor erau chemați să colaboreze o sumă de factori exteriori obiectului artistic care-l solicita relația dacă nu ajutorul și, în primul rînd, lumina foarte variabilă din afara clădirii, dar și diferența dintre gradul de iluminare între interior și exterior, apropierea dintre secvențele colorate, integrarea într-un cadru sau, dimpotrivă, despărțirea lor brutală și factice.

Multe dintre figurile umane din arta medievală, cîte au mai apucat să ajungă la noi, dar și cele de animale, nu o dată fabuloase sau antropomorfizate, stau de veacuri într-o elocvență mută, în *aenigmate* aruncîndu-și privirile de o dezarmantă lîmpiditate asupra nimănui, ca și cum s-ar uita la înghiți, strîmbîndu-se uneori fîrios în fața spectatorului care de multe ori nici nu poate să le vadă, închizînd un mister între buzele pecețuite, sau cufundînd alături totul în orbitele oarbe, întoarse de la col care ajunge să le vadă.

Chiar și statuile romanice, dar mai ales cele gotice, mai caracterizate realist, au o atitudine pasivă, fără nimic din factanța naivă și de multe ori imoudică pe care o aflăm în imageria „art decadente” din secolele XVII și XVIII. Multe dintre ele sînt de o frumusețe nu ezoterică ci centripetă, îndreptată ea însăși, ca o omagiere de un rece triumf a sinelui. Încă o dată, estetismul ar fi putut lua lecții de la artiștii acestia care au conceput o artă care nu întoarce nimic privitorului.

Înainte de a fi impresionat, ești mirat atunci cînd descoperi toate acestea și ai un moment de surprindere și de ezitare — poate lucrul cel mai neprevăzut de artistul medieval. Se vede însă treaba că mirarea nu e neapărat numai începutul filosofiei, ci și al artei.

Alexandru George

(Din volumul în pregătire *Simple întîmplări în gînd și spațiu*)

## Franz Fühmann și literatura antifascistă

● Povestitor și eselist, membru al Academiei de arte a R. D. Germane, Franz Fühmann, care la 16 Ianuarie a împlinit 60 de ani, și-a început cariera de scriitor publicînd versuri. În 1955 l-a apărut prima scriere în proză, intitulată *Kameraden* și inspirată din anii de confruntare între fascism și rezistență antifascistă. Ecranizarea acestei cărți a cunoscut un mare succes în 1977. Pricceperea lui Fühmann de a pătrunde în profunzimile psihicului uman și de a le scoate la iveală cu o pregnanță veridicitate este prezentă și în volumele sale de povestiri *Schürzende Schatten* (1958), *Das Judenauto* (1962) și *König Ödipus* (1966), considerate ca momente de referință ale literaturii antifasciste. Relația mică burghezie-fascism, pe care autorul a trăit-o

în frageda sa tinerețe, este tema celor patru povestiri la persoana întîi pe care le-a publicat în 1970 într-un volum intitulat *Der Jongleur im Kino oder Die Insel der Träume. Studien zur bürgerlichen Gesellschaft* (Jonglerul la cinema sau Insula visurilor. Studii asupra societății burgheze). Fühmann a investigat și istoria mai îndepărtată, îndeosebi sensurile ei umane și expresiile ei mitologice sau literare. În cartea *Böhlen am Meer*, el relua subiectul piesei *Poveste de iarnă* a lui Shakespeare, pentru a face o legătură sugestivă între trecut și contemporaneitate. Pentru copil, Fühmann a repovestit basmele shakespeariene, epopeea *Nibelungenlied*, mitul lui Prometeu etc. De altfel, el a făcut și continuă să facă și operă de tălmăcitor de poezie.

## Cineăștii și pacea

● Război și pace este intitulat filmul pe care au pornit să-l realizeze Rainer Werner Fassbinder, Alexander Kluge și Volker Schlöndorff. Nu este vorba — așa cum au precizat studiourile din München — de o ecranizare a cunoscutului roman al lui Tolstoi, ci de o încercare a celor trei regizori, de a oferi o perspectivă care, prezentînd uriașă mișcare pentru pace din diverse țări ale Europei occidentale să atragă atenția asupra pericolului unui nou război mondial. Primele secvențe ale filmului au fost realizate în timpul demonstrațiilor pacifiste desfășurate la Bonn în toamna anului trecut.



# „Anne Marie“

ÎN fiecare an, la sfârșitul lunii noiembrie, la Paris, opt personalități ale vieții literare franceze se întinesc la restaurantul Drouant din piața Gaillon, pentru a anunța care este, după părerea lor, cel mai „tineresc și original, prin formă și spirit, roman al anului“.

Ați ghicit, este vorba de premiul Goncourt, cea mai veche și, poate, cea mai celebră distincție literară franceză. Institutul prin testament de către Edmond de Goncourt în iulie 1884, el a fost atribuit pentru prima dată la 21 decembrie 1903, și, cu mici întreruperi datorate celor două războaie mondiale, Academia Goncourt l-a decernat de atunci în fiecare an; dacă ceremonia a rămas neschimbată de la începutul secolului, valoarea premiului, inițial de 5000 de franci aur, a ajuns astăzi la 50 de franci, pierdere pe deplin compensată de faptul că tirajul operei laureate atinge astăzi cel puțin o jumătate de milion de exemplare, în șase sau șapte limbi de largă circulație. Cel de-al șaptezeci și optulea laureat al premiului Goncourt (1981) este Lucien Bodard, autorul romanului *Anne Marie* (Bernard Grasset, Paris, 1981).

Deși Lucien Bodard este cunoscut mai mult ca autor de cărți de popularizare a istoriei sau de note de călătorie (*La Chine de la douceur* — „China blândă“; *La guerre d'Indochine* — „Războiul din Indochina“, 3 vol.; *La Chine de Tseu Hi à Mao* — „China de la Ti Hi la Mao“), *Anne Marie* este totuși cel de-al cincilea roman al său, integrat unui ciclu cu net caracter autobiografic (*Monsieur le Consul* — „Domnul consul“; *Le fils du Consul* — „Fiul consulului“).

Acest ultim roman al său este compus din trei părți, distincte ca tonalitate și net demarcat prin bruscă modificări ale raportului dintre timpul povestirii și timpul povestit, ce se manifestă în text prin apariția povestirii sumare sau chiar a elipsei temporare. Timpul povestirii are, la rindul său, o structură biplanară, în sensul că o parte din evenimentele povestite au loc în China anulul 1920, iar cadrul temporar de bază, incluzând prezentul progresiv al narațiunii, este Franța anulul 1925. Tehnica alternanței acestor două planuri spațio-temporale este inedită, ea nefiind subordonată anamnezei lui, ci mai curând unei anume viziuni despre lume a personajului-narator (alter-egoul romanesc al autorului, „Lulu“ Bonnard). De fapt, nucleul narațiunii este constituit din povestirea modului în care viziunea despre lume a naratorului se modifică sub presiunea realității.

Prima parte a romanului — relatînd

primul contact al lui Lucien, fiul unui diplomat acreditat în China, cu viața Franței anilor '20 — este dominată de o atmosferă dramatică decurgînd din continua amenințare cu o integrare ireversibilă în această realitate străină și de neînțeles, ceea ce, în optica naratorului, l-ar înstrăina de mama sa, Anne Marie, și l-ar răpi libertatea (prin încarcerarea într-un pension „sic“). Poziția naratorului față de lumea care îl înconjoară, aceea a înaltei societăți a epocii, este exterioară, gîndirea sa de copil nefiind capabilă să analizeze adevăratele relații dintre personajele cu care vine în contact. Interpretarea greșită pe care o propune naratorul este infantilă, nu cantitativ, ci calitativ diferită de aceea a adultului, discurs narator realizat de autor prin sinteze succesive, plecînd de la modelul psihanalitic al gîndirii pseudo-primitive, specifică copiilor:

— Mamă, vrei să-mi dai alt tată ?

— Ce vrei să spui, Lucien ?

— Vrei să lei un alt domn, un domn nou și foarte drăguț ? (p. 59).

— Nu fi imbufnat. Te las singur căci vreau să ajung un gentleman.

Gentleman. Cuvînt-ghilotină ce trebuie să taie tot ceea ce rămîne din tata în mine, să mă fasoneze după modelul unei Anne Marie masculine. (p. 91).

Dar „Lulu“ gîndește mult prea abstract, analitic, mult prea laborios pentru un copil de unsprezece ani. Oare din cauză că „lucrările lui Freud și Jung sînt traduceri laborioase, în termeni literari, ale unei conștiințe analfabete și, ca orice traduceri, deformează și omit“ ? (McLuhhan, *Galaxia Gutenberg* p. 127). Probabil. Povestirea este însă supramodalizată prin contrapunerea celor două planuri spațio-temporale mai sus amintite, ceea ce duce la o viziune naturalistă asupra realității franceze, mascînd oarecum inadvertența psihologică: „Pămînt al patriei, pămînt sfînt... Unde sînt Marseille, corurile ingerilor și mirosul crinilor ? Iată-ne într-un hangar clădit pe o duhoare de ape putrede și de gunoale marine.“ (p. 9).

Viziunea pesimistă asupra planului principal al povestirii dă naștere unei atmosfere neliniștitoare, de așteptare a unei catastrofe.

Catastrofa se produce în partea a doua a romanului. Lucien este trimis într-un pension „sic“ și uitat acolo pentru cîteva luni. El se trezește prizonier al unui univers străin și agresiv, dominat de un personaj-hidră de neînțeles : micro-societatea „colegiului“, replică microscopică a societății franceze a vremii, piramidă a subordonării dominată de domnul Massé, directorul sub autoritatea căruia se află, la nivele din ce în ce mai joase, profesorii, monitorul Flugman, elevii și, cel mai jos, tînta bățjocurilor tuturor, „chinezul murdar“, „femeiușca“, „lașul“ Lucien Bonnard. Confruntat cu sovînismul și prostia agresivă a celor din jur, Lucien Bonnard trece, treptat, de la gîndirea infantilă la cea adultă.

**P**ARTEA a treia a romanului ne prezintă tocmai cristalizarea progresivă a acestui nou mod de a privi realitatea, de a-l considera pe cei din jur. Lucien își dă seama că dincolo de formalitățile și politetea vieții mondene se ascunde aceeași agresivitate, aceeași lege a celui mai tare, aceeași fărîmnicie ce domnea între colegii săi de școală : „Încep să-mi dau seama că pensionul Ravon este o societate, cu legile

sale oficiale și legile sale secrete, cu ierarhia sa aparentă și ierarhia sa ascunsă [...]. De fapt, eterna comedie umană, și aproape atîtea ipocrite și etichetă ca și în Versailles-ul Regelui Soare. Vestiarul, bineînțeles, era pentru noi galeria oglinzilor.“ (pp. 178—179).

Gîndirea adultă demitizează realitatea — ea constituie trecerea de la gîndirea analfabetă la cea proprie individului ce stăpînește alfabetul fonetic, pe care Lucien de-abia acum îl deprinde : „Totuși încerc să ies din nimicnicia mea, mă sforțez să învăț cuvînte franceze. Rezultate dezastruoase. Liliacul de la catedră mă scoale la tablă și eu scriu, în loc de litere și cifre, niște incilceli care sînt resturi de ideograme chinezești.“ (p. 157).

Una dintre cele mai remarcabile scene ale romanului este aceea a dîneului oferit de André Masselot și de soția sa Edmée, cuplu celebru din „lumea bună“, protectori ai familiei Bonnard. În pauzele — foarte frecvente — din conversație sînt intercalate fragmente narative referitoare la evenimente de mult trecute, dar care pun în adevărata lor lumină personajele. Elementele dispartate din memoria naratorului se reorganizează, explicînd și fiind explicate de situația de conversație respectivă ; personajele, supuse acestui punct de vedere incrușat, își pierd poleiala : André, infailibilul, geniul, autodidactul devine un dandy neserios care, propulsat de tatăl său, se servește de slăbiciunile și prostia celorlalți pentru a parveni, monument de dispreț și de egoism. Edmée, soția iubitoare, inteligentă, stilată și inteligătoare se dovedește a fi o demimondă parvenită printr-o căsătorie din interese. Albert Bonnard, tatăl naratorului, sub masca sa de demn reprezentant al Republicii Franceze, se arată a fi un agent plătit de magnații industriei pentru a atrage de partea lor oameni cu funcții politice importante, mituitor și mituit, de o slăbiciune de caracter pe care doar egoismul său nemăsurat o mai poate compensa. Chiar și Anne Marie nu e decît o mască de carnaval, ascunzînd o totală lipsă de sentimente, un conglomerat de snobism, calcul rece și sete de parvenire cu orice preț. Elegantul salon monden se transformă într-un infern : „Dacă nu mă ascuți, fi atent, poate că într-o zi, din cauza ei, o să-ți pul și tu țeva pistolului la timp și o să aperi pe trăgaci. [...] Liniste în jurul mesei. Hector e livid.“ (p. 313). „Liniste mormîntală. Paraziții din cercul celor apropiați știu cum să reacționeze decît la orice. Aceste ființe urite, masculii și femeile, au devenit frumoase prin nemiscarea lor de statui.“ (p. 298).

Vraja funebă ce însoțește revelația adevărului este ruptă de ironia necrutătoare a autorului : „— Hm... hai să jucăm mah-jong ! Toți au reînceput să ciripească, din moment ce, conform ordinului lui André, nu s-a întîmplat nimic deosebit, nu s-a întîmplat nimic. Totul trebuie să se petreacă după tipic.“ (p. 329).

Naratorul începe să înțeleagă realitatea de-abia după ce primește cadou — gest simbolic — un ceas, descoperind istoricitatea, legătura strînsă dintre trecutul personajelor și ipostaza lor prezentă. Timpul durată, întors în sine, timpul mitului, devine timpul liniar și măsurabil al scrisului : „Edmée mă va elibera de timp. Pînă acum el se scurgea pe lingă mine ca o materie invizibilă, incoloră, inexistentă, apăsătoare, strivitoare, care mă sufoca. Un timp ce nu se măsura, ce nu avea sfîrșit [...].

Acum Edmée mă va face posesor, deținător al timpului. Îl voi regla după vrere. Nu-l voi suprima, dar îl voi stabili noi repere, voi ști unde se află...“ (pp. 223—224).

Descoperirea legăturii dintre trecut și prezent duce nu numai la înțelegerea personajelor, ci și la revelația situației în care se află ele : „Din păcate am certitudinea că Franța, care nu a fost niciodată atît de puternică în ochii lumii, nu mai e decît o nație obosită, o nație prea bătrînă, o nație de mina a doua deja“, (p. 297). „Cosmarul, nenorocirea vor veni curînd.“ (p. 304). Dar această revelație are loc prin intermediul lui André. Pentru ca naratorul să capete intuiția viitorului va trebui să așteptăm sfîrșitul romanului : „André și Edmée vor hotărî soarta părinților mei, a mea. Dar oare care dintre ei bănuie aceasta ? Edmée, vag...“ (p. 418).

Clarviziunea totală ce se manifestă în acest ultim fragment deschide posibilitatea unei continuări și, simultan, atribuie naratorului și funcția de autor omniscient, dîndu-i autoritatea necesară suspendării povestirii, terminării romanului.

Utilizînd doar o duzină de actanți, printr-un joc excelent realizat de planuri temporale și de puncte de vedere, autorul reușește să zugrăvească o întreagă lume învîluită în frenezia și aura decăderii. Este o lume de personaje, sau mai precis spus de realizări în narațiune ale actanților prin diferite puncte de vedere ce joacă rolul, de regulă, de transpunere în structura superficială a unor invariante personale tinînd de structura na-tologică profundă. Produse ale unei tehnici perfect pusă la punct, descrierile, realizate prin juxtapunerea de propoziții eliptice de predicat, nu au rol degetice, în ciuda plasticității lor deosebite : „Un morman de forme : recipiente rotunde, gîturi subtile și întotdeauna, deasupra, abajururi rupte, pinze de vas naufragiat. Lampadare-liliac, torțe îndrăzneț întinse dar ciocănite. Și, în plus, un felinar colosal. Epave, Stele stîlșe.“ (p. 21).

Universul romanesc al lui Lucien Bodard este compus exclusiv din personaje : personaje-actor, personaje-mască, personaje-public. Unul dintre mijloacele prin care ele sînt individualizate este limba, căci o bună parte din plăcerea lecturii provine din amestecul de limbi familiar, neologisme și anglicisme, limbă literară în care este scris acest roman. Trebuie să amintim că divergența dintre aceste planuri ale limbii este, în franceză, mult mai mare decît în limba română, lucru datorat secularii quasi-nemiscări în care forurile academice au menținut limba literară. Aceste particularități de limbă dau romanului o mare boacăie de registre stilistice, compensînd oarecum micul număr de personaje puse în joc, ceea ce ne dovedește încă o dată marea măiestrie și experiență literară a autorului, justificînd pe deplin distincția ce l-a fost acordată.

Tudor Păcuraru



## Gébran Khalil Gébran

■ Unul din cei mai mari poeți moderni de limbă arabă, Gébran Khalil Gébran, s-a născut în 1883 la Becharé (Bisshari) din nordul Libanului, într-o familie creștină de rit maronit. În 1894 emigrează împreună cu mama sa la Boston, dar se întoarce singur în 1897, pentru a-și face studiile la Beyrouth. În 1901 vizitează sudul Europei (Grecia, Italia, Spania), apoi se stabilește pentru un timp la Paris unde studiază pictura. Aici scrie *Spiritele rebele*, carte ce l-a fost arsă în piața publică, la Beyrouth, din ordinul autorităților turcești ocupante, fiind, totodată, condamnat ca eretic de către biserica maronită. Din 1910 rămîne definitiv la New York, consacîndu-se picturii și poeziei. Este epoca marilor sale înfrăptuiri — pînă în 1931 — cînd se stinge din viață. Mai apoi, corpul l-a fost readus în Liban și depus în cripta Minăstirii Mar Sarkis din Bisshari.

Gébran Khalil Gébran, care rămîne unul din înnoitorii literaturii arabe de la sfîrșitul sec. al XIX-lea și începutul sec. XX, s-a distins, de asemenea, ca un artistan al limbii engleze, în care și-a re-scriș cea mai mare parte a operelor. Odată cu publicarea în această limbă a cărții sale *Profetul*, în 1923, celebritatea în lumea occidentală l-a fost asigurată. Aceasta carte constituie capodopera întregii sale creații. Re-scriîndu-și cartea în engleză, Gébran și-a revăzut textul de patru ori înainte de a-l încredința tiparului, „fiindcă, spunea el, vreau să fiu intru totul sigur că fiecare cuvînt este cel mai potrivit spre a-l putea dăruî cititorului“. Oferînd publicului român fragmentul de față din această celebră operă, în curs de apariție la „Albatros“, comemorăm, în cadrul UNESCO, 50 de ani de la moartea marelui poet.

R. A.

## Despre frumusețe

„Unde căutați voi frumusețea și cum o găsiți, ca să nu fie ea însăși calea și cel ce vă îndrumă pe ea ?

Și cum puteți vorbi despre aceasta dacă nu se țese tainic în vorbele voastre ?

Cei mîhniiți ca și cei rîniți zic :

„Frumusețea este bună și dulce,

Asemeni unei tinere mame : uluită de propria-i glorie,

ea trece printre voi“ ;

Iar cei pasionați exclamă : „Nu, frumusețea este un lucru care ține de putere și teroare ;

Asemeni furtunii,

ea zguduie pămîntul sub picioarele noastre

și cerul ce ne acoperă frunțile.“

Obosiții și lași zic : „Frumusețea este făcută din dulci murmure. Ea vorbește în spiritul nostru.

Vocea-i tăcerilor noastre se dăruie

precum lumina subțire

care se zbate în teama-i de umbră.“

Iar zgomotoșii strigă : „Noi am auzit țipetele-î printre munți,

Și cu țipetele sale năvăliră bocănitul saboșilor

vîjîiul arpiilor și răgetele leilor.“

Noaptea, cei ce veghează cetatea șoptesc :

„Frumusețea se va arăta din răsărit odată cu aurora“,

În timp ce, la amiază, muncitorii și drumeții zic :

„Noi am văzut-o aplecîndu-se peste pămînt din ferestrele

apusului.“

# PROFETUL

lama, bătuți de zăpezi nădăjduiesc : „Frumusețea vo veni odată cu primăvara dansînd peste coline“, Iar în zăpușeala verii secerătorii spun : „Noi am zărit-o legănîndu-se cu frunzele și, apoi, o pulbere de nea în pletele sale.“

Toate aceste lucruri le-ați spus despre frumusețe, Dar, de fapt, nu ați vorbit despre ea,

ci despre dorințele voastre nerealizate,

Însă frumusețea nu-i o dorință ci un extaz ;

Ea nu-i gura însetată,

nici mina întinsă în gol,

Ci, mai degrabă, o inimă inflăcărată și un suflet vrăjit.

Ea nu are chip să-l puteți vedea,

nici voce spre a o putea asculta,

Fiindcă, acest chip, pentru a-l vedea,

trebuie, mai întîi, să închideți ochii,

Iar cîntu-i, spre a-l auzi, trebuie

să vă astupați bine urechile.

Frumusețea nu-i seva sub coaja zgumfuroasă a trunchiului

nici aripa atașată unei ghiare,

Ci, mai degrabă, o grădină mereu înflorită,

ori un nor de îngeri fără oprire zburînd.

Oameni de pretutindeni,

Frumusețea este viața arătîndu-și sfîntul său chip,

Or, voi sunteți viața și voi sunteți voalul pe chipu-l ;

Frumusețea este eternitatea contemplîndu-se în ogîndio

cerului,

Or, voi sunteți eternitatea și tot voi

minunata-i ogîndă.“

Tălmăcire de  
Radu Cărneci



## Cu Antonio Cardoso despre noua literatură a Angolei



● Într-un interviu acordat revistei „Afrique-Asie”, secretarul general al Uniunii scriitorilor din Angola, Antonio Cardoso, evoca debuturile literaturii scrise în țara sa, pe la mijlocul secolului XIX, odată cu publicarea primelor ziare în care, pe lângă reclame și diferite informații administrative, au apărut și lucrări literare oglindind viața culturală a epocii respective. Perioada regimului colonial s-a caracterizat prin apariția unor cărți ale căror autori, formați în școlile portugheze, nu făceau decât să copieze ca-

noanele europene. Cucerirea independentă a determinat eliberarea treptată de obsesia modelelor portugheze, accentuarea temei legate de denunțarea consecințelor nefaste ale asuprii coloniale. Uniunea scriitorilor din Angola a fost creată în 1975. La aproximativ zece luni după cucerirea independentă, din inițiativa lui Agostinho Neto. În ultimii ani, au apărut numeroase cărți de larg interes, în tiraje de sute de mii de exemplare. Totodată, a început să apară și o revistă literară mensuală „Lavra e oficina”. Despre limba de exprimare a scriitorilor angolezi, Antonio Cardoso preciza: „Literatura de limbă portugheză este parte din noi înșine, fragment din istoria culturii noastre. Ea trebuie studiată cit mai profund, intrucît aparține și întregii omeniri. Dar la noi s-a născut și se dezvoltă acum literatura scrisă în limbile naționale. E adevărat că procesul e abia la început, dar Institutul de lingvistică elaborează un alfabet pe baze științifice. În curând, literatura în limbile naționale va înceta să fie locală, ea va deveni națională”.

## Anul literar american

● Într-o amplă trecere în revistă semnată de Morris Dickstein, „Le Monde” prezintă un bilanț al anului literar american, alcătuit după mai multe criterii posibile: „Dacă se consideră cărțile ca importante pentru că se vorbește mult despre ele sau pentru că autorii lor sînt celebri, atunci trebuie să-l menționăm pe Ernest Hemingway (mort în 1961), a cărui corespondență a fost selectată și prezentată de biograful său Carlos Baker, dar și pe Vladimir Nabokov (mort în 1977), a cărui producție universitară reunită sub titlul *Lectures of Literature* (Conferințe despre literatură) a fost publicată acum pentru prima oară. Dacă o carte este importantă prin intensitatea sa și prin re-

flecția plină de angoase care-l determină pe autor să se aplece asupra propriei sale existențe, atunci premiul ar trebui să-l capete două romane recente: unul, al lui Philip Roth intitulat *Zuckerman Unbound* (Zuckerman dezlănțuit), altul al lui Leonard Michaels, *The Men's Club* (Clubul bărbatilor). Dacă importanța unui roman ține de semnificația temei sale, de marea concepție sa și de influența sa istorică, atunci marelui premiu ar trebui atribuit unul dintre cărți ca *Loon Lake* de E. L. Doctorow, *How German is it? Wie Deutsch ist es?* (Este într-adevăr german?), de Walter Abish, sau *The White Hotel* (Hotelul Alb) de D. H. Thomas.



## Pictura lui Tagore

● Optzeci și cinci de picturi, acuarele și desene, făcînd parte din colecțiile permanente ale Galeriei de artă modernă din New Delhi și ale Muzeului Rabindra Bhavan de la Santiniketan, alcătuiesc o expoziție itinerantă, menită să prezinte lumii o selecție reprezentativă de picturi, acuarele și desene ale multilateralului poet, dramaturg, pedagog și filosof indian Rabindranath Tagore. Scriind despre pictura sa în 1931, Tagore preciza: „Nu fac niciodată un tablou cu un subiect preconcept. Intim-plător, cite o formă a cărei genealogie îmi este cu desăvîrșire necunoscută capătă contur din mișcarea condeiului meu și devine o reprezentare de sine stătătoare”. În imagine, un animal fantastic, probabil un dragon, realizat în tuș și acuarelă.

## Stefan Zweig și John Fowles

● Un scriitor cunoscut în întreaga lume și un altul, foarte apreciat, dar încă puțin cunoscut în afară țărilor anglofone. Amindoi pasionați de subiecte istorice, dar și de ecoul istoriei în contemporaneitate, de elementul general-uman valabil în toate timpurile. Stefan Zweig — poet, traducător, biograf și romancier vienez, a murit în 1942, în exilul impus de regimul nazist, John Fowles — romancier, novelist, eseist trăiește și scrie în casa sa de față, undeva în Anglia, unde are o bibliotecă dominată de operele celor pe care-i consideră maeștrii săi, printre care, nu în cele din urmă, se află Stefan Zweig. Acesta i-a inspirat un studiu pe care, după ce l-a scris, l-a prezentat unui editor american, care tocmai avea în pregătire un volum cu traduceri din scrierile lui Stefan Zweig, *Jocul regal și alte povestiri*, și i-a propus lui Fowles să folosească studiul lui în chip de prefață. Propunerea fiind acceptată, cititorii se află acum în prezența unui volum cu două semnături de mare interes.

## Miroslav Krleža

● Presa iugoslavă continuă să omagieze personalitatea marelui scriitor croat Miroslav Krleža, care a încetat din viață la 29 decembrie 1981. Autor între altele al romanului *Întoarcerea lui Filip Latinovici*, 1931 (care a fost tradus și în limba română, în 1968, la E.L.U.), Krleža a debutat în 1917 cu plachetele de versuri *Pan și Trel simfonii*, dovedindu-se un talent puternic, cultivat, un spirit activ, militant. Romancier, dramaturg, eseist, Krleža a desfășurat o intensă activitate gazetărească — el înființînd mai multe reviste — și lexicografică (din 1930 a fost directorul Institutului de lexicografie din Zagreb, coordonînd editarea a numeroase lucrări, între care și *Enciclopedia iugoslavă*). Opera sa de dramaturg cuprinde piesele *Golgota*, *Cine-Lup*, *Michelangelo*, *Adam și Eva*, *În agonie*, *Domni Glemboj*, *Leda* etc. Dintre scrierile în proză ale lui Krleža, menționăm: *Trei cavaleri ai domnișoarei Melania*, 1920, *Insula dracului*, 1932, *Banohetul din Blitva*, 1938, *Aurul și argintul Zadarului*, 1961. Din activitatea publicistică, eseistică, de o deosebită apreciere s-au bucurat volumele *Eseuri*, 1932, *E pur și muove*, 1938, *Cum stau lucrurile*, 1952, *Despre Erasmus din Rotterdam*, 1953.

## Svetlana Toma

● Descoperită de regizorul Emil Loteanu în filmele cărui s-a afirmat ca „un talent real”, Svetlana Toma (în imagine) a fost distribuită



într-unul din rolurile principale, încă mai complex decît cele cu care și-a obișnuit spectatorii — din filmul *Cine bate la ușa mea?*, avînd ca parteneri actori precum Serghei Șakurov, Janna Bolotova, Vadim Spiridonov și alții.

## Cinghiz Aitmatov : „A face din cuvînt imagine”



● Despre cinematografia kirghiză, care în ultimii ani a produs un număr apreciabil de pelicule valoroase, recunoscute ca atare în Uniunea Sovietică și în numeroase alte țări, se vorbește ca despre un fenomen al ecranului mondial. Care este geneza, explicația acestuia — a fost întrebare binecunoscută scriitor kirghiz Cinghiz Aitmatov. „În mod firesc, legic — aprecia scriitorul

—, în cinematografia kirghiză (evident, în cele mai reușite creații ale acesteia) s-au reflectat principiile filosofice profunde ale întregii noastre arte. A crea contemporan nu înseamnă a copia realitatea, ci a o descifra, a o lumina, aș spune, cu undele sufletului și, primind semnalul de răspuns din cosmosul vieții, a descoperi în el, în acest semnal, lumi neobișnuite, unice și uimitoare. Filmul are, după părerea mea, posibilități universale. A le înțelege și a le folosi în deplină măsură înseamnă a perfecționa limbajul artei, a face din cuvînt imagine. Ecranul contemporan este un cîmp de încordată luptă a ideilor, a concepțiilor despre om, despre viitor. Această dobindește o deosebită acuitate astăzi cînd lumea este confruntată cu cea mai cumplită din problemele existente vreo dată în istorie: existența sau pierderea omenirii”.

## „Colecționarii”

● Innobilat de Ludovic al XIII-lea, într-o vreme cînd pictorii făceau parte, împreună cu croitorii și cizmarii, din trupa de valeți obișnuiți ai regelui, peisagistul Jacques Fouquieres s-a simțit atît de mîndru încît a încetat să mai picteze. Citată cu ironie în cartea lui Maurice Rheims, *Colecționarii* (o actualizare a volumului apărut în 1960 sub titlul *Ciudata viață a obiectelor*), întimplarea are pentru acest autor, expert în opere de artă, un tîlc precis: dezlucirea de meserie care te-a făcut cunoscut și recunoscut este o autodescalificare în virtutea căreia fama și titlurile dobîndite devin caduce. Comisar-achizitor la marile licitații cu opere și obiecte de artă, apoi adjudecător în materie, Maurice

Rheims datorează cărții pe care a scris-o și rescris-o alegerea sa în Academia Franceză. Cunoștințele sale vaste sînt expuse săvînt, într-un mod academic: tezele, însă, nu sînt atît susținute cît ilustrate, așa cum făceau istoricii clasici. Lectura cărții devine astfel ușoară și plăcută, mai ales că autorul cultivă o formă de umor pozitiv. El recomandă, de pildă, numismatica sau filatelia ca remediu la monotonia vieții conjugale. Itinerarul paștilor colecționiste, născut cel mai adesea la confluența gustului cu bogăția, este retrasat de Maurice Rheims din antichitate pînă astăzi cu toate derutele provocate de modă, de spiritul negustoresc, de criză, de război, de copii și de falșuri.

## O istorie a poeziei engleze

● Într-un volum terminat anul trecut, cu puțin timp înainte de a muri, poetul și criticul George Fraser a analizat în profunzime creația poezilor englezi pe o perioadă de treisprezece secole, din epoca anglo-saxonă și pînă în prezent. El însuși un poet talentat și un erudit, Fraser (născut în 1916) a fost un foarte apreciat profesor de engleză la Universitatea Leicester, a studiat limba saxonă de vest timpurie (vechea engleză), a cercetat texte scrise în dialecte de demult, literatura epocilor următoare, inclusiv a celei contemporane, precum și scrierile critice ale celor mai importanți comentatori ai literaturii engleze, printre care dr. Johnson, Matthew Arnold, T. S. Eliot și W. H. Auden. Luîndu-și însă distanțele necesare, autorul volumului *A Short History of English Poetry* oferă o viziune personală, revelînd adesea fațete sau profunzimii nebănuite în operele celor 190 de poeți luați în considerație.

## Anul Goethe

● La 22 martie, Frankfurt, orașul natal al lui Goethe, va marca împlinirea unui secol și jumătate de la moartea celui mai ilustru scriitor de limbă germană, printr-o mare ceremonie publică. O serie de expoziții, colocvii și simpoioane vor reuni la Universitatea din Frankfurt pe unii dintre cei mai reputați specialiști contemporani în istoria literaturii. La muzeul Goethe din Düsseldorf, patru expoziții tematice se vor organiza succesiv în cursul anului.

## Stanislaw Lem — 60

● Unul dintre scriitorii polonezi cei mai cunoscuți în lume este Stanislaw Lem. Traduceri ale cărților sale au apărut în multe limbi și într-un tiraj total de peste zece milioane de exemplare. Ecranizarea romanului *Solaris* i-a sporit popularitatea de autor de science-fiction de cea mai bună calitate. De curînd, Lem a intrat în al 61-lea său an de viață.

## Cultură muncitorească

● Institutul pentru literatura muncitorească din Dortmund s-a deschis accesului public cu renumita sa bibliotecă și cu arhiva sa de discuri și benzii magnetice. Institutul posedă cea mai vastă colecție de documente ale culturii muncitorești din Europa occidentală: 39 000 de titluri de cărți, broșuri și ziare, precum și 4 000 de afișe și ilustrații originale.

## Crazy Horse



● La 15 ianuarie 1982, poșta din Statele Unite a emis acest timbru în onoarea lui Crazy Horse, indianul sioux care s-a remarcat, în timpul războiului indienilor, ca un mare tactician. El a contribuit la învingerea generalului George A. Custer în 1876, la Little Big Horn River.

## Am citit despre...

## A 37-a carte a lui Roger Ikor

■ A 37-a carte a lui Roger Ikor, care a publicat în ultimii 45 de ani romane, povestiri, povestii, piese de teatru, volume de eseuri, de studii istorice și de memorii se numește *Fac plîngere* și începe așa: „La 30 decembrie 1979, cel mai tînr dintre fiii mei s-a sinucis. Cu toate că i s-au dat imediat îngrijiri, n-a mai putut fi reanimat integral; trupul lui a fost readus la viață, dar conștiința i-a rămas amotită. Această existență fizică fără lumina spiritului a mai durat opt luni. În cele din urmă a murit cu totul. L-am îngropat săptămîna trecută. Avea 21 de ani”. „Plîngerea” este adresată președintelui Franței.

Dacă scriitorul a înțeles să facă publică prin această carte-memoriu trimisă la tipar la 15 noiembrie 1980 „o tragedie care de obicei rămîne un secret de familie” este pentru că „Vincent n-a fost un caz izolat: sinuciderile tinerilor s-au înmulțit atît de mult în ultimii ani încît au căpădat forma unei epidemii cu extindere virulentă... Maladia nu se oprește la frontierele Franței, ci atinge, după cîte știu, lumea occidentală în întregul ei și face să putrezească înseși rădăcinile civilizației noastre”.

Dacă țîn să prezînt aici acest document sfîșietor nu numai prin faptul pe care îl narează, ci și prin caracterul lui sobru, prin efortul autorului de a face abstracție de calitatea de părinte iremediabil lovit și de a analiza obiectiv înlîntuirea factorilor și circumstanțelor ce au determinat deznodămîntul, este pentru că m-a preocupat, în ultima vreme, fenomenul straniu și primejdios al sectelor religioase, influența stranie a misticismelor de toate speciile servite drept surrogat de ideal, drept alternativă la împlinirea — în și prin societate — a unor minți neocapte, inflăcărate, nehibzuite.

A fost, explică tatăl său, doar aparent o sinucidere — în realitate, un adevărat asasinat. „Nenumărați tineri se omoară, ca și el, fără vreun motiv valabil. Societatea... nu face nimic pentru a stăvili epidemia, pentru a-i paraliza pe vinovați, pentru a căuta în ea înșiși germele ascunși ai flagelului, pentru a oferi o

șperanță celor ce, intrînd în viață, nu vîd în fața lor decît beznă, fără nici o lîcărire de bucurie. Contribuind astfel la debusolarea lor, se face complice la crimă”.

Așadar, un băiat de 20 de ani se sinucide. Nu pentru că ar fi fost bolnav, suferînd. Nu din dragoste. Nu pentru că ar fi fost (în sens medical) nebun. N-avea, țîne să sublinieze Roger Ikor, „nici un motiv particular, personal, obiectiv, puternic sau cel puțin inteligibil de a renunța la o viață care i se putea deschide în fața bogată și plină”. Fusese un copil „sănătos, vioi, activ, vesel, afectuos, inteligent, sociabil”, la fel cu cei patru frați mai mari, astăzi „tineri fără mai multe probleme decît oricine altcineva”, crescut „într-o atmosferă absolut străină de orice credință religioasă și deci de orice practică religioasă”. În cursul „clasice” crize a adolescenței a început „să se intereseze de diverse superstiții mai mult sau mai puțin confuze”, animat „de sentimente negative, o repulsie față de rațional și de rezonabil, asimilate cu socialul și poate averse luate față de demersul științific”. Pradă ușoară, deci, pentru vreuna din diversele secte care, pe terenul neîngrădit al libertății religioase, pot s-o ia razna pînă la extrema masacrelor (vezi Jim Jones și Templul poapelelor) sau să facă slalom printre escrocherii, șantaj, agresiuni psihologice (Moon et comp.). Discutînd problema sectelor, Roger Ikor constată că sînt greu de delimitat de religiile acceptabile și de împărțit în no-cive și inofensive. Dar „cuvîntul sectă, atît de sters, dacă e să credem dicționarele, este colorat, și încă în ce tonuri violente, de derivatul său, sectar. Se evocă intoleranța, fanatismul, ferocitatea mărginită, furia halucinantă, misticismul dezlănțuit, sălbatic. E adevărat că aceste calificative puțin binevoitoare nu se întînesc decît în aprecierile observatorilor externi: adepții sînt, dimpotrivă, gata să laude fervearea credinței lor, convingerea lor că dețin adevărul, curajul și puritatea lor. În orice caz, niciodată nu spun că sînt și nu se simt membri ai unei secte; ei se știu doar fideli unei religii, singura religie adevărată de pe pămînt. Bineînțeles, religia poate fi de ordin politic, literar, artistic etc.”.

Rămîne să vedem de ce și cum poate deveni sectar, adică obtuz la argumentele rațiunii, un tînr francez inteligent și cultivat de astăzi, și pe ce cale este împins la dezgustul de viață, la simțămîntul inutilității existenței.

## Felicia Antip





## Septuagenarul Guttuso

● La începutul acestui an, la 21 ianuarie, Renato Guttuso a împlinit 70 de ani. În semn de omagiu, la Palazzo Grassi din Veneția se va deschide, în luna aprilie, o amplă expoziție antologică. În legătură cu această manifestare, în cadrul unui interviu, marele artist a ținut să precizeze: „Să-ți privești expusă propria operă, din anii adolescenței până astăzi, este

## După un roman de Ernesto Sabato

● Film de factură ieșită din comun prin tonalitatea lui gravă și brutală, **Puterea tenebrei**, realizat de Mario Sabato, este inspirat din romanul **Aleandra**, scris de tatăl său, Ernesto Sabato. „**Inspirat** — preciza marele scriitor argentinian —, pentru că inevitabil există o recreeare când se trece de la o artă la alta și de la un artist la altul. Dacă filmul nu poate reda anumite subtilități ale analizei introspective sau ale meditației filosofice, el poate în schimb sugera printr-un peisaj sau câteva acorduri muzicale, unele impresii pe care noi, romancierii, încercăm în zadar să le exprimăm. Cineastul și romancierul au ca punct comun faptul că se exprimă prin imagini. Ca și în cartea mea, toate imaginile din filmul **Puterea tenebrei** tind să facă din opera respectivă o vastă imagine de gradul doi: o metaforă a Răului. Această metaforă se pretează la diverse lecturi, inclusiv a o lectură politică”.

## Ecranizare

● Într-una din cele mai pitorești pesteri din U.R.S.S., aflată în muntele Novii Afon (Crimeea), situat în apropierea țărilor Marii Negre, studioul de filme din Odessa a început turnarea unui film de televiziune după romanul lui Mark Twain, **Aventurile lui Tom Sawyer și Huckleberry Finn**. Acest film romantic-muzical, realizat de regizorul Stanislav Govoruhin, va fi prezentat pe micile ecrane anul viitor în 3 serii de câte 90 de minute fiecare. Tom Sawyer și Huck Finn sunt cele mai populare personaje din literatura străină pentru copii editată în U.R.S.S.

## Un alt Otto Dix

● Grosstadt, celebrul triptic al pictorului care incontestabil a marcat cu amprenta sa imaginea anilor '20 transmisă până în zilele noastre, domină expoziția organizată la Stadtische Galerie din Stuttgart. Din cele 57 de tablouri expuse nu lipsesc cunoscutele **Prager Strasse** sau **Ungleiches Liespaar**. Dar ceea ce surprinde și captează în această expoziție, după cum subliniază specialiștii, nu este Dix al acuzațiilor minioase. Titlul **Otto Dix — Menscabenbilder** (portrete) este bine ales, căci portretele sunt cele care domină, și nu numai prin numărul lor. Portretistul Otto Dix care-și atenua culorile — vrind să aprofundeze și nu să-și demaște modelele — apare astăzi, la 13 ani de la dispariția sa — mai important și mai accesibil decât Otto Dix care putea rivaliza prin agresivitate cu George Grosz, și care a fost catalogat



ca verist, expresionist târziu sau reprezentant al curentului „Neues Sachlichkeit” (noua obiectivitate). Remarcabile sint autoportretele (două din tinerețe și ultimul datînd din 1969, anul morții sale), precum și portretele părinților săi, cele reprezentînd pe Flechtel, Glaser (în imagine), Max Scheler, Max John.

## Reviste italiene

● În cursul anului 1981 au reapărut revistele de mare succes „Inventario” și „L'illustrazione italiana”. „Inventario” (întemeiată în 1946 la Florența de Luigi Bertl) reapare acum complet remaniată, sub conducerea profesorului și criticului literar Giorgio Luti, avînd un comitet internațional de redacție și aspirînd să reprezinte prin materialele publicate o largă deschidere către literatura universală actuală. Cealaltă revistă, „L'illustrazione italiana”, apare la Milano, fiind condusă de poetul, criticul și editorul Giovanni Raboni. Aceasta tînde să fie în primul rînd o oglindă fidelă a realităților culturale și literare italiene, dar este interesată și de alte literaturi. Condițiile grafice excepționale au contribuit la impunerea rapidă a acestei reviste care a devenit un adevărat best-seller printr-publicațiile italiene de la sfîrșitul lui 1981.

## Muriel Spark — al 16-lea roman

● Născută acum săizeci de ani în Scoția, scriitoarea Muriel Spark (în imagine) a cunoscut multe succese de cînd cartea ei din 1981 **The Prime of Miss Jean Brodie** (Debutul d-rei Jean Brodie) i-a adus o semnificativă recunoaștere internațională. Cu **Loitering With Intent** (Staționînd cu intenție), al șaisprezece-



lea ei roman, de curînd apărut, Muriel Spark își confirmă cu strălucire însușirile de fin analist al psihologiei umane și de stilist modern, de mai multe ori asemănat cu Samuel Beckett și cu Harold Pinter pentru forța sugestivă a limbajului redus la realitatea sa fundamentală, de „expresie a ceea ce oamenii spun în realitate iar nu a ceea ce ar crede alții că spun”. Printre celelalte cărți ale scriitoarei se numără **The Girls of Slender Means** (Fetele cu mijloace firave), **The Bachelors** (Holtei), **Memento mori**, **The Mandelbaum Gate** (Poarta lui Mandelbaum), **The House by the East River** (Folșorul de la East River) și **The Take-Over** (Preluarea).

## „Arco 82”

● Un tîrg internațional de artă contemporană va avea loc pentru prima oară la Madrid între 10—17 februarie 1982, în Palatul de expoziții pus la dispoziție de „Institución ferial de Madrid”. Comitetul de organizare a acestei mari manifestări denumită „Arco 82” este alcătuit din directorii celor mai mari galerii spaniole, președinte fiind Antonio Bonet Correa. Un simpozion reuînd numeroși critici de prestigiu din diferite țări, precum și alte manifestări culturale sînt prevăzute cu prilejul acestui Tîrg care-și propune să fie un punct de întîlnire artistică între mai multe continente.

## ATLAS

# Fragmente

● Sentimentul din copilărie — că sînt prea înaltă, că mă văd prea tare — nu a dispărut niciodată din mine. Mi s-a părut întotdeauna că sînt privită prea mult, îngrădindu-mi-se în felul acesta nu modestia, ci libertatea.

● Arta de a stăpîni seamănă artei de a conduce — prin baraje, albi false și lacuri de acumulare — un riu, rămînd mereu în afara determinărilor numai dumnezeiasca, în coruptibila ploaie și înfricoșătoarea, brusca topire a zăpezilor.

● Îmi amintesc o foarte curioasă descoperire pe care am făcut-o cîndva traversînd de la nord la sud România, Bulgaria și Grecia. În fiecare dintre aceste țări nordul mi s-a părut locuit de gospodari, totul era chibzuit, organizat, înfloritor, creînd o evidentă impresie de hîrnicie și bunăstare, în timp ce sudul avea aerul melancolic și distrat, contemplativ și prăfos, delăsător și cîntăreț. Asta fără legătura cu formele de relief, determinat numai de caracteristicile nordului și sudului; dar, în mod straniu, ca și cum pentru fiecare țară nordul și sudul s-ar fi socotit de la capăt, pe cont propriu, ca și cum nu ar exista o unitate a punctelor cardinale, ca și cum ele nu s-ar aduna între ele pentru a forma Nordul și Sudul. Aceeași senzație o avusesem în Italia, în Iugoslavia, în Spania, dar de fiecare dată crezusem că e vorba numai de o apropiere de soarele mult. Abia drumul prin România, Bulgaria, Grecia, clădite pe hartă ca inelele unei coloane legînd arhitrava Carpaților cu treptele Maditeranei, mi-a dezvăluit caracterul misterios al repetatei polarizări, în care mai puternice încă decît poli magnetici ai planetei se dovedesc mereu punctele cardinale ale fiecărei țări în parte.

● Ritmul generațiilor urmează parcă metoda asolamentului: lasă uneori în părăsire suprafețele secătuite de recoltă și reia pentru un timp altele, odihnite în uitare mai de mult.

● Dintre toate pozele cărților de povești pe care trebuie să le fi văzut mi-a rămas în minte din copilărie o ilustrație la „Scufița Roșie”, în care patul bunicii, cu lupul ascuns sub scufie dantelată, este așezat lîngă un geomlic larg, cu multe ochiuri, prin care pătrunde o lumină enormă, materială, făcînd dină prin praful din odaie. Dacă mă gîndesc bine, cu toată primejdia lupului de sub dantele, ilustrația aceea este — incitant și nemiîntîlnit — idealul meu de odaie.

Ana Blandiana

La sala de expoziții a I.R.R.C.S.:

## Grafică din R. P. Chineză

■ NU suprapunem în totul notiunea de peisaj gravat cu exemplele care l-ar putea ilustra. Iată: peisajul graficii extrem-orientale este investit cu o aură magică, parcă inadecvată inscrierii istoriografice foarte sistematizate. Ceva de foc superior, ceva de pelerinaj către inteligențe, ceva de disciplină terapeutică alta decît numai artistică ori culturală se asociază, din primul moment de întrevedere, cu imaginile tradiționale ale experienței naturii în desenele și gravurile Extremului-Orient. Nici din cele contemporane această trăsătură nu dispăre cu totul: mai curînd am spune că, în confruntarea cu o nouă atitudine realistă — cea veche era și ea o formă de realism — îi însușia o forță și siguranță imediat convingătoare.

Expoziția de grafică chineză actuală atestă, prin multe lucrări, prezența stăruitoare, undeva în straturi adînci dar active, a concepiei tradiționale despre funcțiile spirituale, formative ale transcrierii grafice inspirată de privelistile naturii. Dominanța expoziției este tocmai peisajul: chiar și dintre compozițiile cu personaje, cele mai multe sînt înfățișări peisagistice populate cu ființe contonite în acțiunea lor cu natura, ca o vegetație umană care primește și oferă tilcuri legate de viața naturii. Sînt lucrări de sensibilitate și viziune modernă, cu ecouri însă care duc înapoi, spre îndepărtate veacuri de experiență a scrierii artistice, a caligrafiei ca demers de cunoaștere și de ordonare interioară. În acest sens se evidențiază, prin puritatea și energia liniară, prin eleganta orna-

mentală și armoniile cromatice purtătoare de simboluri, peisajul de un zineas lirism După ploaie, de Zheng Huang; Lanturile de munti verzi de Gung Sheng, de viziune amplă, cu vocație de monumentalizare; romantică gravură în alb-negru Vesnica tinerețe de Sin lun, ca și admirabila — i-am putea spune sculotură pe hirtie — Pini bătrîni despiciînd norii de Shi Sunling. Este o evocare abstractă în conture — imaginea trăiește din demersul liniar nedefinit, plurivalent, suolu metamorfozabil — dar intens concretă prin materialitatea liniilor și iluzia reliefului. Alt peisaj aminteste de evanescențele lui William Turner: Muntele Zeița de Hhou Bing Men. Subtile griuri străbătute de lumină montează, ca niste echele simbolice, planurile imaginii. Tendința constructivă aici ascunsă, apare, aproape cu ostentatie, în Izvoarele fluviului Yangtze de Li Huanmin: iar în modalități de abstractizare prin maximă purificare liniară, compensate de o interpretare coloristică voloasă, la Wei Huabang, în Lacul poetului Su Dongpo.

Cîteva mici scene din viața muncitorilor agricoli, din transporturi ori a pescarilor, otează pentru formulări diverse: cînd de un realism poetic (Satele pescarilor) de Huang Chengsu, cînd de viziune naïvă (Cîntecul recoltei) de Ihang Gan, cînd de un ornamentalism cu stilizări pronunțate (Rodeale muncii) de Pang Zhunglin.

Este o expoziție binevenită, care ne informează asupra stadiului actual al mersului artelor plastice în R. P. Chineză.

Amelia Pavel

## PREZENTE ROMÂNEȘTI

### BELGIA

● Radiodifuziunea belgiană de limbă flamandă (BRT) a transmis o emisiune de o oră dedicată în întregime lui Lucian Blaga. Despre viața și opera marelui poet român a vorbit Gerard P. de Ridder, unul dintre cei mai activi traducători din literatura română în limba olandeză. În cadrul emisiunii au fost reproduse poezii din creația blagiană în versiune flamandă din cuprinsul unui volum de traduceri pregătît de Gerard P. de Ridder pentru tipar. Menționăm că de Ridder este autorul, între altele, al unor traduceri din Eminescu, Coșbuc, Alecsandri, tipărite în volume sau în publicații literare belgiene și olandeze.

### LUXEMBURG

● O serie de reportaje despre țara noastră a publicat revista culturală luxemburgheză „Die Warte”, sub semnătura cunoscutului om de cultură Norbert Thill, care ne-a vizitat recent țara. Sînt prezentate pe larg realizări culturale ale României contemporane — personalități, obiective și monumente, precum și muzee din Oradea, Cluj-Napoca, Tg. Jiu, Curtea de Argeș, București.

### FRANȚA

● „Revue de littérature comparée”, 1/1981, publică o prezentare a cărții lui Alexandru Duțu: **Cultura română în civilizația europeană modernă**, anărută la Editura Minerva în 1978. Autorul subliniază trăsăturile europene ale culturii române, așa cum rezultă ele din expunerea lui Alexandru Duțu, ca și rolul culturii noastre într-o zonă de confluențe. Cartea ne face să înțelegem, scrie recenzentul în final, „compatibilitatea absolută a omului produs de cultura română cu omul european”. Cartea a mai fost recenzată în „The Slavonic and East European Review” de la Londra (4/1979) și în „The American Historical Review” (4/1979) în termeni la fel de favorabili.

### R.P. BULGARIA

● În cadrul Lectoratului de limba și literatura română de la Universitatea din Sofia a fost omagiat George Enescu. Lectorul român Ispas Bujorel a conferențiat despre opera compozitorului. Au fost audiate lucrări din diverse epoci ale creației marelui compozitor român.



# Pacea în gândirea și acțiunea politică a președintelui NICOLAE CEAUȘESCU



9 decembrie 1981 : Înminarea „Plachetei de aur” a Giuentei regionale Piemont

**D**ICȚIONARELE ne arată că, în accepția ei concretă, pacea poate fi definită drept starea relațiilor dintre state caracterizată prin absența războiului, a utilizării violenței armate. O asemenea definiție a păcii este fără îndoială expresia unei realități istorice, de vreme ce tipul de pace edificat pînă în prezent, de-a lungul istoriei omenirii, nu a depășit simpla absență a confruntării armate.

O astfel de pace echivalind cu lipsa de război este o stare vremenică și precară, care poate fi oricînd contestată și întreruptă de noi războaie, întrucît cauzele obiective ale acestora nu au fost eliminate. Într-o astfel de accepție, pacea nu exclude ostilitatea latentă, continuitatea politicii de putere, echilibrul bazat pe forță, recurgerea la forță și la amenințarea cu forță, politica imperialistă de reimpărțire a zonelor de influență și de dominare, conservarea unor focare de tensiune, perpetuarea unor litigii și conflicte mai vechi sau mai noi, continuarea sistematică a cursei înarmărilor, accentuarea decalajelor dintre țările bogate și cele sărace, menținerea inegalității și exploatarea în relațiile dintre state.

În accepția ei mai nouă, pacea internațională poate fi însă definită ca acea stare bazată pe dezvoltarea unor structuri stabile de cooperare activă, pe egalitatea în drepturi a statelor și avantajul reciproc, pe dreptul fiecărui popor de a fi liber și independent și de a-și hotărî astfel singur soarta, pe neamestecul în treburile interne, pe repudierea politicii de forță și reglementarea pașnică a diferendelor dintre state. Un asemenea concept pozitiv al păcii — pe care Montesquieu o definea în *Spiritul Legilor* drept „prima lege naturală a umanității” — și-a găsit o expresie strălucită în politica externă a României socialiste, în gândirea și acțiunea politică a președintelui Nicolae Ceaușescu.

Ceea ce caracterizează mai întîi modul de abordare a problemelor păcii în concepția tovarășului Nicolae Ceaușescu este reafirmarea permanentă a necesității luptei pentru pace, ca un imperativ al zilelor noastre. Construirea păcii, a unei lumi care să consacre dreptul la viață ca drept fundamental al omului, dreptul la o existență liberă și demnă pentru toate popoarele, constituie o preocupare fundamentală care se regăsește în toate analizele și luările de poziție ale președintelui României.

Se cuvine să observăm, în al doilea rînd, că problematica păcii nu constituie în gândirea revoluționară, profund noratoare, a secretarului general al Partidului, un pretext pentru elaborarea unei construcții teoretice ideale. Analiza marxistă coboară în profunzime, sesizează concret realitățile vieții internaționale contemporane. Pacea apare astfel ca o premisă și ca un obiectiv, fără de care nimic nu este posibil nici pe planul dezvoltării interne a națiunilor, nici pe arena internațională. Edificarea păcii este, ca atare, nemijlocit legată de marile probleme cu care omenirea este în prezent confruntată.

**P**ACEA postulează mai întîi obligația ca statele să se conducă și să respecte în mod riguros, în relațiile lor mutuale, principiile dreptului internațional, așa cum sînt ele stipulate în Carta O.N.U., în Actul final al Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa, în alte documente normative internaționale. Cum s-ar putea vorbi într-adevăr de o pace autentică și durabilă fără respectul independenței și suveranității naționale, al egalității în drepturi, al neamestecului în treburile interne, al nerecurgerii la forță și la amenințarea cu forță, al cooperării pe baza avantajului reciproc?

Pacea postulează apoi, pe baza acestor principii, existența unui sistem trainic de securitate și de cooperare între state. fie că este vorba de Europa, de alte regiuni ale lumii sau de lumea în ansamblul ei. Un sistem care să dea fiecărui popor garanții că se află la adăpost de orice agresiune și ingerință, că se poate

dezvolta liber și independent în conformitate cu propriile sale interese și aspirații. Un sistem care implică, pe măsura construirii lui, estomparea politicii de bloc și, pînă la urmă, lichidarea concomitentă a blocurilor.

Pacea reclamă totodată repudierea politicii de forță și de amenințare cu forță, militară sau economică, lichidarea vechilor practici de dictat și de recurgere la calea armată pentru soluționarea conflictelor. Căci politica de forță este negarea însăși a securității internaționale și a păcii. Pacea cere, ca un corolar al nerecurgerii la forță, ca toate conflictele, oricît de grele și de complicate ar fi ele, să fie reglementate pe cale pașnică, politică, la masa tratativelor. Comunitatea internațională are tot mai multă nevoie de o acțiune normativă menită să stimuleze repudierea definitivă a folosirii forței și recurgerea la calea pașnică a reglementării diferendelor între state.

Pacea implică, pe de altă parte, întărirea legalității internaționale, a rolului Organizației Națiunilor Unite în soluționarea marilor probleme care stau în fața omenirii în acest sfîrșit de veac; pacea necesită participarea tuturor țărilor, mari și mici, la rezolvarea acestora; pacea cere democratizarea relațiilor internaționale.

O pace autentică și durabilă nu se poate însă realiza într-o lume în care persistă subdezvoltarea și nu încetează să se agraveze decalajele între țările bogate și cele sărace. Pacea adevărată nu se poate clădi decît pe relații economice stabile, de echitate și justiție, între țările înalțate și țările în curs de dezvoltare. Într-un cuvînt, pacea postulează și instaurarea unei noi ordini economice internaționale.

**D**AR mai presus de orice, pacea reclamă înfăptuirea dezarmării, și în primul rînd a dezarmării nucleare. Oricine privește cu spirit de răspundere situația din Europa și din lume nu poate să nu fie îngrozit de cursa aberantă a înarmărilor, care a căpătat proporții cosmice. Cifre și fapte, care devin periodice publice, demonstrează această escaladă demențială a politicii de înarmare. Trăim într-o lume în care potențialul nuclear existent ar permite să se distrugă de șapte ori toate orașele lumii. Trăim într-o lume în care puterea încărcăturilor nucleare existente este de cinci ori mai mare decît ar fi necesar pentru distrugerea vieții pe pămînt. Coșmarul acesta, care din nefericire este real, sporește în Europa, unde stau față în față cele două blocuri militare și unde concentrarea de trupe și armamente din cele mai perfecționate a atins proporții de nebănuit. Din cele 530 de miliarde de dolari cît au înghițit cheltuielile militare în 1981, peste patru sute de miliarde revin țărilor care au semnat Actul final de la Helsinki. Suprasaturată de armament, putînd fi distrusă de mai multe ori de explozibilul aflat în aria sa, Europa este în prezent amenințată de amplasarea de noi rachete nucleare cu rază medie de acțiune și de bomba cu neutroni. Încărcăturile tactice existente în Europa reprezintă o cantitate suficientă pentru a distruge, de mai multe ori, nu numai continentul nostru, ci și întregul glob. Omenirea este astfel împinsă spre abisul războiului nuclear de cei ce practică cu sînge rece politica de forță și de înarmare, blocînd, de ani și ani, orice progres al negocierilor militare. Față de situația paradoxală creată de unele guverne care, pe măsură ce vorbesc despre dezarmare nu încetează să se înarmeze, trebuie acționat fără întîrziere.

Este sensul propunerilor pentru adoptarea de măsuri de creșterea încrederii, de dezangajare militară și de dezarmare pe care România, ca și numeroase alte țări, în special mici și mijlocii, le-au prezentat în ultima vreme la O.N.U. și la negocierile din cadrul urmărilor Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa.

Este mai ales sensul pe care, în ultima vreme, opinia publică, masele largi populare, toate forțele iubitoare de pace, de diferite opinii și credințe, îl dau luptei lor pentru pace și dezarmare. Este semnificația

profundă înedită a valului fără precedent de adunări, demonstrații și marșuri ale păcii care au cuprins țările Europei occidentale, S.U.A., Japonia și alte țări ale lumii. Dimensiunile acestor acțiuni, ca și largul cîmp al de forțe politice și sociale care participă la ele, nu încetează să dea o rezonanță nouă luptei popoarelor împotriva cursei înarmărilor, pentru o politică de pace și de destindere internațională.

Este semnificația și ecoul pe care strălucita inițiativă de pace a tovarășului Nicolae Ceaușescu — concretizată în 1981 în amplele manifestări din țara noastră, în apelurile lansate de Frontul Democrației și Unității Socialiste, de Marea Adunare Națională, de alte instituții centrale, în mesajele adresate de președintele țării șefilor de state și guverne ale celorlalte state semnatare ale Actului final de la Helsinki — le-au avut pe plan național și internațional, ca o expresie a solidarității poporului român cu lupta altor popoare pentru dezarmare și pace.

Este, de asemenea, semnificația sprijinului pe care oamenii de știință sînt chemați să-l dea acestei lupte și care și-a aflat o expresie elocventă într-o altă inițiativă a tovarășului Nicolae Ceaușescu, ca a dus, la sfîrșitul anului trecut, la constituirea Comitetului național „Oamenii de știință și pacea”, ca un nucleu al acțiunii savanților români pentru oprirea cursei înarmărilor, pentru dezarmare, pace și destindere în lume.

Dar întreaga acțiune pentru edificarea unei lumi a păcii și a securității internaționale se situează, în concepția tovarășului Nicolae Ceaușescu, în funcție de factorul timp. **Pînă nu este prea tîrziu!** — acest avertisment revine ca un „leit-motiv” în declarațiile șefului statului român. Căci lupta pentru dezarmare și pace nu trebuie să rămînă pe un plan abstract și atemporal, ea nu se valorifică cu adevărat decît dacă se materializează cît mai repede cu putință. Ritmul cursei înarmărilor și progresul tehnologic rapid al armamentelor nu ne mai lasă nici un răgaz. Ne aflăm, în fond, în ceasul al dolsprezecelea al unor posibile negocieri de dezarmare, care să ducă la rezultate efective și să nu se limiteze la declarații de intenții. Vechiul adagiul latin *Si vis pacem para bellum* și-a dovedit nocivitatea în lumea de azi. Pacea trebuie pregătită și construită pas cu pas, prin eforturi susținute și permanente. Procesul dezarmării, și în primul rînd al dezarmării nucleare, pe care popoarele îl cer cu toată tăria, trebuie să înceapă în mod efectiv. În acest context, România și președintele ei au salutat deschiderea negocierilor sovieto-americane de la Geneva, cu speranța că ele vor duce la rezultate concrete în domeniul reducerii armamentului nuclear.

**A**CTIUNEA tovarășului Nicolae Ceaușescu pentru pace, ca fundament al întregii politici internaționale a partidului și statului nostru, ne apare astfel ca un ansamblu programatic umanist care se reflectă nemijlocit în acțiunea practică, politică și diplomatică. „România socialistă — declara recent președintele țării — întregul popor român sînt ferm hotărîte să facă totul pentru întărirea colaborării și solidarității cu toate popoarele, cu toate forțele iubitoare de pace de pretutindeni, în lupta urlașă, dreaptă, pentru dezarmare, pentru colaborare, pentru o lume mai bună. Avem deplină încredere că, acționînd unite, popoarele vor impune oprirea cursei înarmărilor, vor determina oprirea amplasării de noi armamente nucleare, vor duce la reducerea și înlăturarea celor existente, vor asigura o pace trainică în Europa, în întreaga lume!”

Este expresia voinței unui întreg popor, hotărît să-și aducă, cu luciditate și spirit de răspundere, contribuția deplină la făurirea acelei păci fără de care viitorul omenirii nu este de conceput.

Valentin Lipăță

## „România literară”

Săptămînal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

Director GEORGE IVAȘCU



REDACȚIA : București, Piața Științei nr. 1, poartă B2-B3, telefon : 17 68 18 ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei 115, telefon : 36 71 46 ARONAMENȚE : 3 luni — 26 lei ; 6 luni — 52 lei ; 1 an — 104 lei. Tiparul : Combinatul Poligrafic „CASA ȘTIINȚII”